

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE
MİZAÇ VE KARAKTER İLİŞKİSİ

Hazırlayan

Zübeyde KÖSE

144102083

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Eylem ÖZTEN

İstanbul, 2016

T.C.

ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE MİZAÇ VE
KARAKTER İLİŞKİSİ

Hazırlayan

Zübeyde KÖSE

144102083

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Eylem ÖZTEN

İstanbul – 2016

T.C.
ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ SINAV TUTANAĞI

GENEL BİLGİLER

Öğrenci No	: 144102083
Öğrenci Adı Soyadı	: Zübeyde Köse
Anabilim Dalı	: Klinik Psikoloji
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Eylem Özten
Tezin Başlığı	: Yetişkinlerde bağlanma stilleri ile mizaç ve karakter ilişkisi

TEZ SAVUNMA SINAVI TUTANAĞI

Toplantı Tarihi	: 17.10.2016	Saati	: 13:00
Öğrenci Savunmaya	: ☒ GELDI		
<p>Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca tez bilimsel olarak incelenmiş, adayın tez çalışmasını sunmasının ardından, adaya tez çalışması ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,</p> <p>☒ OY BİRLİĞİ ☐ OY ÇOKLUGU</p> <p>☒ Yapılan savunma sınavında adayın başarılı bulunması sonucunda tez KABUL edilmiştir.</p> <p>☐ Yapılan savunma sınavı sonucunda tezin DÜZELTİLMESİ için ..... ay EK SÜRE verilmesinin Enstitü Müdürlüğüne önerilmesi kararı alınmıştır. (en fazla 3 ay)</p> <p>☐ Yapılan savunma sınavının sonucunda tezin REDDEDİLMESİ kararı alınmıştır.</p>			
Savunmada Tezin Başlığı	: ☒ Değişmedi.	☐ Değişti.	
Tezin Yeni Başlığı	:		
Öğrenci Savunmaya	: ☐ GELMEDI		
<p>Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili hükümleri uyarınca yukarıda belirtilen tarih ve saatte Tez Savunma Jürisi toplanmış ancak ilgili öğrenci savunma sınavına gelmemiştir. Adayın tez çalışmasını Jüri önünde sunmadığı için yapılan değerlendirmeler sonunda adayın tez çalışmasıyla ilgili aşağıdaki kararı,</p> <p>☐ OY BİRLİĞİ ile REDDEDİLMİŞTİR.</p>			

ile almıştır.

Tez Sınavı Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmza
Danışman Üye	Yrd. Doç. Dr. Eylem Özten	
Üye	Doç. Dr. Gökben Hızlı Sayar	
Üye	Yrd. Doç. Dr. Mesut Karahan	

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri ile Mizaç ve Karakter İlişkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../....

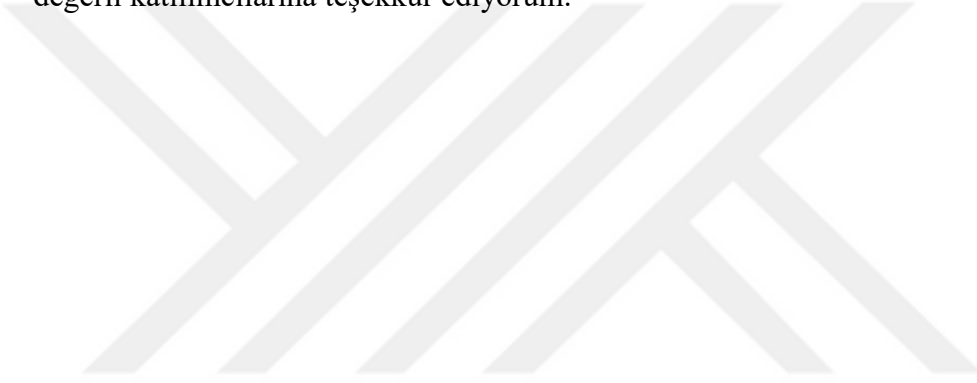
Zübeyde KÖSE

İmza

ÖNSÖZ

Öncelikle araştırmanın her aşamasında desteğini hissettiğim, değerli zamanını ayırarak öğretici dönütlerini, insana güç veren, güdüleyen yapıcı eleştirilerini esirgemeyen saygıdeğer hocam ve danışmanım Sayın Eylem ÖZTEN' e şükran duygularımı sunmayı bir borç biliyorum.

Bu zorlu süreç boyunca her an yanı başımda hissettiğim, ilgi ve desteklerini bir an bile esirgemeyen sevgili anne ve babama, hocalarıma, arkadaşlarıma ve araştırmanın değerli katılımcılarına teşekkür ediyorum.

KÖSE, Zübeyde, Yüksek Lisans, İstanbul, 2016

YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE MIZAÇ VE KARAKTER İLİŞKİSİ

ÖZET

Çocuklukta olduğu tespit edilen bağlanma biçimlerinin, insanların yetişkin dönemlerinde kurduğu ilişkilerde de önemli rolü olduğunun ispat edildiği birçok çalışma bulunmaktadır. Geliştirilen bağlanma kuramlarına bakıldığında, bağlanma ilişkilerinde ebeveynlerin ya da bakımı yapanlara karşılık hissedilen özellikle güvenlik duygusunun, çocuğun çevresinin keşfe çıkması ya da etrafında deneyimlediklerinde ortaya çıkabilecek belirsizlikle tehdit gibi durumlardan geri dönerek kendisini yatıştırabileceği güvenlik üssü görevi gördüğü söylenmektedir. Böyle bir durumda bağlanma biçimlerinin kişide kendisine özgü birçok olguyu etkilediği görülmüştür. Bu araştırmada yetişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisi araştırılmıştır.

Bu araştırma tanımlayıcı tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırma katılanların var olan özelliklerinde hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanarak, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda araştırma modeli, Mizaç ve Karakter Envanteri düzeyleri belirlenmek istendiğinden dolayı tanımlayıcı tarama modeline dayanmaktadır. Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılında 25-55 yaşları arasındaki yetişkinlere uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini 25-55 yaşları arasındaki yetişkinlerin tamamı oluşturdu. Araştırmanın örnekleme basit tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenerek; 115 bireye ait olan görüşler değerlendirilmeye alınmıştır.

Araştırma sonucuna göre; katılımcıların yaşı arttıkça; işbirliği yapma ve kendi kendini aşma düzeyinin azaldığı, erkeklerin kadınlara oranla sebat etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara göre yenilik arayışı ve kendi kendini idare etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu da görülmüştür. Ayrıca ilkökul ve lisans mezunu olan katılımcıların ön lisans mezunlarına oranla işbirliği düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu, anne, baba ve kardeşleri ile yaşayan

katılımcıların eşi ve çocukları ile yaşayan katılımcılara oranla Kendi Kendini Aşma düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aile bağları uzak olan katılımcıların aile bağları yakın olan katılımcılara oranla Kendi Kendini İdare Etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu, ayrıca aile bağları uzak olan katılımcıların aile bağları yakın ve orta düzeyde olan katılımcılara oranla İş Birliği düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Biçimleri, Bağlanma Modeli, Karakter, Mizaç,

(KÖSE, Zübeyde, MASTER, İstanbul, 2016)

**ATTACHMENT TYPES IN ADULTS AND RELATIONSHIPS
BETWEEN MOOD AND CHARACTER**

ABSTRACT

Attachment types that occur in childhood have an important role on relationships in adulthood stage seen in many researches. When examined the developed attachment theories, feeling of trust to parents or caretakers have a base role for child during the discovery age of child. In such a kind of situation attachment types effect so many fact of person. This research aims at examine the relationship between Attachment types of adults, mood and characteristic.

Research modeled by descriptive survey model. Data collected without changing participants existing characteristic and tried to take their opinions descriptive method is and research approach which aims at determine the past or existing situation. In that case this attachment research model depends on descriptive survey model to determine the mood and character types. In 2015-2016 academic year, research applied to people in 22-55 age range. 115 participants' answers evaluated by using simple random sampling technique.

It is found that cooperativeness, level of self-transcendence decrease with age and males have considerably high steadiness by females. Besides, in comparison to participants who have romantic love affair, participants who do not have romantic affair have a considerably high novelty seeking and self-sustaining level. Furthermore, it is determined that in comparison to associate degree participants primary and bachelor degree graduated participants have considerably high cooperativeness level and in contrast with participants who live with their wife and children participants who live with parents and siblings have a considerably high level of self-transcendence. In comparison to participants who do not have strong family bond, participants who have strong family bond have a considerably high self-sustaining level and have a considerably high

cooperativeness level in contrast with participants who have close and medium family bond

Key Words: Attachment types, Attachment model, Character, Mood.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM - BAĞLANMA BİÇİMLERİ	4
1.1. BEBEKLİKTE VE ÇOCUKLUKTA BAĞLANMA BİÇİMLERİ.....	4
1.1.1. Güvenli Bağlanan Bebekler	7
1.1.2. Güvensiz Kaçınmacı Bağlanan Bebekler.....	7
1.1.3. Güvensiz Kaygılı Bağlanan Bebekler	8
1.2. YETİŞKİN BAĞLANMASI.....	8
1.3. YETİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMLERİ.....	11
1.3.1. Güvenli Bağlanma Biçimi.....	12
1.3.2. Saplantılı Bağlanma Biçimi	13
1.3.3. Korkulu Kaçınmacı Bağlanma Biçimi	13
1.3.4. Kayıtsız Kaçınmacı Bağlanma Biçimi	13
İKİNCİ BÖLÜM - YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE MİZAÇ VE	
KARAKTER İLİŞKİSİ	14
2.1. YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA VE İÇSEL ÇALIŞAN MODELLER	14
2.2. YETİŞKİNLERDE BAĞLANMANIN ÖLÇÜLMESİ	18
2.3. KİŞİLİK GELİŞİMİ, BAĞLANMA VE İÇSEL ÇALIŞAN MODELLER	20
2.3.1. Kişilik, Mizaç ve Karakter	24
2.3.2. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı	26
2.3.2.1. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı' nın Mizaca İlişkin Boyutları.....	27
2.3.2.2. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı' nın Karaktere İlişkin Boyutları.....	30
2.4. DEPRESYON, BAĞLANMA BİÇİMLERİ VE KİŞİLİK.....	32
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - YÖNTEM.....	36
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	36
3.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI	36
3.3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	36

3.4. ÇALIŞMA İÇİN DAHİL OLMA VE DIŞLAMA KRİTERLERİ	37
3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ	37
3.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	37
3.7. VERİLERİN ANALİZİ	39
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - BULGULAR VE YORUM	40
4.1. FREKANS TABLOLARININ YORUMLANMASI.....	40
4.2. MİZAÇ KARAKTER ENVANTERİ ALT BOYUTLARI İLE ERİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMİ ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ	44
4.2.1. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	44
4.2.2. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	57
4.3. İLİŞKİ ANALİZİ.....	60
TARTIŞMA VE SONUÇ	64
ÖNERİLER	71
KAYNAKÇA.....	72

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Bebeklik ve Çocuklukta, Ergenlikte ve Yetişkinlik Dönemlerindeki Bağlanma Davranışları.....	10
Tablo 2. Dörtlü Bağlanma Modeli.....	12
Tablo 3. Bağlanma Davranışının Temelleri.....	14
Tablo 4. İçsel Çalışan Modellerde Bağlanma Grubu Farklılıkları.....	16
Tablo 5. Sosyo-demografik Değişkenlerinin Dağılımının İncelenmesi.....	41
Tablo 6.Sosyo-demografik Değişkenler II.....	43
Tablo 7. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutları ile Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt boyutlarının puanları.....	44
Tablo 8.Erişkin Bağlanma Biçimleri Dağılımı.....	45
Tablo 9. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Yaş Değişkeni İle İlişkisi.....	46
Tablo 10. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkeni İle İlişkisi.....	47
Tablo 11. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Romantik İlişki Olma Değişkeni İle İlişkisi.....	48
Tablo 12. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Eğitim Durumu Değişkeni İle İlişkisi.....	50
Tablo 13. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Aylık Gelir Değişkeni İle İlişkisi.....	52
Tablo 14. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Evde Birlikte Yaşanılan Kişi Değişkeni İle İlişkisi.....	54
Tablo 15. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Aile Bağları Değişkeni İle İlişkisi.....	56

Tablo 16. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt Ölçeklerinin Demografik Değişkenler İle İlişkisi.....	58
Tablo 17. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutları İle Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki Analizi.....	61
Tablo 18. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişki.....	62
Tablo 19. Erişkin Bağlanma Biçimi ile Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişki.....	63

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Bağlanma Sistem Modeli.....	5
Şekil 2. Bağlanma İlişkisinin İşlevleri.....	6
Şekil 3. Bartholomew ve Horowitz' in dördü bağlanma modeli.....	11

GİRİŞ

Her bebeğin anne karnında geçirdiği dokuz aylık sürecin sonrasında dünyaya gelmesi nasıl doğal bir süreçse, bebeğin doğumunun ardından sağlığının korunması da doğal bir vazifedir. Bunun sağlanması içinde önemli olan birçok unsur bulunmaktadır. Anne ve babaya bu konuda ciddi görevler düşmektedir. Çünkü bir çocuğun yetiştirilmesi kendilerini ilgilendirdiği kadar toplumu da yakından ilgilendirmektedir. Öyle ki bebek doğduğundan itibaren yaşama tutunabilmesi için başkalarının bakımına muhtaçtır. Zihinsel, fiziksel ve duygusal açıdan gelişimin hızlı olduğu dönemlerde bebeğin anne babasına ya da kendine bakan kişiye bağımlı olduğu görülmektedir.

Bağlanma şüphesiz ki kişiyi çocukluğundan yetişkinliğe kadar etkileyecek ve gelecekte de onu takip edecektir. Bağlanmanın yanında çocuğun yetiştirilme tutumu ve ebeveynlerin ona yaklaşımları çocuğun şimdiki karakterini ve mizacını da şekillendirerek ve geleceğine yön verecektir. Mizaç ve karakter konusu, geçmişten bugüne psikologların ilgisini çeken konulardan biri olmuştur. Genel anlamda kişilerin genel duygu durumunda ve duygusal tepkilerin kalitesinde olan bireysel farklılıklardır. Biyolojik temelleri olduğu var sayılan mizaç sabit bir olgudur. Bunun yanında duygusal temellerinin olması, gelişimsel anlamda da durağan görülen sosyo-kültürel öğrenmelerden kolay kolay etkilenmeyen kişilik unsurları olarak da tanımlanmaktadır. Karakter, kişilerin çocukluktan beri kullanmış olduğu savunma mekanizmaları, mizaç eğilimleri, çevresel değişim ve etkilerine uyumunun bir neticesidir. Mizaç, davranış çeşitliliği sağlar ve genetik anlamda programlanmış bir yapıyı ifade eder.

Bu çalışma dört bölümden oluşturulmuştur. Birinci bölüm bağlanma biçimleri başlığı altında: bebeklikte ve çocuklukta bağlanma biçimleri, yetişkin bağlanma biçimleri anlatılmıştır. İkinci bölüm başlığı yetişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisi olarak belirlenmiştir ve bu bölümde yetişkinlikte bağlanma ve içsel çalışan modeller, yetişkinlerde bağlanmanın ölçülmesi, kişilik gelişimi, bağlanma ve içsel çalışan modeller, kişilik, mizaç ve karakter, psikobiyolojik kişilik kuramı ve depresyon, bağlanma biçimleri ve kişilik gibi konulara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve verilerin analizi aktarılmıştır. Dördüncü bölüm bulguların yorumlandığı bölümdür. Son olarak sonuç bölümünde de araştırmanın sonuçları aktarılmıştır.

Bu araştırma tanımlayıcı tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırma katılanların var olan özelliklerinde hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanarak, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Araştırmanın örnekleme basit tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Geri dönmeyen anketler, eksik bilgi, değişkenlerden boş bırakılması gibi sorunlardan dolayı 115 bireye ait görüşler değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formundan yararlanılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemek üzere “Kişisel Bilgi Formu” ve ikinci bölümde “Mizaç ve Karakter Envanteri” üçüncü bölümde “Bağlanma Biçimleri Ölçeği” ile oluşturulan anket ile toplanmıştır.

Bu araştırmanın amacı; Erişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bağlanma biçimleri, bağlanma biçimlerinin etkili olabileceği düşünülen mizaç ve karakter özelliklerinin ve sosyo-demografik özelliklerin yanı sıra, arkadaşlık ilişkileri, duygusal ilişkiler, anne ve baba davranış biçimleri, kişinin kendi davranış biçimi, bağlanma sorunu yaşayıp yaşamaması değerlendirilecektir ve bağlanma durumunda mizaç ve karakter alt boyutlarının gösterebileceği olası ilişkiler ile ilgili bilgi sağlanacaktır.

Literatürde bağlanma biçimlerini inceleyen çalışmalar oldukça fazla bulunmasına karşın bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisini aynı örnekleme inceleyen çalışmalar kısıtlıdır, çalışmanın bu anlamda literatüre katkı yapması düşünülmektedir. Erişkinlerde bağlanma biçimleri mizaç ve karakter üzerindeki etkilerinin göz önüne alınmasının klinik uygulamalarda terapist ve danışana terapi sürecine dair öngörülerde bulunmada ve risk faktörlerini belirlemede fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Geniş örneklemler alınarak yapılan araştırmalar, diğer aracı değişkenlerin de belirlenebileceği ileri analiz tekniklerinin uygulanmasına müsaade edeceğinden, söz konusu değişkenlerin arasındaki etkileşimleri gösteren bulgulara ulaşılmasına yardımcı olabilir. Benzer konuda yapılmış olan araştırmalar içerisinde erişkinlerde bağlanma ile mizaç ve karakter ilişkisini

saptamaya çalışması, taramanın genel popülasyondaki erişkin yaş aralığını kapsamısından dolayı önemli bir yer teşkil edeceği düşünülmektedir.

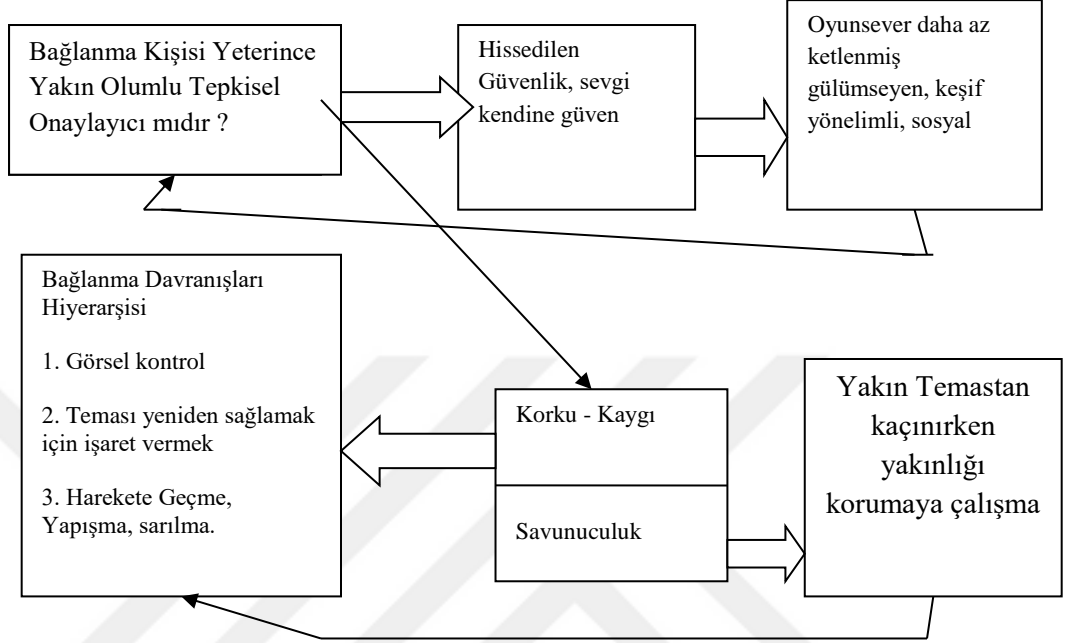

BİRİNCİ BÖLÜM - BAĞLANMA BİÇİMLERİ

1.1. BEBEKLİKTE VE ÇOCUKLUKTA BAĞLANMA BİÇİMLERİ

Bebeklik, 0 ile 2 yaşlarını kapsayan dönemdir. Bu dönemde çocukların, fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak en hızlı geliştiği görülmektedir. Bu sebeple bu dönem içinde çocuğun yalnızca fiziksel ihtiyaçların giderilmesi de yeterli olmamaktadır. Bu dönem içinde beceriler yeterince gelişmemiştir. Buna bağlı olarak da bebeğin, kendisinin bakımı üstlenen kişilere bağımlı olması, bu bağımlılık süreci içinde bakım yapanla kurulan birebir ilişkiyse, onun duygusal ve zihinsel gelişimi adına son derece önem arz etmektedir. Bebek, biyolojik anlamda yetersizdir. Bu durum dikkate alındığı zaman, bakımı üstlenene karşın bir bağlanmanın olması kaçınılmazdır. Bağlanma kavramıysa, bebekler ile anne ve babaları ve/veya bakım yapanlar arasında kurulmuş olan, duygusal anlamdaki yardım edici ve olumlu bir ilişkinin varlığını ifade etmektedir (Öztürk, 2002). Yeni doğan bebeklerin bu dönem içinde sosyal ihtiyaçlarını karşılama adına başvuracağı kişiler kendisi ile ilgilenen kişi/kişilerden ibarettir. Bu durum da kişi anne olmalıdır. Anneler, çocuklarının bağlanma ihtiyaçlarının tatmin edilmesi bir öteki olarak isimlendirilir. İlk dönemlerde anneyle kurulan bağ, çocuğun kişiliği için önemlidir. Bu özelliklerin de hayatı boyunca değişimlere karşı direnç gösterdiği gözlemlenmiştir (Tüzün ve Sayar, 2007: 24-25).

Şekil 1. Bağlanma Sistem Modeli

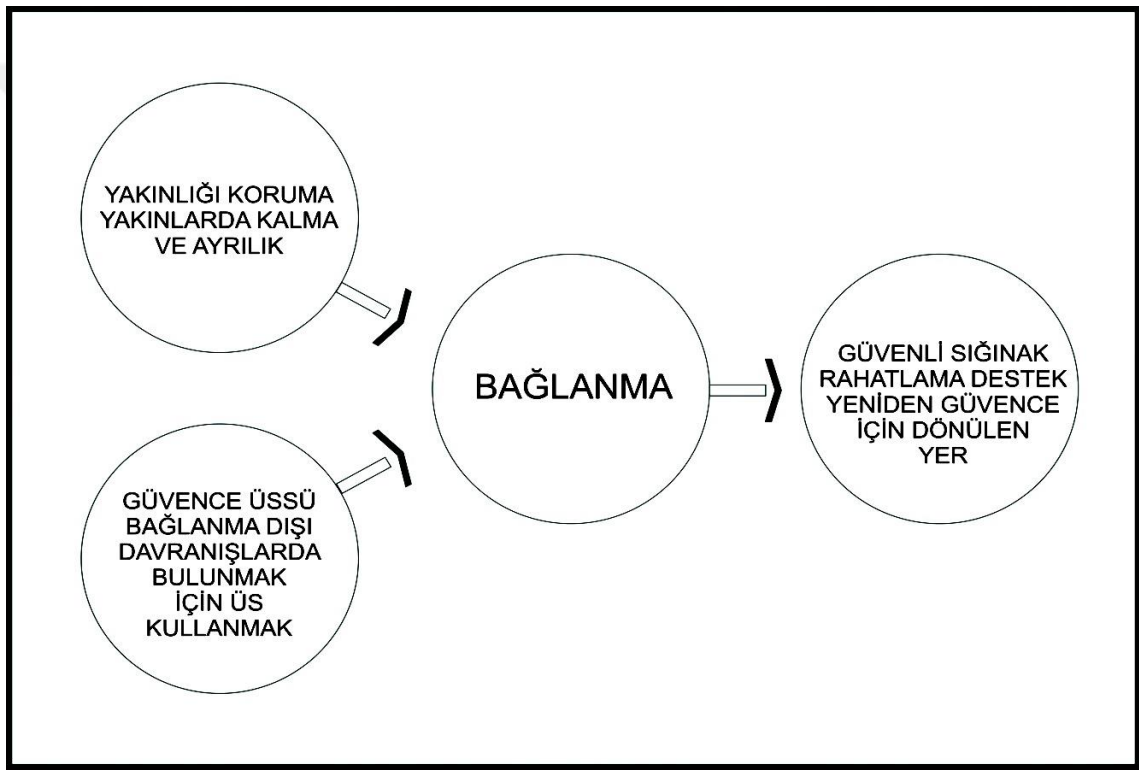
Kaynak: (Dönmez, 2000: 6).

Çocukluk çağında bağlanma çalışmalarına bakıldığında Ainsworth' un bağlanmayla ilgili araştırmaları temel alınmıştır. Ainsworth ve arkadaşlarının güvenli ve güvensiz bağlanma arasında görülen farklılıklar ortaya koyulmak için laboratuvar ortamında bağlanma incelemişlerdir. Bu çalışmada 1-2 yaşındaki çocuklar gözlenmiştir. Çocukların daha önce hiç bilmediği ortamlarda, araştırma çabalarının bakıcılarını ne kadar güvenli olarak gördükleri, ortamlardaki bir yabancıнын kurduğu yakınlığa verdikleri tepkiler ve yabancı ortamda bakıcı yokluğundan kaynaklı kaygı ile baş etme tarzları incelenmiştir (Morsünbül ve Çok, 2011: 555).

Ainsworth ve diğerleri bu çalışma ile çocukların bağlanma biçimlerini 3 gruba ayırmışlardır. Güvenli olarak sınıflandırılan çocukların, bakıcılarıyla birlikteyken isteyerek ortamı araştırdıkları görülür. Bakıcının olmaması durumunda ise az kaygı tepkileri gösterdikleri görülür. Bakıcıların ortama geri dönmesi durumunda, bakıcı ile yakın temas kurarak, ortamı araştırmaya devam ederler. Kaygılı / kararsız bir şekilde sınıflandırılan çocukların ortamı fazla araştırmamaları dikkat çeker. Bakıcı yokluğunda

ise oldukça kaygılanarak; dönüşleri üzerine kolay kolay yatışmadıkları dikkat çekmektedir. Bakıcılarına karşı temas ve yakınlık isteğinin ardından direnç ve kızgınlık dolu ikilemler tepkiler gösterirler. Son olarak da kaçınan şekilde sınıflandırılan çocukların bakıcılardan ayrı olduğu sürelerde az stres tepkileri sergileyip, bakıcıları ile yakınlığı da reddederler. Bakıcılarıyla bir araya getirildiklerinde bakıcılarından uzaklaşarak dikkatlerini o ortama yönelttikleri görülür (Morsünbül ve Çok, 2011: 555-556).

Şekil 2. Bağlanma İlişkisinin İşlevleri

Kaynak:(Kobak ve Hazan, 1991).

Bağlanma teorisi konusunda Mary Salter Ainsworth' ın yaptığı çalışmaların önemi büyüktür. *Yabancı Durum* isimli çalışması ile Uganda' lı bebeklerle annelerini gözlemleyerek; bağlanma davranışında görülen kişisel farklılıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ainsworth, çocukların ağlama, beslenme, kucaklama ve göz kontağı kurmak gibi temelde olan birçok durumda her annenin bebeğine karşı tepkisi dikkatle incelenerek, onların evlerinde ve daha sonrada Yabancı Durum ismi verilen laboratuvarında gözlem

yapılmıştır (Karen, 1990). Yabancı Durum Testi ile bebeklerin yeni girmiş olduğu ortamı yalnızken, annesi ile birlikte iken ve yabancı biri ile tek başına kalmışken hangi ölçülerde araştırıldığı ve annelerinin dönmesi konusundaki tepkileri ölçülmüştür. Bu çalışmada her biri üçer dakika süren yedi kısımdan oluşmaktadır. Yabancı Durum çalışmasının başında anne ile çocuk bir odanın içerisindeykenler. Anne ve çocuk odadayken biri yabancı odaya girer ve bir süre sonra anne odadan ayrılır. Anne sonradan tekrar odaya gelir ve tekrar çıkar böylece annenin ayrılmasına çocuğun verdiği tepkiler gözlemlenir. Bu gözlemlerin neticesinde üç tarz davranış örüntüsü gözlemlenmiştir:

- 1) Güvenli bağlanan bebekler,
- 2) Güvensiz kaçınan bebekler
- 3) Güvensiz kaygılı bağlanan bebekler (Weber, 2003).

1.1.1. Güvenli Bağlanan Bebekler

Güvenli bağlanan bebeklerin ilk ayrılma zamanlarında annelerini özlediklerine dair tepkiler vermişlerdir. O sırada oyuncaklarını bırakarak oyuna ara verdikleri görülmüştür. Anneleri odaya geri döndüklerinde kısa temasın ardından sakinleşerek oyuna geri dönmüşlerdir. Bebekler ikinci kez ayrıldıklarında ağladıkları görülmüştür. Güvenli bağlanan bebeklerin anneleri ile ilişkilerine bakıldığında, annelerin bebeğin ağlama ve diğer rahatsızlık sinyallerine duyarlı oldukları ve hemen tepki gösterdikleri görülmüştür (Ainsworth, 1978). Bu bağlanmada çocukların davranışları üzerinde olumlu etkilerini gösteren çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Uluç ve Öktem, 2009). Laible vd. (2004) çalışmalarında ebeveynlerin olumlu olarak algılamaları ve güvenli bir şekilde bağlanmalara sahip olan çocukların da diğerlerine kıyasla daha sosyal olduğunu ortaya koymuşlardır. Richaud de Minzi (2006) ise bağlanma ile depresyon, okul başarısı, sosyal yeterlilik ve kendine güven arasında yüksek ilişkiler tespit etmiştir (Türköz, 2007).

1.1.2. Güvensiz Kaçınan Bağlanan Bebekler

Güvensiz bağlanma sergileyen çocuklarda yapay olgunluklar sergilenmiştir. Anneleri ile birlikte odaya alındıkları zaman oyuncakları keşfetmişler ancak bu süre içinde annelerini de görmezden geldikleri görülmüştür. Annelerin gidişlerinde mutsuz olmaları geldiklerinde ise yakın olmaya çalışmadıkları görülmüştür. Devamlı bir şekilde

anneleri geldiklerinde gidişlerinde etkilenmiyormuş gibi gözükmeleri de önemlidir. Bu bebekler anneleriyle yakınlığı reddederek; tekrar birleştiklerinde annelerinden ayrılmış ve dikkatlerini oyuncaklarla oynamaya yöneltmişlerdir (Campos vd., 1983). Ainsworth (1978) ise kaçınan bebeklerin sergilemiş olduğu bu tavır ve davranışların sağlıksız olduğu ve bir şeylerin ters gittiğini gösterdiğini savunmuştur. Çocukların anneleriyle olan ilişkilerine bakıldığında da, annelerin müdahaleci, duyarsız ve reddedici olmaları dikkat çekmiştir. Bu aileler genellikle çocuklarda stres olduğu zaman destek vermedikleri görülür ve bedensel temas göstermeyerek; devamlı reddederek; çocuklarını da yalnız bırakırlar.

1.1.3. Güvensiz Kaygılı Bağlanan Bebekler

Güvensiz kaygılı bebeklerin, diğer bebeklere göre daha az keşfetme davranışlarında buldukları gözlenmiştir. Temel sebep ise annesinin yerine odaklanmalarıdır. Anneleri bulunmadığı zaman kaygılı olmalarına rağmen anneleri geldiğinde yatışmayarak; direnç ve kızgınlık duyguları sergilemişlerdir. Bu bebeklerin anneleri ile aralarındaki ilişkilerde annelerin tutarsızlığı gözlemlenmiştir. Çocuğa karşın bazen sıcak bazen ise ilgisiz olan tutumlar, çocuğun annesine olan ihtiyacında annenin onlara yardımcı olup olmayacağı hususunda çocuklarda kesin olarak güven duygusu oluşturamamıştır. Bu annelerin daha çok kendi ihtiyaçları ile meşgul olmaları çocuklarına karşın tutarsız ve müdahaleci davranmaktadır. Büyük olasılıkla da onların, kendi travmaları, kayıpları ve çözümlenmemiş olan bağlanma ilişkilerinin rahatsızlık verdiği görülmüştür (Belsky ve Cassidy, 1994). Anneler şayet güveni sağlayamamışlar ise çocuklar güvensiz ve dünyaya karşı keşfi ve ilerlemeleri engellenmiş olmaktadır (Karen, 1990).

1.2. YETİŞKİN BAĞLANMASI

Bağlanmalarda ergenlik bir nevi geçiş dönemini temsil eder. Ergenlikte ergenin karşılaştığı yeni durumlar ile baş etmesi konusunda bağlanma temel rol oynamaktadır. Ergenlik zamanında ergenin ilk bağlanma figürü bakıcısının daha az bağımlı olmak adına büyük çabalar harcadıkları görülür. Raja ve diğerleri ergenlikteki bağlanma süreçlerini üç şekilde açıklamışlar. İlk açıklamada, anne ve babalardan arkadaşlara doğru yönelme söz konusudur. Bu değişimlerle ergenlerin özerkliklerini kazanmak istedikleri görülür. Bu

açıklamalara göre anne, baba ve arkadaşla bağlanma birbiri ile zıt bir ilişki içinde olduğu görülür. İkinci açıklamada ise aile ile arkadaşların ergenlerde iki çeşit dünya oluşturdukları görülür. Anne ve babaya bağlanmalar, arkadaşlara bağlanmaya göre bağımsız olabilmektedir. Bu iki dünya göreceli olarak önemlidir; ergenlerin kendilerini değerlendirmeleri sağladığı bağlamalara göre değişmektedir. Üçüncü açıklama ise anne/baba ve arkadaşlara bağlanmanın birbiri ile olumlu olan ilişkileridir. Ergenlerin stres durumları duygusal anlamda destek almaları için genel olarak arkadaşlarına yönelmeleridir. Ancak ergenlerin anne ve babalarının desteklerine ihtiyaç duymamaları anlamına gelmez.

Araştırmacıların yarı yapılandırılmış erişkin bağlanma görüşmeleriyle kişilerden anne ve babalarıyla olan ilişkileri, bu ilişkilerin zaman içinde değişme biçimlerini ve bunların da erişkin kişiliklerini etkilemeleri anlatmaları istenmektedir. Görüşmeler neticesinde çocukluk dönemlerinden erişkinliğe değin anne ve babalarla oluşturulan ilişkilerin niteliğinin belirlenmeye çalışıldığı ve Ainsworth' un yaptığı sınıflandırması kapsamında değerlendirildiği görülmüştür. Yapılan sınıflandırma ile güvenli sınıflandırılan bireylerin çocukluk ile ilgili olan anılarının daha çok hatırlandığı ve çoğu kez de olumlu olduğu şeyler hatırlandığı görülmüştür. Kaçınan olarak sınıflandırılmış olan kişilerdeki bağlanma ilişkilerine bakıldığında değeri düşürme eğilimi gösterdikleri ve özel bağlanma deneyimlerini hatırlama konusunda devamlı zorlandıkları tespit edilmiştir. Kaygılı bir şekilde sınıflandırılan bireylerde anne ve babaları destekleyici ve olumlu olarak tanımlanmıştır. Ancak bu bireylerin çocukluk anılarında tutarlı olarak bütünleştirmelerinde zorluklar yaşadıkları tespit edilmiştir (Morsünbül ve Çok, 2011: 557).

Yetişkin bağlanma biçimlerine bakıldığında, çocukluktaki bağlanma biçimlerine benzemekle beraber bazı açılardan da farklılıklar gösterdiği görülmüştür. Weiss (1982)' in çocuklukta görülen bağlanmada tek taraf olması ve bu açıdan da yetişkinlik dönemindeki karşılıklı bağlanmalardan farklı olduğunu ifade etmesi önemlidir. Her iki eş birbirlerine karşılıklı bir şekilde gözetme ve bakım sağlamaktadır. Bebeklik ya da çocukluk dönemlerinde güvenliğe gereksinimleri vardır ki; bunu da anne karşılar. Ancak çocuklar annelerinin bu ihtiyaçlarını karşılayamazlar. Bir diğer fark ise yetişkinlikte bağlanılan kişi/kişilerin aynı yaş grubu ve cinsel bir partner olması durumudur. Bir

yetişkinin en azından ilişkisinin ilk dönemlerinde, yakınlık arayışlarına iten güdünün cinsel çekicilik olduğunu belirtmek gerekir (Shaver ve Hazan, 1993). Tablo 1’de bağlanma davranışı özelliklerinin gelişim dönemlerine göre değişimini görülmektedir.

Tablo 1. Bebeklik ve çocuklukta, ergenlikte ve yetişkinlik dönemlerindeki bağlanma davranışları

Bağlanma Davranışı	Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma	Ergenlikte Bağlanma	Yetişkinlikte bağlanma
Bağlanma Figürü	Anne ya da birincil bakıcı	Akran, Arkadaş	Eş, Romantik partner
Bağlanma İlişkisinin Niteliği	Tamamlayıcıdır	Karşılıklıdır	Karşılıklıdır
Bağlanmanın Tanımlayıcı Ögeleri	Yakınlığı koruma, güvence üssü, güvenli sığınak.	Özerkliğini kabul ettirme, Duygusal bağ kurma	Bağlanma, bakım, cinsel birleşme
Bağlanma Biçimleri	Güvenli bağlanma, Kaygılı / kararsız Kaçınan Dağınık bağlanma	Güvenli bağlanma Kaygılı / kararsız Kaçınan Dağınık bağlanma	Güvenli bağlanma Kaygılı / kaygısız Kaçınan Dörtlü bağlanma modeli.
Bağlanmada etkileşimler	Dışsal, Gözlemlenebilir	İçsel, temsil edilebilir	İçsel temsil edilebilir

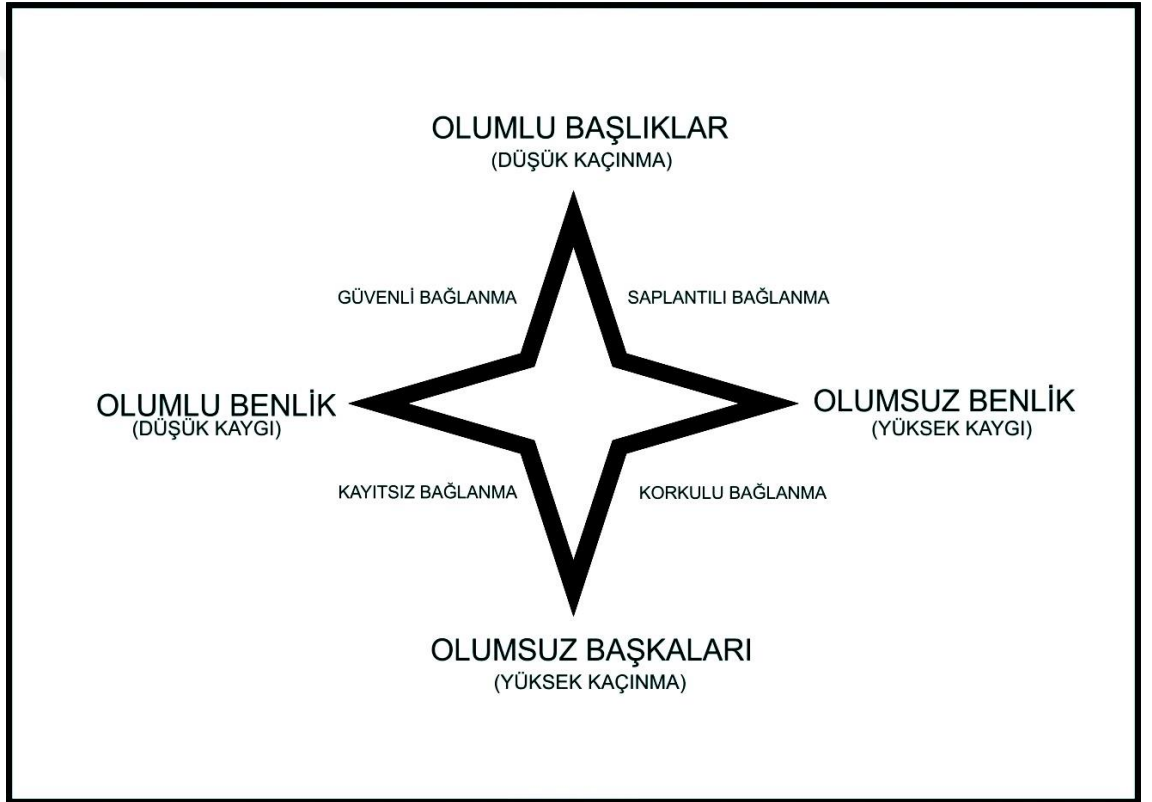
Kaynak: (Onur, 2006).

1.3. YETİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMLERİ

Yetişkinlikte görülen bağlanma biçimi Ainsworth' un ortaya koymuş olduğu çocuklukta görülen üç tip -güvenli, kaçınan ve kaygılı- bağlanma biçimi ile benzerdir. Onun bir nevi devamı niteliği taşıdığını söylemek mümkündür (Hazan ve Shaver, 1987). Hazan ve Shaver (1987)' in yetişkinlerdeki ikili ilişkileri daha evvel elde edilen bu bağlanma biçimlerine bakılarak davranmayı sürdürdüklerini ortaya koymuştur. Yetişkin bağlanma biçimlerini ölçen kendini anlatma ölçeği geliştirilmiştir.

Şekil 3. Bartholomew ve Horowitz' in dördü bağlanma modeli

Kaynak: (Klohn, E.C. ve Oliver P. J., 1998).

Bu ölçek görüşmeden ziyade kişisel bir rapora dayanır. Yetişkinler içinde üç boyutlu olan bu şemanın yetersizliğini vurgulayan Bartholomew ve Horowitz (1991) da dört boyutlu bağlanma modelini geliştirmişlerdir. Dört boyutlu olan bu model yetişkin bağlanma biçimlerinde benlik ve başkaları modeli olarak iki boyut tanımlanmıştır. Her iki boyutsa kendisinin altında olumsuz ve olumlu olmak üzere incelenir. Benlik modelinde, bireylerin kendilik değerleri için başkalarına karşı duygusal bağımlılığı ile

ilişkili iken, başkaları modeli başkalarının ihtiyaç duyulduğunda daha ulaşılır olup olmadığı ile ilişkilidir (Keser, 2006). Olumlu benlik modelinin kişilerin öz saygısı ve kabul edilebilirlik duygularına bağlıyken olumlu başkaları modelinde kişilerin önemsediklerinden yakınlık görerek; destek alması gibi bazı davranışlara bağlıdır. Olumsuz benlik modeli düşük öz saygı ve diğer kişilerin onayına olan ihtiyaçları kapsarken olumsuz başkaları modeli ilişkilerde olumsuz beklentilere kapılmayı ve destek alma konusunda yetersizliği de kapsamaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bartholomew ve Horowitz' in (1991) *Dörtlü Bağlanma Modeli* içeriğinde önerilen yetişkin bağlanma biçimlerinin ayrı ayrı ele alınıp açıklandığı görülmüştür. Tablo 2'de "*Dörtlü Bağlanma Modeli*" net olarak görülmektedir.

Tablo 2. Dörtlü Bağlanma Modeli

	Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Olumlu (Düşük)	<p>GÜVENLİ</p> <p>Yakınlık kuramda rahat ve özerk</p>	<p>SAPLANTILI</p> <p>İlişkilere takıntılı</p>
Olumsuz (Yüksek)	<p>KAYITSIZ</p> <p>Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt bağımlı</p>	<p>KORKULU</p> <p>Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan</p>

1.3.1. Güvenli Bağlanma Biçimi

Güvenli bağlanma biçimi görülen kişilerin hem benlik modelleri hem de başkaları modelleri kapsamında olumlu olan algılara sahip oldukları görülmüştür. Bu bireylerin ortak özelliklerinin kendilerini sevmeye değer ve diğer kişiler de destek verici, güvenilir ve iyi niyetli olarak görmeleridir. Bu kişilerde anlaşmazlık hallerinde kötümser tavırlar takınmanın yerine ılımlı yaklaşımlar sergiledikleri görülmüştür. Collins (1996), güvenli bağlanan kişilerin sosyal hayatlarında daha çok olumlu inançlarının bulunduğunu bildirmiştir. Bartholomew ve Horowitz, güvenli bağlanan bireylerin, diğer kişilerle kolaylıkla yakınlık kurduklarını ve bu konuda daha az kaygı yaşadıklarını, diğer kişilerin onayına daha az gereksinim duyduklarını ve dolayısıyla da özerk kalmayı başarabildiklerini belirtmişlerdir (Üretmen, 2003).

1.3.2. Saplantılı Bağlanma Biçimi

Bu bağlanma biçimi olanlarda kendileri ile ilgili negatif algılara sahiplerken diğer kişilere karşın da pozitif algıları bulunmaktadır (Sümer ve Güngör, 1999). Bu kişilerin ikili ilişkilerde kendilerini gösterme/ispata etme eğilimi içine girdikleri görülür ve diğer kişiler de güvenilmezdir. Partnerlerine karşı aşırı yakınlık eğilimleri bazen onlara karşı bağımlı duruma gelmelerine sebep olabilmektedir (Hazan ve Shaver, 1990). Saplantılı Bağlanma Biçimi olan kişilerin en belirgin özelliği, özgüvenlerinin eksik olmasıdır. Bu sebeple hem reddedilmekten hem de yakın bir ilişkide karşı tarafın terk etmesinden çok korkmaktadırlar (Turanlı, 2010). Partnerlerine kendileri hakkında sıkça bilgi verirler, aşık olmak ve ayrılma durumlarının dengesiz olması kolaylıkla aşık olup yok yere ayrılık kararı aldıkları görülür (Cooper, Shaver ve Collins, 1998). Bu kişiler geçmiş hayatlarına bakıldığında zaman zaman anne ve baba sevgisi ve onaylarını yeteri kadar alamadıkları görülmüştür (Crain, 1992). Anne ve babalarının tavırlarına bakıldığında zaman zaman reddedici ve sevgi dolu tutumların arasında görülen dengesizlikler göze çarpar.

1.3.3. Korkulu Kaçınmacı Bağlanma Biçimi

Korkulu kaçınmacı bağlanma biçimi bulunan kişilerde hem benlik modeli hem de başkalarının modelinde negatif algılar bulunur. Genel olarak kendilerini değerli görmemektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bu biçim, güvenli bağlanma biçimine göre tamamen zıttır. Diğer kişilerin güvenilmez olduğunu düşünürler (Sümer ve Güngör, 1999). Korkulu kaçınmacı bağlanma biçimi olan kişilerin kendilerine eş bulmak istediklerinde karşısındakilere güvenmedikleri için kendilerini huzursuz hissetmektedirler ve duygusal anlamda yakınlık kurmakta zorluk çekmektedirler (Fraley ve Shaver, 2000).

1.3.4. Kayıtsız Kaçınmacı Bağlanma Biçimi

Bu bağlanma biçimine sahip olan bireylerde olumlu benlik ile olumsuz başkaları modeli görülmektedir. Sümer ve Güngör (1999) bu bireylerin yüksek öz saygıya sahip iken başkalarına karşın olumsuz tutuma sahip olduklarını açıklamışlardır. Kayıtsız Kaçınmacı Bağlanma Biçimine sahip kişiler bağımsızlığa çok değer verir, yakın ilişkilerin ise önemli olmadığını inanırlar (Sümer ve Güngör, 1999).

İKİNCİ BÖLÜM - YETİŞKİNLERDE BAĞLANMA BİÇİMLERİ İLE MİZAÇ VE KARAKTER İLİŞKİSİ

2.1. YETİŞKİNLİKTE BAĞLANMA VE İÇSEL ÇALIŞAN MODELLER

Bağlanma sisteminin, toplumsal girdileriyle birlikte bebeklik döneminde sıkıntılı bir durumla karşılaştığı takdirde, bakımını üstlenenlerin bu durumlara olan tepkiselliği ile ilişkili olduğu görülmektedir. Bu sistemle birlikte bebekler, bakım verenleriyle olan iletişimde, bakımını üstlenenlerin tepkiselliğine bakılarak ne/neler bekleyeceklerini öğrenmektedirler. Bu beklentiler bağlamında bebeğin bilişsel temsilleri, Bowlby'nin deyişiyle içsel çalışan modeller oluşturulmuştur. Bebeğin gündelik hayatında bakımını üstlenenin tepkiselliğinin devamlılığı sonucunda bilişsel temsillerin yerleşmesi önemlidir. Bu temsillerin başkaları ile kurmuş olduğu sosyal ilişkilerle ilgili bilgilerini işleyen içsel çalışan modeller şeklinde kullanılmaktadır (Hazan ve Shaver, 2000).

Tablo 3. Bağlanma Davranışının Temelleri

Gelişimsel Evre	Ana Baba	Akran / Partner
Bebeklik	Yakınlığı Koruma Güvenli Sığınak Güvenceli Üs	
Erken Çocukluk	Güvenli Sığınak Güvenceli Üs	Yakınlığı Koruma
Geç Çocukluk ve Erken Ergenlik	Yakınlığı Koruma Güvenceli Üs	Güvenli Sığınak
Yetişkinlik		Yakınlığı Koruma Güvenli Sığınak Güvenceli Üs

Kaynak: (Dönmez, 2000).

Bilişsel temsiller yani içsel çalışan modeller olumlu ya da olumsuz olması durumlarında, kişilerin ilişkilerinde hissetmiş olduğu güven duygusunun, sosyal çevrelerden gelen tepkilerin de ne kadar tutarlı ve güvenilir olarak algılanması, aynı zamanda kişilerin kendilerini ne kadar sevmeye layık olarak algılaması gibi durumları

da doğrudan etkiler. Bu algıların bağlanma biçimini belirlenmesinde ana etken olduğu savunulmuştur (Tanış, 2014: 13).

İçsel çalışan modellerde, bireylerin başkalarıyla bilişsel anlamda, dokunaklı ve davranışsal olarak cevap verme şeklini biçimlendirmektedir (Feeney, 1999). Bilişsel alan çerçevesinde, içsel çalışan modeller uyarıcılarının özel yönlerine insanların ilgisi ve bununla birlikte kendi çevresinin sonradan geri alıp ve kodladıkları şeyleri etkilemenin üzerine odaklanır. İçsel çalışan modellerin kişilerin çevrelerinde ne/neler olduğunu anlamak ve açıklamak biçimini etkilemektedir. Duyguların alanları çerçevesinde, içsel çalışan modellerinin birinci ve ikinci değerlendirmelere etki ettiği görülmektedir. İkinci değerlendirmelerin bilişsel işlemede bulundurulurken, birincil değerlendirmelerde özel bir duruma birinin ani duygusal yanıtlarını tanımlamaktadır. Başka bir durumda, bu tarz bir işlem, başlangıçta duygusal yanıtları sürdürme, arttırma veya azaltma amacıyla bir potansiyeli olmaktadır. Bunun yanında Feeney (1999: 364) içsel çalışan modelleriyle ilgili olarak, depolanan plan ve stratejilerin aktifleştirilmesiyle ve yeni plan ve stratejilerin inşası aracılığı ile davranışsal yanıtları etkilediği görülmektedir.

Bowlby' ın erken dönemde bağlanmalarıyla ilgili yaşam süresince bir kişiyi etkileme mekanizmaları şeklinde çalışma modellerini kavramsallaştırması önemlidir. Bağlanma figürlerine yanıt verme yeteneği ve uygunluğu ile ilgili gelişen kişilerin gelişen beklentileri, hisleri ve sonraki ilişkilerinde sergiledikleri davranışlarına rehberlik eden figürler çalışma modellerinde yansıtılmaktadır. Collins ve Read (1994)' nın kişisel içsel çalışan modellerinde bir hiyerarşi geliştirdiklerini savunmaları da bu konuda önemli bir ayrıntıdır. Collins ve Read (1994)' e göre, ilişkilerin özel tiplerinde modellerin orta derecedeyken ve özel ilişkilerde bu modellerin düşük derecede olduğu görülmüştür. Hiyerarşinin zirvesinde ise genelleştirilen modellerin bir seti bulunmaktadır.

Çalışma modellerinin birbiri ile ilişkilerinde dört unsuru içerdiğini savunmuşlardır. Bunlar:

1. *“Bağlanmaya ilişkin deneyimlerin hatıraları*
2. *Bağlanmaya ilişkin kendi ve diğerlerinin inanışları, tutumları ve beklentileri*
3. *Bağlanmaya ilişkin amaçlar ve ihtiyaçlar*

4. Bu amaçları başarma için yapılan planlar” (Feeney, 1999: 363) (Tablo).

Tablo 4. İçsel Çalışan Modellerde Bağlanma Grubu Farklılıkları

Hatıralar	Güvenli	Çekingen	Karasız
	Sıcak ve sevecen ebeveynler	Soğuk ve reddedici anneler	Adil olmayan babalar
Bağlanmaya İlişkin İnanışlar	Kendinden şüphe az, Kendini beğenme yüksek, Diğerlerince sevilen, İnanılır, güvenilir ve fedakar	İnsan güdülerinden şüpheli Diğerleri inanılır veya güvenilir değil Ebeveynler ve diğerlerinin doğruluk ve dürüstlüğüden şüpheli Sosyal durumlarda güven yokluğu Kişiler arası olarak yönelimli değil	Anlaması karmaşık ve zor diğerleri İnsanlar kendi yaşamları üzerinde az kontrole sahiptir.
Bağlanmaya İlişkin Hedefler ve İhtiyaçlar	Samimi ilişkiler arzusu ilişkilerde yakınlık ve özerklik dengesi arama	Mesafeyi koruma ihtiyacı Özerklik ihtiyaçlarının tatmin etmek için sınırlık yakınlık	Aşırı yakınlık arzusu Özerkliğin daha düşük seviyelerini araştırma reddedilmekten korkma
Planlar ve Stratejiler	Üzüntüyü bilme Yapılandırıcı biçimde olumsuz etkiyi hafifletirme	Kırgınlığı keserek üzüntüyü yönetme Duygusal gösterimlere ilişkin stresi minimize etme	Üzüntü ve kızgınlığın yükselen gösterimleri kabul kazanmaya uyumlu ve arzulu

Kaynak: (Cassidy ve Shaver, 1999).

Bowlby (1988), bireylerin hem kendisine dair hem de çevreleriyle ilgili kimi içsel çalışan modeller başka bir ifadeyle zihinsel temsiller inşa ettiklerini söylemiştir. Bu modellerin onların olayları algılamaları konusunda, geleceğe dair tahminleri ve planlarının oluşturulmasında onlara yardımcı olmaktadır. Bunun yanında bireylerin benlik saygılarının gelişiminde büyük rolü vardır. Çalışan modelin kapsamı benlik, diğeri ve aralarındaki ilişkileri tanımlayan temsillerden oluşur. Bu içsel çalışan modellerin bebeğin bakımını yapan kişiyle tekrarlanan etkileşimin kalitesine de bağlı olarak şekillenmektedir. Başkalarıyla ilgili içsel çalışan modellere bakıldığında, bireylerin bağlanma figürlerinin kim/kimler olduğuyla ilgili bilgiyi, onları nerede/nasıl bulabileceği

ve bu anlamda figürlerinin ne tarz tepkiler verdiğini beklediği de önemlidir(Yıldırım, 2009: 3).

İçsel çalışan modellerin bireylerin yaşam olaylarının algılayışlarının etkilenmesine neden olan genel bir yapıdır. Bununla beraber, özellikle bağlanmayla ilgili belirli durumların bu modelleri güncellendiği, daha net bir ifadeyle değişimlere açık olduğu görülmüştür. Belli zaman aralıkları ile uygulanması çerçevesinde yapılan bazı araştırmalar, yaşam şartlarının sabit olduğu kişiler için bağlanma biçimlerinde bazı değişimlerin gözlenmediği, ancak radikal hayat koşulları değişikliklerinin bağlanma biçimlerinde bazı farklılıklar oluşturduğunu göstermiştir. Bu yaşam şartları ekonomik durumda görülen ani değişiklikler nedeniyle artan ailenin stresi, temel olarak bakımını yapanın çalışmalara başlaması ve bebeğe daha az zaman ayırması, taşınması, anne-babanın boşanması gibi bazı durumlar şeklinde tanımlanmıştır (Elli, 2010: 8).

Diğer yandan, bireylerin kendilerine dair oluşturmuş olduğu içsel çalışan modellerinde kritik role sahip olansa kendinin bağlanma figürünün önünde ne kadar kabul edilebilen olduğuyla ilgili bir bilgidir. Kendisinin bakımını üstlenen kişilerle ilişkilerinde sıcaklık ve tutarlılık deneyimleyen bireylerin güvenli bağlanan bireyler şeklinde değerlendirildiği görülmektedir. Güvenli bağlanan bireylerde, hem kendilerine dair (sevilebilir olmak, yetenekli olmak gibi) hem de çevreleriyle ilgili (başkalarının güvenilir olması, iyi niyetli şeklinde değerlendirmeler v.s.) olumlu temsillerin geliştirmesi önemlidir. Bununla birlikte, diğer yandan, bağlanma figürüyle olumsuz olan deneyimleri bulunan, bu kişiler tarafından reddedilmiş ve/veya onu sıcak olmayan ilişkileri bulunan bireylerinse hem kendileri hem de çevreleriyle ilgili temsiller de olumsuz içeriği kapsamaktadır. Kendisini sevmeye layık bulmayan, yeteneksiz ve kötü olarak değerlendirmeleri, başkalarını ise soğuk ve güvenilmez olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Bireylerin hem çevresi hem de kendilerine dair içsel çalışan modellerinin yapıları, bireylerin gereksinim duyduğu zaman bağlanma figürünün ne kadar ulaşılabilen ve tepki vermeye hazır olduğuyla ilgili tahminlerine dayanır. Bununla birlikte bu modeller kişilerin yeni olan ilişkilerine de taşınır ve onların bu ilişkilerinde beklentileri, davranış ve algılarına yol göstermektedir. Burada Collins ve Allard (2001)' in bu zihinsel temsillerin bir kere oluşmasının ardından değişime direnç gösterdiğini ifade ettiklerini de belirtmek gerekir (Yıldırım, 2009: 4).

Bağlanma sisteminin, toplumsal girdi, özgül şekilde sıkıntı sinyalleriyle, temel olan bakıcı tepkiselliğinin örgütlediği ve düzenlenen bu organizma düzeyinde gelişen bir sistem olduğu görülmektedir. Bakıcıyla yinelenen etkileşimlerin temelinde, bebeklerin ne/neler bekleyeceklerini öğrenmekte ve davranışlarını da buna göre ayarlamaktadırlar. Bu beklentiler birbirleri ile ilişkili bağlanma kişiliği ve kendilik modellerini kapsayan bilişsel temsiller ya da Bowlby' nin deyimiyle içsel çalışan modelleri oluşturmaktadır. Bu temsillerin bebeğin bakıcısına ulaşılabilirliği ve tepkiselliğini kestirme konusunda kullanılan bilişsel temsilleri oluşturmaktadır. Bir bağlanma kişisindeki ulaşılabilirliğin ötesinde, olumlu olan tepkiselliğine karşı güvenin iki değişkene bağlı olduğu tespit edilmiştir (Çiftçi, 2010: 18-19) :

(a) bağlanma kişisi genellikle koruma ve destek çağrılarına karşılık veren tarzda bir kişi şeklinde görülmesi veya görülmemesi;

(b) kişilerin kendine karşın herkesin, özellikle, bağlanma kişilerinin yardımcı olabileceği tarzdan bir kişi şeklinde görülüp görülmediği.

Mantıksal anlamda bu değişkenlerin birbirlerinden bağımsız olduğunu söylemek mümkündür. Uygulamadaysa, birbirleri ile karışmalarının olasılığı yüksek görülmektedir.

Sonuç itibariyle bağlanma kişisinin modeli ile kendilik modeli birbirlerinin tamamlayıcıları ve karşılıklı birbirlerini doğrulayıcı şekilde gelişmek eğilimi göstermektedirler.

2.2.YETİŞKİNLERDE BAĞLANMANIN ÖLÇÜLMESİ

Bağlanma olgusunun temelinde primat ve bebeklerin üzerindeki doğrudan gözlemlerle formüle edilmişse de, bağlanmanın yetişkinler üzerindeki etkisi ve yetişkinlerdeki ölçümünün psikolojinin yakinen ilgisini çektiği görülmektedir. Psikoloji alanında yetişkinlerin bağlanma örüntüleri temelinde iki yöntem geliştirilmiştir.

1. Yöntem, yabancı ortam benzeri gözlem ile yetişkinlerin kendilerinin çocukluk dönemlerinde ebeveynleriyle olan ilişkilerinde kullanmış oldukları bağlanma biçimlerinin belirlenmesine dayalı görüşmelerle yapılan ölçümler ki bu yöntemde

George vd. ile Main ve Goldwyn tarafından geliştirilen Yetişkin Bağlanma Görüşmesi ölçeği en çok kullanılmaktadır. Bu ölçek bağlanmayı içerisinde yaşanılan çekirdek ailede mevcut olan ebeveynler ile çocukların arasında ilişkilerden hareket edilir. Ölçüm neticesinde ebeveynlerin güvenli/özerk, saplantılı, kayıtsız/kaçınan ve yönelim sorunlu olarak dört kategoriye ayrılmıştır.

2. Yöntem ise, yetişkin bağlanma biçimleri kâğıt/kalem ölçekleri ile katılımcıların kendi ifadeleriyle ölçülmesi şeklindedir. Bartholomew ve Shaver, Hazan ve Shaver ve Mikulincer' in bu ikinci yöntemi kullanmışlar ve bağlanma kuramındaki yakın ilişkileri anlamaya çalışmışlardır (Erişti, 2010: 22).

Brennanvd' nin, romantik ilişkilerdeki bağlanma biçimleriyle ilgili ölçümlerinin yapıldığı altmışa kadar ölçeği faktör analizine sokması ve bunların içerisinde bağlanma olgusunun yeterli şekilde açıklayabilecek olan iki temel faktörün ki bunlar bağlanmaya dair kaygı ile bağlanmaya dair kaçınmadır- on sekizer maddeyle temsil edilen bir ölçek şeklinde Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri' ni geliştirmişlerdir. Kaçınan ve kaygılı olan bağlanma boyutlarının, Ainsworth'ın geliştirdiği bağlanma tipolojisinde bulunan bağlanma biçimleriyle örtüştüğü görülmektedir. Kısacası, kaçınan bağlanma biçiminin duygusal ilişkilerde karşı tarafla çok paylaşım içinde olmayan, ilişkilerde mesafeli kişileri tanımlarlar. Kaygılı bağlanma biçimi ise ilişkide olunan kişileri kaybetmekle ilgili olağandışı korku ve aşırı yakınlık ihtiyacıyla karakterize olduğu görülmüştür (Elli, 2010: 10).

Yetişkinlik dönemindeki bağlanmanın sınıflandırılarak, ayrıntılı ve açıklayıcı çalışmaları Hazan ve Shaver yapmıştır. Bu araştırmacıların, yetişkin bağlanmasında ebeveyn ve çocuk ilişkisinde bağlanmayla birebir örtüşmemesine karşın; kaygılı/kararsız, güvenli ve kaçınan bağlanma biçimlerinin yetişkinlik dönemindeki yakın ilişkilerde olduğunu ileri sürerler. Hazan ve Shaver, bu hipotezlerinin kanıtlanması için yukarıda da bahsedildiği gibi her biri Ainsworth' ın üç farklı bağlanma şeklini açıklayan paragraflar yazarak, yetişkinlerden oluşturulan bir örneklem grubu deneklerin kendisine yakın olan paragrafı seçmelerini istediler. Denekler, benlikle diğerlerine dair zihinsel temsil ve çocukluk çağında aile ilişkileri hususunda da sorular sordular. Araştırma neticesinde, çocukluk çağında ebeveynler ile yakın, sıcak ve sevgi dolu olan bir ilişki biçimlerinin, yetişkinlik döneminde güvenli olan bağlanmanın önemli belirleyicileri olduğunu

bulmuşlardır. Bu araştırma kapsamında, çocukluk çağında ailesinden kaçınan ve reddedici tutumlar yaşayan yetişkinlerin, kaçınan bağlanma şeklinde sınıflandırılmışlardır.

Kaygılı/kararsız bağlanma biçimi olan bireylerse aile ilişkilerinin hem uzak hem de sıcak boyutları bulunan tutarsız ilişkiler şeklinde tanımlamışlardır. Buna ek olarak, sonuçların, güvenli bağlanma biçimlerine sahip olan bireylerin de, yakın ilişkilerinde güçlük yaşayabileceği, ilişkilerinin uzun süreli ve uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu gruptaki romantik ilişkilerde de genellikle daha mutlu, kendisine güvenen ve eşin hatalarına karşılık destekleyici ve anlayışlı bir tutum gösterdikleri görülmüştür. Bağlanma biçiminde kaygılı/kararsız olan yetişkinler, eşler tarafından terk edilmekten korkmaları, eşleri idealize etmeleri, uç bir cinsel çekime odaklanmaları, duygusal ve kıskançlık bakımından dengesiz olan tutumlar sergilemeleri söz konusu olmuştur (Erişti, 2010: 21).

Kaçınan bağlanma biçimi sergileyen bireylerse yakın olan ilişkiler kurmak istememeleri ve eşlerine karşı uzak ve soğuk davranmaları söz konusudur. Zihinsel temsiller bakımından incelendiğinde, çeşitli bağlanma biçimi olan kişilerin kendilik ve başkalarının temsillerinin değiştiği görülmektedir. Güvenli yetişkinlerin genellikle sevinebilir olması, başkalarının sevinebilir ve güvenilir olduğunu düşündükleri görülmektedir. Kaygılı/kararsız olarak bağlanan bireylerse kendilik temsillerinde, başkalarının temsillerinde güvensiz oldukları görülmüştür. Anlaşılmadıkları ve diğerlerinin de ilişkilerinde kendileri kadar bağlı olmadığını düşünebilirler. Kaçınan bireylerse, kendilerinin soğuk davrandıklarını düşünseler dahi, kendileri ile ilgili olan olumlu temsilleri geliştirmeye daha çok yatkındırlar. Başkalarının güvenilmez olmasını kapsayan zihinsel temsiller söz konusudur (Erişti, 2010: 22).

2.3. KİŞİLİK GELİŞİMİ, BAĞLANMA VE İÇSEL ÇALIŞAN

MODELLER

İnsanların ruhsal ihtiyaçlarına bakıldığında, iki ana ihtiyaç mevcuttur: ilki sevmek ve sevilme, ikincisiyse kendisi ve başkaları adına değerli olmaktır. Sağlıklı ve sağlam bir kişilik gelişimi için çocuğun ihtiyaçlarını kendi kendine doyurabilme yeteneği ve sorumluluğunun gelişimine olanak sağlanması gerekir (Öztürk, 2001).

Ebeveynlik biçimlerinde çocukların tavır ve davranışlarının şekillenmesinde ve kişilik gelişimlerinde oynadığı rollerle ilişkili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ebeveynlerin kontrolcü, az demokratik iletişimlileri olan, az ilgi gösteren ve de itaati önemseyen tiplerin ifadesi için kullanılır. Güvenilir ebeveynler ise ilgi göstererek, demokratik iletişimin önemli olduğu, çocuğun bireysel ihtiyaçlarının karşılanması konusunda özerkliği ve kendisini yönlendirmeye destek veren ebeveynleri ifade etmektedir. Güvenilir ebeveynler çocuklarının bağımsızlık ve özsaygı seviyelerinin yüksek olması, yetkeci ebeveynlik biçimlerine sahip olan ebeveynlerinse bazılarının çocuklarında intihar eğilimlerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Lai ve McBride-Chang, 2001).

Bağlanma kuramında duygusal gelişimle kişilik gelişimleri süreçleri içinde ve bununla ilgili olarak kişisel farklılıkları da anlamak bakımından zengin kuramsal bir çerçevesi bulunmaktadır. Bağlanma kuramı Simpson ve Rholes, normatif süreç ve kişisel farklılıklar olarak iki ana unsura dayalı biçimde değerlendirilmesinin gerektiğini belirtmişlerdir. Normatif süreçlerde Bowlby' nin bağlanma kuramı çerçevesinde, türe özgü davranış örüntüleri ve yaşam boyunca gelişim süreçlerini ifade eder. Kısacası normatif süreçler, yeni doğan bir bebeğin yaşama şansının artırılma güdüsüyle evrimsel bir işlev ile biçimlenen bağlanma davranışsal sistemleri dinamiğe tekabül eder. Bu dinamik, içerisinde bulunan kültürde çocuk yetiştirme ve bağlanma davranışlarına göre şekillenerek farklı örüntüler ile çocukla onu büyüten kişiler arasında ilişkileri yansıtır (Sümer, 2006).

Bowlby' in bağlanma olgusu ve formlarının açıklanmasıyla ilgili çeşitli disiplinleri kullandığı bilinmektedir. Bağlanmanın biyolojik ve çevresel değişkenlerden etkilenmesi konusunda öne sürdüğü fikirlerinin, döneminde gelişimsel embriyoloji alanlarında çalışan Waddington' un düşüncelerinden etkilenmiştir. Waddington' un, hücrelerin de dahil olduğu sistem içerisinde nasıl gelişimsel rota izlediğini anlamaya çalıştığı görülmektedir. Çalışmalarında gözlemlerinden yola çıkıp; hücrelerin belli bir sistem içinde belli işlevlerin yerine getirilmeye başlamalarının ardından, deneysel manipülasyonların bir çok kez hücrelerin gelişimsel yörüngesinin değiştirilmeye ve bu sistemin bir parçası olmaktan alıkoymaya yetmediğini savunmuştur. Waddington bir hücrenin, eğimli bir düzlem içinde aşağıya yuvarlanan kayaya benzetmiş ve bu benzetme konusunda genlerin karmaşık bazı etkileşimlerinin, eğik düzlemin üzerindeki kayanın

yuvarlanacağı muhtemel oyuklarını oluşturduğunu söylemiştir. Benzer bir şekilde Bowlby' ın, kişilik gelişimlerini açıklamak için demiryolu benzetmesini kullandığı görülmektedir. Bir yolcu istasyonundan ana hattın takip edilerek çıkması ancak bir zaman sonra ana hatta bulunan ters yönde ya da paralel giden hatlardan birine kanaliz olmuş bir şekilde yolculuğunun akışlarını da değiştireceğini söylemiştir (Fraley ve Brumbaugh, 2004).

Bununla birlikte kişilerin bağlanma örüntülerinin, sadece dışsal şartların belli özelliklerine bağlı olmaması, bireylerde bulunan bazı özelliklerin, bakım verenlerin kendilerine karşın takınacağı tutumlarının etkileyebileceği, kendine karşın takınılan tutumların algılayışlarını etkilediğini de söylemek mümkündür. Bu duruma karşılıklı etkileşimleri vurgulamak için, Bowlby' un biyolojik getirilerinin neticesinde bebeğin bir kişilik gelişim rotası olsa dahi, iki farklı değişkenin etkisi ile bu rotanın biçimlenebileceğine değinmesi de önemlidir. Bu rota üzerindeki en büyük etkinin bulunduğu değişkenlerden biri, bakım veren çevrenin de bazı özellikleri arasındadır. Bowlby bebeklerin gelişimsel rotalarında değişiklik oluşturan temel faktörler, taşınma ve anne-babanın boşanması gibi bebeğin ve ebeveynlerin ona karşın tutumlarının değişmesine neden olabilecek önemli olaylardır (Fraley ve Brumbaugh, 2004).

Bireyler, içerisinde buldukları durumların psikolojik özellikleriyle kendi beklentilerini üst seviyede örtüşeceği yerlerde bulunmak isteme eğilimi göstermektedirler. Bu durumun gerçekleştirilemediği zamanlarda kişi ya var olan durumları zihinsel şemalara uygun duruma getirmek adına rasyonalize etmeye çalışacaktır ya da durumlara dair psikolojik rahatsızlık duyacaktır. Bu durumda, tekrar bilişsel temsiller ya da içsel çalışan modeller kavramlarıyla karşılaşmaktadır. Bireylerin bebeklik tecrübelerinden başlayarak kendisini, başkaları ve başkaları ile ilişkileriyle ilgili genellenen beklentilerden, amaç ve inançlardan meydana gelen zihinsel temsilleri veya çalışan modelleri ürettikleri görülmüştür. Bebeklerin gereksinimlerini karşılayabilecek olan bir bakıcı arama mekanizmaları vesilesiyle fizyolojik gereksinimlerin karşılanmasının yanında, kendisini güvende hissetmek gibi psikolojik bir ihtiyacı karşılamaktadırlar. Bu güvenlik gereksinime bir karşılık bulmak için bebeklerin, bakım verenlerin kendilerine yakınlığının değerlendirilmesinde bağlanma figürleri kendileri adına ulaşılabilirlik ya da kendilerinin de onların gözünde bulunan değerle ilgili çalışan

modelleri ürettiklerinin düşünüldüğü görülmektedir. Kişilerin çalışan modelleri ve tüm bunların hayat boyunca değişimleri ile ilgili olarak bunların kişi ve çevre ilişkilerinden etkilenmeleri, bebeklikten itibaren zaman içinde çevresel uyaranlara az duyarlı duruma gelip; görece sabitleşmesi ve çocukluk zamanında sabitleşmeyle başlayan zihinsel temsillerin, bireylerin ilerideki seçim ve algıları üzerinde etkisinin sahip oldukları görülmüştür (Bowlby 1973).

Bowlby, özellikle etimoloji alanında yaptığı gözlemlerden de hareket ederek insanların üzerinde bunları uyarılama konusunda dikkatli olmanın önemini vurgulayarak; en basit türlerde olan bazı mekanizmaların en karmaşık türlerin davranış örüntüleriyle ilgili ipuçları verebileceğini görmezden gelmemenin gerekliliğini belirtmiştir. O, bununla ilgili olarak, *“yetersiz kaynaklara sahip olması nedeniyle bir kanarya patolojik yuva kurma davranışı geliştirirse, ileride yeterli kaynaklara ulaşsa bile bu patolojik davranışları sergilemeye devam edecektir”* cümlesini kurmuştur. Dolayısıyla bireylerin girdikleri sosyal ilişkileri zihinlerinde daha önce oluşturdukları modellerin etkisi altında değerlendirirler, her ne kadar oluşturdukları modeller kuramsal olarak her zaman değişebilir olsa da, kişiler öncelikle içinde buldukları durumu kendi zihinsel temsillerine uydurma ya da bunları en başından itibaren zihinsel temsillerine uyacak şekilde algılama eğilimindedirler. Çalışan modeller kavramının bütün bu nedenlerle bağlanma kuramı içinde önemli bir yeri vardır. Çünkü bir taraftan bağlanma davranışlarıyla ilgili etkilere sahip iken, diğer taraftan yetişkinlik döneminde bağlanma biçimlerinde kişisel farklılıklara da aracılık edecek bir değişken gibi işlev görmesidir (Collins vd., 2004).

Yetişkinlerdeki bağlanma olgusunda gözlenen davranışların, aslında bu kişilerin bağlanma tecrübelerinin bir neticesi olarak kendisi ve başkalarıyla ilgili geliştirmiş oldukları zihinsel temsillerin dışavurumları şeklinde değerlendirmek mümkündür. Bağlanma biçimleri ve bununla ilgili olarak oluşturulan içsel çalışan modellerinin bebeklikten itibaren bireylerde yaşam boyu süren etkilere sahip olması önemlidir. Bunun yanında değişkenlerin etkilenmesi kaynaklarda bağlanma olgusuyla ilgili olarak çalışmaların birçoğunda karşılaşılan bir durumdur.

2.3.1. Kişilik, Mizaç ve Karakter

Kişilik, davranışların birçok bileşende kişileri birbirlerinden büyük oranda ayıran ve çeşitli potansiyel hayat biçiminden sadece birini ifade eden birinci ve karmaşık bir sistemi ifade etmektedir. Kişiliğin neredeyse bütün tanımları da işlevseldir. Allport' ın kişiliği, kişilerin çevresine birincil uyumların belirlenmesini sağlayan psikofiziksel sistemlerin, kişinin içerisindeki dinamik organizasyonu şeklinde tanımlamıştır. Allport, kişilik kuramı kapsamında, bireyleri grup normlarına bakılarak ya da kendi içerisinde incelemek, işlevsel otonomiyle benlik gibi terimleri kullanmıştır. Murray ise kişiliğin temelini psikolojik anlamdaki gereksinimler olduğu söylemiştir. Bir ihtiyaç, gereksinim hiyerarşisi çerçevesinde yerine ve içerisinde olduğu durumlara göre kişilere davranışlarını da etkilemektedir(Öksüz, 2011).

Kişilik psikoloji alanında kapsamı geniş olan kavramlardandır. Bir insana ait olan ve onun tanımlanmasını sağlayan her özelliğin, o insanı tanımak ve anlamak konusuna kaynaklık eder. Bu açıdan kişiliği bir insanın tüm ilgi, tutum, yetenek, konuşma tarzı, dış görünüşü ve çevresine karşı uyum şeklinin özelliklerini kapsayan bir terim olduğunu söyleyebiliriz. Bazı kuramcılara göre kişilik birey ile ilgili duygusal, zihinsel, fiziksel ve sosyal neredeyse hemen hemen her şeyi kapsamaktadır. Karakter, mizaç ve kişilik birbirlerinden farklı kavramlardır. Mizacı kalıtım ile geçen ve hayat boyunca az ölçüde değişen yapısal özellikler olarak ifade etmek mümkündür. Karakterde çevreyle yetiştirilmenin etkisi ile gelişen, öğrenilen tutumları kapsayıp, zaman içinde değişebilen özellikleri içermektedir. Kişilikse genetik anlamda gelen mizaçla sonradan edinilen, kültürel ve sosyal etkileşimlere açık olan; bu etkileşimler ile biçimlenen karakterin birleşimlerinden meydana gelir (Sayın ve ark., 2005; Köknel, 2005; Ak ve ark., 2008).

Kişilikle ilgili yapısal görüşleri savunan bir çok araştırmacının kişiliği karakter, mizaç ve zekâ bileşimlerinden oluştuğunu söylediği kaydedilmiştir. Mizacın kişiliğe biyolojik olarak katkıları bulunmaktadır. Karakterse kültürel ve sosyal olarak katkılarının olduğunu söylemek mümkündür. Zekânın bu üçlü içindeki rolüne bakıldığında, hem doğuştan gelen hem de sosyal özelliklere katkı sağlaması ve tüm bu kişilik işlevlerini de düzenlendiği tespit edilmiştir. Kişiliğin temel işlevlerinde, düşünmek, hissetmek, algılama ve bunları hedefe yönelik davranışlara çevirmek bulunmaktadır (Sevi, 2009).

Mizacın yaratılıştan, huy anlamında kullanıldığı görülmüştür. Duygulanımda kalıtsal yanlılıklar, uyarılara karşı doğuştan ve yapısal anlamda belirli olarak tepki gösterme eğilimi göstermektedir (Özdemir, 2005). Bu tepkilerin genel olarak otomatikleşen davranış özellikleri taşıdığı ve erken yaşta gözlendiği ve nispeten bütün yaşam süresince sürdürülen alışkanlıklar temel oluşturur. Başka bir ifadeyle, mizaç, gelişimsel anlamda sabit, duygusal temeli olan ve sosyo-kültürel öğrenmelerden etkilenmeyen kişilik bileşenini ifade eder. Bunun yanında mizaç, çeşitli kültür ile etnik yapılarıdaki yapısal anlamda tutarlılık göstermektedir (Svrakic ve ark., 1992).

Mizaç en genel tabiriyle bireylerin arasında çeşitlilik gösteren, yaşamın ilk dönemlerinde görülen kalan zamanlar da göreceli istikrarlılık gösteren ve en azından bir noktaya kadar biyolojik etkiler ile ortaya çıkan duygusal veya davranışsal özellik şeklinde tanımlanabilir (Partridge, 2003: 1).

Karakter, kişilerin çocukluktan beri kullanmış olduğu savunma mekanizmaları, mizaç eğilimleri, çevresel değişim ve etkilerine uyumunun bir neticesidir. Kalıtsal tarafı daha az ve sosyo-kültürel öğrenmelerden kısmen etkilenmektedir. Karakter, yürütülen, kurallar koyan ve yargısal görevleri kapsayan ruhsal bakımdan kişinin kendisini yönetebilmesi şeklinde tanımlanabilmektedir. Bireysel inanç ve değerlerin yansıttığı nesne ilişkileri ve kendilik kavramında bulunan kişisel farklılıklarını içerir (Sadock ve Sadock, 2007).

Mizaç, duygulara dayanan becerileri ve alışkanlıkların bütünleştirilmesinden etkilenerek; bağlantı kurmak, duyumsamak ve motivasyon süreçlerine karşılık gelir. Karakterse, kavramsal öğrenmeye dayalı sembolizasyon ile soyutlaştırma süreçlerini ifa eder. Özgül anlamda, karakter ve mizaç, iki tür öğrenme ve belleği önermesel ve işlemsel anlamda kavramsallaştırılabilmektedir. Mizaç -kişiliğin duygusal özü-, kortikositriatolimbik sistemin aracılığıyla düzenlenmiş olan işlemsel belleği içerir. Karakter -kişiliğin kavramsal özü-, sembolizasyonla soyutlamanın yüksek olan bilişsel işlevleri kapsayan önermesel bellekle ilişkilidir. Bütün bu iki temel bellekle öğrenme sisteminde işlevsel olarak ayrıştırılabilmektedir. Örneğin, striatallezyonlar ile karakterize olan Parkinson hastalığı bulunanlar, işlemsel öğrenme konusunda bozulmalar gösterirlerken, önermesel öğrenme konusunda göstermezler. Bunun tam tersi, medialtemporallob' da görülen lezyonlar ile karakterize amnestik sendrom olan bireyler,

önermesel öğrenmelerde bozulmalar göstermekte, işlemsel öğrenme konusunda bozulma göstermemektedirler (Cloninger ve Svrakic, 2000).

Karakter, çocukların büyüme aşamasında kullanmış olduğu savunma mekanizmaları, endojen mizaç eğilimleri, çevresel değişim ve etkilerine adaptasyonunun sonucunda oluşur. Karakter istemli tutum ve amaçlar kapsamında verilen cevaplardır. Mizaç, kızgınlık ve korku gibi basit emosyonları kapsamaktadır. Karakterse ikincil emosyonlar olan sabır, empati, bir amaca yönelik itidal ve olgun kişilerde daha çok bulunan ümit, aşk ve inanç gibi duyguları kapsamaktadır(Sevi, 2009).

2.3.2. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı

Mizaçla ilgili özellikler doğuştan itibaren getirilen varsayımlar da temel alındığı zaman, bu farklılıklara neden olan mekanizmaların beyin aktivasyonlarının lokasyon ve yoğunluk bakımından farklılıklar bulunması beklenir. Sinirbilim alanında son zamanlarda gerçekleşen gelişmelerin, araştırmacılarda davranışsal anlamda gözlemledikleri bütün olguların arkasında bulunan nörolojik mekanizmalar gözlenmiştir. Bir psikiyatrist ve genetisist Robert Cloninger, klinik gözlemlerden hareketle zihinsel bozukluklara neden olabilecek kalıtsal yatkınlıkların olabileceği düşüncesini irdelemek istemiştir. Bu düşüncesini test etmek için, bireylerin nörobiyolojik ve genetik özelliklerini kapsayan verilerden hareketle psikobiyolojik bir mizaç modeli oluşturmuş.

Cloninger, beyinde mizaç ile ilişkili olan sistemler, belli uyaran setlerine karşı verilecek olan davranışsal tepkilerin aktivasyonu, organizasyonu ve sürdürülmesinin sağlanması şeklinde organize edilmiştir (Köse, 2003). İlk yaptığı çalışmalarda kişiliğin özellikle mizaç boyutunun açıklanmasını sağlayacak yenilik arayışı, ödül bağımlılığı ve zararlardan kaçınma faktörlerinden oluşturulan üç faktörlü mizaç modelini kurmuştur. Ancak ardından kişisel farklılıklarda görülen varyasyonu da açıklamak için bu modelin yetersiz olduğunu tespit etmiştir. İlk başta ödül bağımlılığının bir alt boyutu şeklinde ifade ettiği sebat etme faktörünün mizacın içerisine katmayı düşünmüştür. Daha sonra karaktere dair üç boyutu daha –kendi kendini idare etme, işbirliği yapma ve kendini aşma- modelin içerisine katmıştır. Oluşturduğu yeni modelin içerisindeki faktörlerin belli kombinasyonlarının, duygudurum, kaygı ve kişilik bozukluğu tanısını alan kişilerde tipik profiller oluşturduğu görülmüştür (Arkar, 2008).

2.3.2.1. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı' nın Mizaca İlişkin Boyutları

Mizaç boyutlarının, tehlike, yenilik ya da ceza veya ödüle cevap olarak çağrışımsal öğrenmelerdeki kişisel farklılıklara bakılarak tanımlanır. Mizaç alanlarının değişmemesi, sabit kalması ve farklı kültürel yapılarda da tutarlılık göstermesi söz konusudur. Genetik faktörlerin sıkça mizaç tipini belirlediği görülmektedir. Diğer yandan mizacın zaman ile kısmi olarak değişme göstereceğine inanılır. Mizacın boyutlarını aşağıda özetlenmiştir.

Yenilik Arayışı; Yeniliğe cevap olarak şıkları araştırmacı aktiviteler, dürtüsel karar vermek, ödül alma olasılığının belirlediği zaman taşkınlık ve aşırılık, kolayca sinirlenmeler ve engellenmelerden aktif olarak kaçınmak gibi davranışların etkileşmesi konusunda ve/veya başlamasında kalıtsal bir yanlılık ve eğilim şeklinde görülebilmektedir. Yenilik arayışı, yine dört alt boyuttan oluşur. İlk alt ölçek keşfetmekten heyecan duymak – katılık ölçeğidir. Yüksek puan alanlar, yeni tecrübelerden hoşlanan ve kolaylıkla etkilenen, etrafındakileri zaman kaybı olduğunu düşünseler dahi yeni düşünce ve tecrübelerden hoşlanan ve bu tecrübeleri oluşturmak için çaba harcayan kişiler olarak tanımlanabilmektedir. Diğer taraftan aynı bireylerin giriştiği işlerden kısa zamanda sıkılmak ve monoton işlerden kaçınma eğilimi sergilerler. Yenilik arayışının ikinci alt ölçeği olan dürtüsellığe karşı düşüncelilik alt ölçektir. Bu ölçekten yüksek puan alanlar, ellerinde yeteri kadar veri bulunmadan harekete geçen ve anlık kararlar verenler olarak düşünülür. Genel olarak dikkatlerinin dağınık ya da dikkat sürelerinin görece kısa olduklarını söylemek mümkündür (Cloninger ve ark., 1994).

Yenilik arayışı faktöründe, savurganlığa karşı tutumluluk alt ölçeği, bireylerin maddi ve manevi bakımdan sahip oldukları harcama eğilimlerinde görülen farklılıkların belirlenmesi için kullanılmaktadır. Bu ölçekten yüksek puan alanlar savurgan, sahip olduklarını hemen tüketme eğilimi göstermektedirler. Yenilik arayışının boyutunun bir başka ve son olan alt ölçeği düzensizlik – düzenlilik ölçeğidir. Bu ölçekte sıkı kurallara uyum sağlama konusunda zorlanan ve engellenmeye karşı toleransı düşük olanların bu ölçekten daha yüksek puanlar aldığı bilinir (Elli, 2010).

Zarardan Kaçınma; İleride olabilecek problemler için kötü endişeler, belirsizlik korkuları ve yabancılardan utanmak gibi pasif kaçınan davranışlarla çabuk yorulmak gibi bazı davranışların ketlenmesi ve/veya durdurulmasında bir kalıtsal yanlılık ve eğilim

şeklinde görülebilmektedir. Zarardan kaçınmanın, dört alt boyutu vardır. İlk alt ölçek; beklenti endişesi ile kötümserlik / iyimserlik ölçeğidir. Bu ölçekten yüksek puan alanlar, genel olarak zarar ve başarısızlık beklentisi içine girerler ve yaşamış oldukları olumsuz deneyimlerin zihinlerde sıkça yenilenip, bunları zor atlatmaktadır (Cloninger ve ark., 1994). Bir diğer alt boyutta, belirsizlik korkusudur. Bu ölçekten yüksek puan alanlarında belirsizlik oluşturan zamanlarda kaygı tepkileri vermektedir. Bunun yanında yeni ortamlara ayak uydurmakta da zorlanılmaktadır. Zarardan kaçınma faktörünün üçüncü bir alt boyutu olan yabancılardan kaçınma alt boyutudur. Bu boyuttan yüksek puanlar alan yabancılardan olduğu sosyal ortamlardan pasif kalma eğilimindeki hatta yeni insanlar ile karşılaşacakları ortamdaki kaçınan kişilerdir (Elli, 2010). Bir başka ölçek ise çabuk yorulmadır k; bu alt ölçekte yüksek skor alanlar çoğunlukla astenik ve daha az enerjileri bulunmaktadır. Sıklıkla ekstra dinlenme zamanlarına gereksinim duymaktadırlar. Bu alt ölçekteki düşük skoru olanlar daha dinamik ve enerjiktirler (Elli, 2010).

Ödül Bağımlılığı; Kendisini, aşırı duygusal, sosyal bağımlılık ve diğerlerinin onayına bağımlılık gösteren davranışlar devamlılık ve sürekliliğinde kalıtsal bir yanlılık ve eğilim şeklinde görülebilmektedir. Ödül Bağımlılığı faktörü, üç alt boyuttan oluşur. Birincisi duygusallık boyutudur. Bundan yüksek puan alanların; duygusal ve anlayışlı tepkiler verme eğilimi gösterenler, duygularını başkalarının varlığında tanımlamaktan çekinmeyen ve çevrelerinde bulunanların duygusal durumlarına da duyarlı olan kişilerdir. Bu boyutta başka alt ölçek de bağlanmaya karşı uzak durmaz. Bu değişkende yüksek puan alanların, paylaşımdan çekinmeyen, duygu ve düşüncelerini yakınları ile paylaşan bireyler oluşturmaktadır. Ödül bağımlılığı faktörünün son alt ölçeği bağımlılığa karşı bağımsızlık ölçeğidir. Burada bağımlılık kavramı, benlik değerlerinin belirlenmesinde başkalarının da onaylarına bağımlılık şeklinde kavramsallaştırılmaktadır. Bu bağlamda başkalarının küçümseme ve eleştirilerine, sosyal ipuçlarına ve ölçeğin bağımsızlık ucunda puan alanlara göre daha çok duyarlıdırlar. Yüksek bağımlılığın alt ölçeği puanlarını alanlar başkalarının boyunduruğuna girme zorunluluğu hisseden ve başkaları tarafından korunmaya muhtaç olduklarını düşünenlerdir (Elli, 2010).

Sebat Etme; Yorgunluk, engellenme ve aralıklı olarak pekiştirilmeye karşın davranışın sürekliliğinde görülen kalıtsal yanlılık ve eğilim şeklinde görülebilmektedir (Sevi, 2009). Sebat etme mizaç boyutunun, Cloninger' in geliştirdiği ilk modelde yenilik

arayışı faktörünün içerisinde bir alt boyut şeklinde işlev görmekte idi. Ancak sonradan bu mekanizmanın sadece yenilik arayışı faktörünün içerisinde işlev görmekten ziyade, diğer faktörlerden de bağımsız olarak genel eğilime işaret ettiğinin düşünülmesi ve ayrı faktör şeklinde değerlendirilmeye başlandığı görülmüştür. Bu faktörde yüksek puan alan bireyler genel olarak güçlükler ile karşılaşmalarına rağmen başladıkları işleri tamamlama eğilimi gösteren, kolayca pes etmeyen ve aşırı puan alanların da mükemmeliyetçi bireyler olduğu tespit edilmiştir. Yapılan ikiz çalışmalarının mizaçla ilgili olarak bu dört faktörün genetik anlamda heterojen ve birbirlerinden bağımsız bir biçimde gelişen sistemler olduğu görülmektedir (Arkar, 2005).

Bu mizaç boyutlarının, belli olaylara karşı otomatik olarak verilen duygusal tepkiler ve yanlılık kapsayan algılama biçimlerini kapsaması, modele sonraları eklenen karakter boyutu, bireylerin bu olayların karşısında daha önceki deneyimleriyle orantılı olarak oluşturduğu benlik ve benlik dışı temsillerinin etkisi ile geliştirdiği bakış açısı ve tutumların belirlendiği düşünülen faktörleri kapsamaktadır. Özellikle hayatın ilk dönemlerinde bağlanma figürleri ile yaşanan tecrübelerin bireylerin kendileri ve diğerlerinin benlikleriyle ilgili temsillerinin etkilenmesini sağlayan faktörlerden biri olduğu düşünüldüğü zaman, zihinsel temsiller ile yakından ilişkisinin olduğu görülen bu karakter özelliklerinin belli bağlanma biçimleriyle ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Elli, 2010).

Özetle, dört temel mizaç özelliğinin dört temel duyguyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Zarardan Kaçınma → Korku

Yenilik Arayışı → Öfke

Ödül Bağımlılığı → Bağlanma

Sebat Etme → Hırs

Yenilik arayışında, bireyler için yeni bir uyarana karşı aktif yönelme sağlanırken, zarardan kaçınmanın pasif kaçınmalara ve/veya kaçmaya sebep olduğu görülmektedir. Zarardan kaçınma, yabancı olan güvenilmez ve belli olmayan (belirsiz) durumların

araştırmalarını engellediği görülmektedir. Zarardan kaçınmanın diğer üç özellik üzerinde düzenleyici etkilerinin olduğu görülmektedir (Bahçeci, 2007).

2.3.2.2. Psikobiyolojik Kişilik Kuramı'nın Karaktere İlişkin Boyutları

Cloninger (1987) kişiliğin, psiko-biyolojik sistemlerdeki dinamik organizasyonu ve birini diğerlerinden daha farklı yapan karakter ve mizaçtan oluşan bir yapı şeklinde ifade eder. Günümüzde birçok yazar kişilik ile ilgili ortak noktaları belirttikleri yönler, kişiliğin oluşmasını sağlayan unsurların karakter zekâ ve mizaç olduğudur. Cloninger (1987)' in üç önemli karakter özelliğini tanımladığı görülmektedir. Bunlar (Aslan 2008):

1. Kendi Kendini İdare Etme

Karaktere dair faktörler arasında kendi kendini idare etme, faktörünün alt boyutu sorumluluk almak / suçlama boyutu, kişilerin yaşadıkları olayları ve kendilerinin yaptıklarının kendi seçimleri şeklinde görmek ya da bunlar adına başkalarını sorumlu tutma eğiliminde görülen farklılıklar ortaya koyulur. Kendi kendini idare etme amaçlılık/hedef yönelim eksikliği ölçeğinden puanı yüksek olanlar genel olarak amaç yönelimli bireyler olduğu görülmektedir. Hayatları ile ilgili uzun dönemli planları bulunmakta ve bu planları gerçekleştirmek için bazı isteklerini ertelemeyi de göze alabilmektedirler. Beceriklilik / eylemsizlik alt ölçeğinden alınan yüksek puanların sorunlar karşısında kendisini yeterli hissedip, çözümler üretmek konusunda becerili olan, girişimci ve üretken bir karaktere işaret eder.

Kendini kabullenme ve kendiyle çelişme alt ölçeğinde kendisini kabullenmede puan alanların hem güçlü yönleri hem de eksiklikleri farkında olan, başka bir ifadeyle kendisiyle barışık olan insanlardır. Bunun yanında bu kendiyle barışık olmak durumunun, onları fark ettiği eksiklikleri geliştirmekten alıkoymamaktadır. Bu alt ölçek kendi ile çelişmenin ucunda olan bireylerse düşük özgüvenle karakterize davranış ve düşünce biçimi bulunmaktadır ve kendi niteliklerinde genel olarak hoşnut değildirler. Bunun yanında bunları gerçekçi olarak da değerlendirememektedirler. Uyumlu ikincil huylar – uygunsuz alışkanlıklar alt boyutunda, uzun dönemli hedeflere ulaşmada kendilerine yaralı olacak bir alışkanlıkların setini oluşturmuş bireylerle hedeflerine hizmet etmeyeceğinin bildiği bazı alışkanlıkları devam eden ya da olumsuz sonuçlar oluşturacağını bilmelerine rağmen bir davranış biçiminde ısrarcı olanları birbirlerinden

ayırır faktördür. Burada yüksek puan alanlar öz-disiplin alışkanlıkları nedeniyle kendilerine bir dizi alışkanlıklar seti kazandırarak; çevreleri tarafından güçlü iradeli kişiler şeklinde algılanan bireylerdir (Elli, 2010).

2. İşbirliği Yapma

İşbirliği yapma faktöründe; sosyal onaylama - hoşgörüsüzlük, empati – sosyal ilgisizlik, yardımseverliğe karşın yardımsever olmamak, acıma – kincilik, erdem – menfaatçilik olarak beş alt boyutu kapsamaktadır. İşbirliği yapma faktörünün genellikle kişinin başkaları ile özdeşim kurabilmesi ve de onların gereksinimlerine karşın duyarlı olarak tanımlanır. Sosyal onaylama - hoşgörüsüzlük alt ölçeğinden alınan yüksek puanların, çeşitli özellikleri olan kişilerin olması gibi kabul etme eğilimi sergileyen anlayışlı bireylerin temsil edildiği de kabul edilir. Empati – sosyal ilgisizlik unsurunda puanı yüksek olan kişilerin empatik, yani kendisini karşılarındakilerin yerine koyma ve onların duygularını deneyimleyebilen ve karşılarında bulunanların duygularına önem veren kişiler şeklinde tanımlanabilmektedir. Yardımseverliğe karşılık yardımsever olmama alt ölçeğinden puanı yüksek olanların yardımsever davranışlarda bulunanlar, çevrelerindekiyle maddi ve manevi olarak desteklemekten kaçmayan, ekip şeklinde çalışmaya yatkın olan kişileri tanımlamada kullanılmaktadır.

Acıma - kincilik alt ölçeğinden yüksek puan alanlar, kendilerine karşı olan tutumlarda art niyet aramayan, bağışlayıcı ve intikam güdüsü yüksek olmayan bireyleri ifade etmektedir. Erdemlilik - menfaatçilik alt ölçeğinde erdemlilik yönünde puan alanların ahlaki değerleri içselleştirerek, dürüst ve insanlara karşı adaletli davranmaya önem verenler şeklinde tanımlanmaktadır. Menfaatçilik boyutunda puan alanlar kendi çıkarları adına hemen hemen her imkânı değerlendirme eğilimi gösteren fırsatçı kişilerdir (Elli, 2010).

3. Kendini Kendini Aşma

Kendini Aşma faktörü, üç alt boyuttan oluşur. İlk boyut kendilik kaybı – bilinçli yaşantılar boyutudur. Bu boyuttan yüksek puan alanlar, yakın ilişkilerinde ve içinde buldukları aktivitelerde yoğun olarak dikkatlerini verip içinde buldukları durumu anlık unutabilen, bunun beraberinde yaptıkları işlere de yaratıcılık katmayı bilen ve bu durumdan keyif alan kişilerdir. Kişilerin ötesinde özdeşim – kendini ayırma çevreleri ile

ve daha genel bir çevrede güçlü bir bütünlük duygusu hissedebilen ve daha çok kişinin iyiliği için bireysel fedakârlıklar yapmaktan kaçınmayanlardır. Düşük puan alanlar ise bunun tam tersi aşırı derecede bireyci ve etrafında yaşanan olaylardan kendini sorumlu tutmayan bireylerdir. Manevi kabullenme – rasyonel materyalizm boyutunda, manevi kabullenme yönünde puan alan bireylerin mucizelerle, duyu ötesi algılamalar ve de ruhsal tecrübelerine inanan, bunlara açık olan, sorunlarını ya da ciddi acılarını tanrı ya da diğer duyu üstü güçlerle baş etme eğilimi sergileyen bireyler olarak ifade edilmektedir. Rasyonel materyalizm yönünde puanlar alan bireyler ise karşılaştıkları tüm olayları bilimsel olarak açıklama eğiliminde olan ve bu şekilde açıklayamadıkları olaylar karşısında rahatsızlık hisseden bireylerdir(Elli, 2010).Arkar (2008) Türkiye’de Psikiyatri Birimine başvuru yapan 365 katılımcıyla yaptığı bir araştırmada karakter boyutlarının düşük olması, özellikle de kendi kendini idare etmede ve işbirliği yapma konusunda düşüklükle kişilik bozukluğu belirti sayısı arasında tutarlı bir ilişkili olduğunu tespit edilmiştir.

2.4. DEPRESYON, BAĞLANMA BİÇİMLERİ VE KİŞİLİK

Depresyon ve kişilik arasındaki ilişkiyi anlamak, belki de ruhsal hastalıkların ortaya çıkması, iyileşmesi ile ilgili olarak şimdiye kadar ileri sürülen görüşlere yeniden göz atmayı gerektirecektir. Kişilik ve psikopatoloji kuramları çerçevesinde yer alan genetik yatkınlık, çevresel etkileşimler, erken yaşantılar, öğrenme, strese duyarlılık, stresle başa çıkma yetisi, bağlanma, bağımlılık, benlik saygısı gibi her kavram bu konunun ilgi alanına girmektedir. Depresyon ve kişilik arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmalardan yola çıkarak dört model ileri sürülmektedir (Akiskal ve ark. 1983);

1. Yatkınlık ya da incinebilirlik modeli (kişilik özellikleri depresyonun gelişimine zemin hazırlar),
2. Patoplastisite modeli (kişilik etkenleri depresyonun klinik görünümünü etkiler),
3. Komplikasyon ya da sekel modeli (depresyon kişilik işlevlerinde değişikliğe neden olur)
4. Süreklilik ya da spektrum modeli (altta yatan süreçler hem kişilik sorunlarına hem de depresyona neden olur).

Kişilik modelleri ile depresif eğilimler arasında bulunan ilişkiyle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, bu araştırmaların bazı temel kişilik modelleri kapsamında gruplanabileceği görülmüştür. Depresif eğilimlere olan yatkınlığın açıklanması için kullanılan modellerden biri de sosyotropi / bağımlılık modelidir ki bu model örüntüsünün bireylerin düşük olan özgüvenleri ve bu durumu nötralize etmek amacıyla yakın ilişkiler kurmak için çok istekli olmaları ancak bu ilişkiler bittiğinde ya da başarısız olduklarında yine depresyona yatkın duruma gelmeleriyle karakterizedir. Diğer taraftan bağımlı, kişilere bağımlı ya da reaktif depresif gibi bazı temel psikanalitik kişilik modelleri ile de örtüştüğü görülmektedir (Shea ve Yen, 2005). Bu ekollerin betimsel anlamda bazı kişilik örüntülerinin üzerinde uzlaşılması, bu özelliklerinin geliştirilmesine neden olan dinamikler hususunda da çeşitli açıklamalar getirildiği görülmektedir. Diğer taraftan sosyotropi / bağımlılık örüntüsünün, olağandışı yakınlık arayışıyla benlik değerlerinin kişisel ilişkilerden çıkarsanması yönünde bağlanma kuramında kaygılı bağlanma örüntüsü ile de örtüştüğü görülmüştür.

Kişilik özellikleri ile depresyon ilişkisinin çalışılması konusunda literatürde görülen paradigmalardan biri de faktör analitik kişilik modelleridir. Bu modellerin en başında Eysenck tarafından geliştirilen nörotisizm - dışadönüklük boyutlarını kapsayan kişilik modeli gelir. Bu modele göre kişilik özelliklerinin edinilmesi konusunda biyolojik getirilerin önemi daha çok vurgulanmasıyla görece olarak durağan olan bir kişilik kavramıyla karşılaşılmaktadır. Modelin kapsadığı nörotisizm / dışadönüklük boyutlarının aynı zamanda Digman tarafından geliştirilen Beş Faktör Kişilik Modelindeki boyutlarla, Tellegen' in geliştirdiği negatif - pozitif duygusallık ve de Clark ve Watson'un negatif - pozitif duygulanım modelleriyle örtüştüğü görülür (Elli, 2010: 26).

Şekil 4. Eysenck Kişilik Boyutları

Kaynak: (Altuntaş, 2012).

Yapılan çalışmalarda genel olarak depresif eğilimlerin yordaması muhtemel değişkenler tek tek ele alınmış, bu değişkenlerin birbirleriyle etkileşimlerinin muhtemel etkileri ikinci plana atılmıştır. Diğer yandan kişiliği mizaç ve karakter olarak iki boyutta inceleyen bir ölçek kullanılarak, depresyon eğilimine katkıda bulunan kalıtsal ve sonradan kazanılan kişilik özellikleri birbirinden ayrıştırılabilir. Bireylerin bakım vericileriyle yaşadıkları bağlanma deneyimleri, onların depresyon gibi patolojilere yatkınlıklarının yanı sıra gelecekte sahip olacakları birçok özellik üzerinde de etkili olabilir. Güvenli bağlanma geliştiren bireyler hem kendilerini hem de diğerlerini sevebilir ve güvenilir olarak algılama eğilimindeyken, kaygılı bağlanma gösteren bireyler kendilerine ilişkin olumsuz, başkalarına ilişkin olumlu modellere sahiptirler. Diğer yandan kaygılı bağlanma örüntüsüne sahip bireyler hem kendilerine hem de diğerlerine ilişkin olumsuz zihinsel temsillere, kaçınan bağlanma örüntüsündeki bireyler ise başkalarına ilişkin olumsuz, kendilerine ilişkin olumlu zihinsel temsillere sahiptirler (Bartholomew, 1990).

Bu konuda bağlanma sürecinde, kişilerin sadece bakımı üstlenenlerle ilişkili değil, onların hayatları boyunca etkileneceği şekilde bütün sosyal ilişkilerin temelini

oluşturacak olan bir algılama yanlılığı yarattığı söylenebilir. Bu yanlılığın depresyon süreci içinde sıkça rastlanan bilişsel çarpıtmalardan seçici soyutlama olgusuyla yakından ilişkisi vardır. Mizaç ve Karakter Envanteri' yle ölçülmesi planlanan karakter özellikleri arasında olan beceriklilik - eylemsizlik boyutunda, güvensiz bağlanmanın örüntüsüne sahip olan bireylerin eylemsizlik yönünde puanlar alması beklenebilir, bu karakter boyutu depresyon puanları ile de ilişkili olacaktır (Elli, 2010: 26).

Diğer yandan bireylerin sahip oldukları görece durağan bazı kişilik özellikleri, depresif eğilimlere yol açıyor olabilir. Örneğin ödül bağımlılığı alt ölçeğinin, bireylerin olumlu duygudurumu sürdürmeleri için dışarıdan gelecek onay ve takdire bağımlılığını ölçtüğü düşünüldüğünde, bu ölçekten yüksek puan alan bireylerin daha yoğun depresif belirtiler göstermesi beklenebilir. Depresyonun en karakteristik özelliklerinden birisinin kendilik değerindeki azalma olduğu düşünüldüğünde, başkaları tarafından sürekli onay alma ihtiyacı içindeki bireylerin bu onayı alamadıkça daha fazla depresif belirtiler gösterecekleri düşünülebilir. Depresyonun davranışsal ketleme etkisi göz önüne alındığında, bunun zarardan kaçınma mizaç özelliğiyle ilişkili olması beklenebilir. Diğer yandan depresyon kişinin benlik temsiliyle birebir ilişkilidir, bu anlamda kişinin benliğine ve başkalarına ilişkin temsillerini oluşturmasında ona ilk verileri sağlayan bağlanma figürleriyle yaşadığı deneyimler sonucu güvensiz bağlanma geliştiren bireylerin hem belirli mizaç ve karakter özelliklerini hem de depresif eğilimler göstereceğini varsayabiliriz (Elli, 2010: 26).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM - YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma tanımlayıcı tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırma katılanların var olan özelliklerinde hiçbir değişiklik yapılmaksızın veri toplanarak, var olan durum hakkında deneklerin görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Betimleme yöntemi geçmişe ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, kendi şartları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Olayı değiştirme ve etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan bilmek istenen şeyi gözleyip belirleyebilmektir. Bu bağlamda araştırma modeli, Mizaç ve Karakter Envanteri düzeyleri belirlenmek istendiğinden dolayı tanımlayıcı tarama modeline dayanmaktadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılında 25-55 yaşları arasındaki yetişkinlere uygulanmış olup araştırmanın uygun görülmesiyle birlikte gereken onay alınmış ve sonrasında da Üsküdar Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gereken onay alındıktan sonra Nisan 2016 – Mayıs 2016 tarihleri arasında araştırmanın uygulamalarına başlandı.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini 25-55 yaşları arasındaki yetişkinlerin tamamı oluşturdu. Araştırmanın örnekleme basit tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlendi. Geri dönmeyen

anketler, eksik bilgi, değişkenlerin boş bırakılması gibi sorunlardan dolayı 115 bireye ait görüşler değerlendirilmeye alındı.

3.4. ÇALIŞMA İÇİN DAHİL OLMA VE DIŞLAMA KRİTERLERİ

Araştırmaya 25-55 yaşları arasındaki erişkinler dahil edildi. Araştırmaya 115 gönüllü erişkin dahil oldu. Araştırmaya 25 yaşın altındaki bireyler ve 55 yaşın üstündeki bireyler dahil edilmedi. Ayrıca mental kısıtlılık, okuma yazma bilmeme, geçmiş psikiyatrik öyküsü olan bireyler araştırmaya dahil edilmedi.

3.5. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Ha: Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutları ile erişkin bağlanma biçimi ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hb: Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutları ile sosyo-demografik değişkenler arasında ilişki vardır.

Hc: Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği alt boyutları ile sosyo-demografik değişkenler arasında ilişki vardır.

3.6. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak Sosyo-demografik bilgi formu, Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği ve Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI) anket formundan yararlanılmıştır. Bunların dışında araştırmaya katılacak olan yetişkin bireylerin doğru bilgilendirilmesi adına bilgilendirilmiş gönüllü olur formu kullanıldı.

Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu: Araştırmaya katılacak bireylerin araştırma hakkında doğru bilgilendirilmesi, gizlilik haklarının açıklanması, gönüllülük esasına dayalı bir araştırma olduğunun bilinmesi için tarafımca araştırma çerçevesinde hazırlanmış olan bir formdur. Bilgilendirilmiş gönüllü olur formu çalışmaya katılan bireylere verildi.

Sosyo-demografik Özellikler Bilgi Formu: Olguların sosyo-demografik verilerini belirlemek için tarafımda düzenlenmiş olan bilgi formudur. Çalışmaya katılan yetişkin bireylere uygulanmıştır. Form aracılığıyla bireylere (cinsiyet, yaş, medeni durum, aylık gelir vb.) bilgiler öğrenilerek, sosyo-demografik verilerle bağlanma ile mizaç ve karakter ilişkisi sorgulandı.

Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği: Erişkin bağlanma boyutlarını ölçmek için Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği kullanıldı. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeğinin (EBBÖ) Hazan ve Shaver (1987) tarafından geliştirilen ilk bölümü üç farklı ifadeden oluşmaktadır. Ölçeğin Mikulincer (1993) tarafından geliştirilen ikinci bölümünde her bir bağlanma biçimi 5 madde ile temsil edilmekte ve en yüksek puan hangisinden alındıysa bireyin bağlanma biçimi onunla belirlenmektedir. 18 maddeli olan bu ölçek doğru yanlı olarak cevaplanmaktadır. Güvenli bağlanma, kaçınan bağlanma ve kaygılı / ikircikli bağlanma için sırasıyla Cronbach Alpha 0.72, 0.82 ve 0.85' tir. Faktör analizinde üç bağımsız faktör elde edilmiştir. Ölçeğin ikinci bölümü kategorik olarak işaretlendiğinde ölçeğin birinci bölümü ile tutarlılık sadece % 55 oranında gözlenmiştir. Kaygılı / ikircikli ve kaçınan bağlanma bir arada güvensiz bağlanma olarak değerlendirildiğinde birinci ve ikinci bölüm arasındaki tutarlılık artmaktadır (% 82). Güvenli Bağlanma 3, 4, 13, 14, 16, kaçınan bağlanma 1, 2, 5, 6, 15, 17, kaygılı / ikircikli bağlanma 8, 9, 10, 11, 12, 18. Kesme puanı yoktur. Kişinin en çok puan aldığı alt ölçek kişinin bağlanma biçimini gösterir.

Mizaç ve Karakter Envanteri (Temperament and Character Inventory-TCI):

Cloninger tarafından geliştirilmiştir. Cloninger kişiliğin iki temel bileşeni olan mizaç ve karakterdeki normal ve anormal varyasyonları açıklayan boyutsal, psikobiyolojik bir kişilik modeli temel olarak geliştirmiştir. 240 soruluk bir ölçektir ve sorular hasta tarafından “doğru, yanlı” şeklinde cevaplandırılır. Türkiye’ de geçerlilik güvenilirlik çalışması Köse ve ark tarafından yapılmıştır. TCI içerik olarak 15 yaş ve üstü bireyler için uygulama alanına sahiptir. TCI ölçeğinin değerlendirilmesinde bazı maddeler tersine puanlanmaktadır. Bu maddelerin puanlanmasında Yanlı seçeneği işaretlenen maddeler 1 puan alır.

3.7. VERİLERİN ANALİZİ

Yapılan bu çalışmada katılımcı bireylerden elde edilen nicel veriler SPSS 23 paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Bireylerden toplanan demografik özellikler için tanımlayıcı istatistiklerden olan frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanarak yorumlanmıştır. Nicel değişkenlerimizin iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Bağımsız T testi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda gruplar arasında anlamlı görülmesi durumunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için post-hoc testlerinden yararlanılmıştır. Sayısal gelişmelerle ilgili veriler tablolar haline getirilip yorumlanmış, bağımsız değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = 0.05$ hata payında test edilmiştir. Bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için Pearson korelasyon katsayısına bakılmıştır. Tüm testlerde hata oranı (alfa= 0,05) belirlenip $p < 0.05$ olduğu durumlarda gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı kabul edilecektir. Korelasyon analizinde alfa=0,01 hata oranı da dikkate alınacaktır. Verilerin çözümlenmesi ile oluşturulan tablolar ışığında, yorumlar yapılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubuna ait demografik bilgilerin açıklanması ve araştırmanın alt problemlerinin yanıtlanması için elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntem ile analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

4.1. FREKANS TABLOLARININ YORUMLANMASI

Araştırmanın bu bölümünde, anket formunda yer alan kişisel bilgilere ait olarak toplu frekans dağılım tabloları oluşturulup yorumlanacaktır.

Tablo 5. Sosyo-demografik değişkenlerinin dağılımının incelenmesi

		f	%
Cinsiyet	Kadın	78	68
	Erkek	37	32
	Toplam	115	100
Yaş		36,53±9,00	
Medeni durum	Bekâr	31	27
	Evli	84	73
	Toplam	115	100
Eğitim durumu	İlkokul	9	8
	Ortaokul	8	7
	Lise	17	15
	Ön Lisans	16	14
	Lisans	56	49
	Yüksek Lisans/Doktora	9	8
	Toplam	115	100
Sosyoekonomik durum	Asgari ücret ve altı	11	10
	1000-3000 TL	65	57
	3000-5000 TL	36	31
	5000-10000 TL	3	3
	Toplam	115	100
Büyüdüğü yer	Kırsal Kesim/Köy	32	28
	Şehir	72	63
	Metropol	11	10
	Toplam	115	100

Tablonun devamı arka sayfadadır

Anne –babanın	Anne: sağ, baba: sağ	79	69
hayatta olma durumu	Anne: ölü, baba: sağ	6	5
	Anne: sağ, baba: ölü	24	21
	Anne: ölü, baba: ölü	6	5
	Toplam	115	100

Tabloda görüldüğü gibi, araştırmaya katılan bireylerin 78’ i (%68,0) kadın ve 37’ si (%32,0) erkek olarak dağılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 36,53±9,00 (minimum 25 yaşında, maksimum 55 yaşında) olduğu, 31’ i (%27,0) bekâr ve 84’ ü (%73,0) evli olarak dağılmıştır. 9’ u (%8,0) ilkokul, 8’ i (%7,0) ortaokul, 17’ si (%15,0) lise, 16’ sı (%14,0) ön lisans, 56’ sı (%14,0) lisans ve 9’ u (%8,0) yüksek lisans / doktora mezunu, 11’ i (%10,0) asgari ücret ve altı, 65’ i (%57,0) 1000-3000 TL, 36’ sı (%31,0) 3000-5000 TL ve 2’ si (%2,0) 5000-10000 TL ortalama aylık gelire sahip, 32’ si (%28,0) kırsal kesim / köy, 72’ sı (%63,0) şehir ve 11’ i (%11,0) metropolde yaşıyor ve 79’ u (%69,0) anne sağ, baba sağ, 6’ sı (%5,0) anne ölü baba sağ, 24’ ü (%21,0) anne sağ baba ölü ve 6’ sı (%5,0) hem annesi hem de babasını öldü olduğunu belirtmiştir.

Tablo 6.Sosyo-demografik Değişkenler II

		f	%
Anne-babanız boşandı mı?	Evet	10	9
	Hayır	105	91
	Toplam	115	100
Hiç anne yada babadan ayrı yaşadınız mı?	Evet	41	36
	Hayır	74	64
	Toplam	115	100
Devam eden romantik bir ilişkiniz/ partneriniz var mı?	Evet	65	57
	Hayır	50	43
	Toplam	115	100
Evinizde kimlerle yaşamaktasınız?	Yalnız	6	5
	Sadece eş	6	5
	Eş ve çocuklar	76	66
	Anne ve baba	7	6
	Anne, baba ve kardeşler	12	10
	Diğer	8	7
	Toplam	115	100
Aile bağlarınız hangi düzeyde?	Uzak	8	7
	Orta Düzeyde	17	15
	Yakın	90	78
	Toplam	115	100

Tabloda görüldüğü gibi, araştırmaya katılan bireylerin 10' u (%9,0) anne ve babası boşanmış ve 105' i (%91,0) anne babası boşanmamış, 41' i (%36,0) anne ve babasından ayrı yaşamış ve 74'ü (%64,0) anne babasından ayrı yaşamamış, 65' i (%57,0) devam eden romantik bir ilişkisi olduğu ve 50' si (%43,0) devam eden romantik bir ilişki olmadığını, 6' s ı (%5,0) yalnız, 6' s ı (%5,0) sadece eş, 76' s ı (%66,0) eş ve çocuklar, 7' si (%6,0) anne, baba, 12' s ı (%10,0) anne, baba ve kardeşler ve 8' i (%7,0) diğer, 8' i (%7,0) uzak, 17' si (%15,0) orta düzeyde ve 90' ı (%78,0) yakın olmak olarak dağılmıştır.

Tablo 7. Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutları ile Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği alt boyutlarının puanları

	Ort. ± SS
Yenilik Arayışı	22,51±4,77
Zarardan Kaçınma	17,00±4,90
Ödül Bağımlılığı	15,22±2,95
Sebat Etme	4,26±1,46
Kendi Kendini İdare Etme	21,60±6,66
İşbirliği	23,23±4,08
Kendi Kendini Aşma	19,67±5,75
Kaçıngan Bağlanma	2,69±1,64
Güvenli Bağlanma	3,72±1,93
Kaygılı Bağlanma	1,28±1,32

Tabloda görüldüğü üzere katılımcılara uygulanan Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı boyutu ortalaması (22,51±4,59), zarardan kaçınma boyutu ortalamasının (17,00±4,90), ödül bağımlılığı boyutu ortalamasının (15,22±2,95), sebat etme boyutu ortalamasının (4,26±1,46), kendini kendini idare etme boyutu ortalamasının (21,60±6,66), işbirliği yapma boyutu ortalamasının (23,26±4,32) ve kendi kendini aşma boyutu ortalamasının (19,59±5,63) olduğu görülmüştür.

Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği alt boyutu olan güvenli bağlanma boyutu ortalamasının (3,72±1,93), kaçıngan bağlanma boyutu ortalamasının (2,69±1,64) ve kaygılı bağlanma boyutu ortalamasının (1,28±1,32) olduğu görülmüştür.

Tablo 8. Erişkin Bağlanma Biçimleri Dağılımı

		f	%
Güvenli Bağlanma		71	61,7
Güvensiz Bağlanma	Kaçıngan Bağlanma	41	35,7
	Kaygılı Bağlanma	3	2,6
	Toplam	115	100,0

Tabloda görüldüğü gibi, araştırmaya katılan bireylerin 71' i (%61,7) güvenli bağlanma, 41' i (%35,7) kaçıngan bağlanma ve 3' ü (%2,6) kaygılı bağlanma olarak dağılmıştır.

4.2. MİZAÇ KARAKTER ENVANTERİ ALT BOYUTLARI İLE ERİŞKİN BAĞLANMA BİÇİMİ ÖLÇEĞİ ALT BOYUTLARININ DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERLE ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

4.2.1. Mizaç Karakter Envanteri Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu bölümde katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutları tutumlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Korelasyon analizi, T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir. Tablolarda sadece anlamlılığın görüldüğü alt boyutlar alınmıştır.

Tablo 9. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Yaş Değişkeni İle İlişkisi

		Yaş
Yenilik Arayışı	r	-0,036
	p	0,704
	n	112
Zarardan Kaçınma	r	-0,052
	p	0,584
	n	112
Ödül Bağımlılığı	r	-0,093
	p	0,330
	n	112
Sebat Etme	r	0,133
	p	0,163
	n	112
Kendi Kendini İdare Etme	r	-0,174
	p	0,067
	n	112
İşbirliği Yapma	r	-0,246
	p	0,009
	n	112
Kendi Kendini Aşma	r	-0,235
	p	0,013
	n	112

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların yaşları ile katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini idare etme alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların yaşları ile işbirliği ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=-0,246$; $p<0.05$). Bir

diğer deyişle katılımcıların yaşı arttıkça; işbirliği yapma düzeyinin azaldığı görülmektedir.

Katılımcıların yaşları ile kendi kendini aşma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=-0,235$; $p<0,05$). Bir diğer deyişle katılımcıların yaşı arttıkça; kendi kendini aşma düzeyinin azaldığı görülmektedir.

Tablo 10. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkeni İle İlişkisi

		n	Ort.	SS	t	p
Yenilik Arayışı	Kadın	78	22,27	4,66	-0,794	0,429
	Erkek	37	23,03	5,04		
Zarardan Kaçınma	Kadın	78	16,79	4,74	-0,650	0,517
	Erkek	37	17,43	5,26		
Ödül Bağımlılığı	Kadın	78	15,08	3,01	-0,739	0,461
	Erkek	37	15,51	2,85		
Sebat Etme	Kadın	78	4,04	1,57	-2,426	0,017
	Erkek	37	4,73	1,07		
Kendi Kendini İdare Etme	Kadın	78	21,59	6,63	-0,024	0,981
	Erkek	37	21,62	6,83		
İşbirliği Yapma	Kadın	78	23,45	3,93	0,816	0,416
	Erkek	37	22,78	4,39		
Kendi Kendini Aşma	Kadın	78	19,60	5,97	-0,181	0,857
	Erkek	37	19,81	5,32		

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların cinsiyetlerine göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Kendi

Kendini İdare etme, İş birliği ve Kendi Kendini Aşma alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla T Testi yapılmış cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan Sebat etme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Sebat etme ölçeği puanları açısından erkeklerin kadınlara oranla sebat etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0.017$).

Tablo 11. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Romantik İlişki Olma Değişkeni İle İlişkisi

		n	Ort.	SS	t	p
Yenilik Arayışı	Evet	65	21,344,79		-3,122	0,002
	Hayır	50	24,044,34			
Zarardan Kaçınma	Evet	65	16,234,60		-1,943	0,054
	Hayır	50	18,005,14			
Ödül Bağımlılığı	Evet	65	14,942,86		-1,157	0,250
	Hayır	50	15,583,06			
Sebat Etme	Evet	65	4,061,52		-1,686	0,095
	Hayır	50	4,521,34			
Kendi Kendini İdare Etme	Evet	65	20,226,25		-2,604	0,010
	Hayır	50	23,406,82			
İşbirliği Yapma	Evet	65	22,803,70		-1,308	0,194
	Hayır	50	23,804,49			
Kendi Kendini Aşma	Evet	65	18,835,48		-1,803	0,074
	Hayır	50	20,765,96			

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların romantik ilişki olmasına göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşma alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla T Testi yapılmış romantik ilişki olması açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Katılımcıların romantik ilişki olmasına göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Yenilik arayışı ölçeği puanları açısından romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla yenilik arayışı düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p=0.002$).

Katılımcıların romantik ilişki olmasına göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan kendi kendini idare etme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p<0.05$). Kendi kendini idare etme ölçeği puanları açısından romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla kendi kendini idare etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($=0.010$).

Tablo 12. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Eğitim Durumu Değişkeni İle İlişkisi

		n	Ort.	SS	F	p	Fark
Yenilik Arayışı	İlkokul	9	21,56	6,48	1,144	0,342	
	Ortaokul	8	25,25	3,24			
	Lise	17	22,24	5,25			
	Ön Lisans	16	21,06	5,17			
	Lisans	56	22,50	4,38			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	24,22	4,49			
	Toplam	115	22,51	4,77			
Zarardan Kaçınma	İlkokul	9	17,11	4,04	1,419	0,223	
	Ortaokul	8	19,75	4,13			
	Lise	17	17,59	6,33			
	Ön Lisans	16	14,50	3,98			
	Lisans	56	17,11	4,93			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	17,11	3,55			
	Toplam	115	17,00	4,90			
Ödül Bağımlılığı	İlkokul	9	14,89	2,67	1,324	0,259	
	Ortaokul	8	15,75	3,01			
	Lise	17	16,41	3,24			
	Ön Lisans	16	13,88	2,78			
	Lisans	56	15,18	3,02			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	15,44	2,01			
	Toplam	115	15,22	2,95			
Sebat Etme	İlkokul	9	4,22	1,79	1,468	0,206	
	Ortaokul	8	4,50	1,51			
	Lise	17	4,82	1,33			
	Ön Lisans	16	3,94	1,53			

Tablonun devamı arka sayfadadır

	Lisans	56	4,04	1,39			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	5,00	1,41			
	Toplam	115	4,26	1,46			
Kendi Kendini İdare etme	İlkokul	9	22,11	6,60	1,147	0,340	
	Ortaokul	8	21,75	3,85			
	Lise	17	21,41	8,12			
	Ön Lisans	16	18,06	6,43			
	Lisans	56	22,32	6,61			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	23,11	5,86			
	Toplam	115	21,60	6,66			
İşbirliği Yapma	İlkokul	9	25,33	3,57	2,810	0,020	İlkokul > Ön Lisans Lisans > Ön Lisans
	Ortaokul	8	24,63	2,50			
	Lise	17	23,06	5,24			
	Ön Lisans	16	20,19	2,61			
	Lisans	56	23,68	4,11			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	22,89	2,76			
	Toplam	115	23,23	4,08			
Kendi Kendini Aşma	İlkokul	9	20,78	4,21	2,082	0,073	
	Ortaokul	8	20,50	2,51			
	Lise	17	19,12	8,22			
	Ön Lisans	16	16,94	6,06			
	Lisans	56	19,59	5,14			
	Yüksek Lisans/Doktora	9	24,22	4,49			
	Toplam	115	19,67	5,75			

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların eğitim düzeylerine göre katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini idare etme ve kendi kendini aşma alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek

amacıyla ANOVA yapılmış ve eğitim düzeyi açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Katılımcıların eğitim düzeyleri arasında İş Birliği ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0.020$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Tukey Testi* uygulanmıştır. İşbirliği yapma ölçeği puanları açısından ilkokul ve lisans mezunu olan katılımcıların ön lisans mezunlarına oranla İşbirliği yapma düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 5. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Aylık Gelir Değişkeni İle İlişkisi

		n	Ort.	SS	f	p	Fark
Yenilik Arayışı	Asgari ücret ve altı	11	24,64	5,16	0,840	0,475	
	1000-3000 TL	65	22,32	4,53			
	3000-5000 TL	36	22,31	4,93			
	5000-10000 TL	3	21,33	7,37			
	Toplam	115	22,51	4,77			
Zarardan Kaçınma	Asgari ücret ve altı	11	19,45	6,88	2,644	0,053	
	1000-3000 TL	65	16,17	4,41			
	3000-5000 TL	36	18,03	4,69			
	5000-10000 TL	3	13,67	5,86			
	Toplam	115	17,00	4,90			
Ödül Bağımlılığı	Asgari ücret ve altı	11	16,82	3,16	1,361	0,258	00
	1000-3000 TL	65	15,18	3,05			
	3000-5000 TL	36	14,78	2,64			
	5000-10000 TL	3	15,33	3,21			
	Toplam	115	15,22	2,95			

Tablonun devamı arka sayfadadır

Sebat Etme	Asgari ücret ve altı	11	4,730,90	0,533	0,661	
	1000-3000 TL	65	4,171,64			
	3000-5000 TL	36	4,251,30			
	5000-10000 TL	3	4,670,58			
	Toplam	115	4,261,46			
Kendi Kendini İdare Etme	Asgari ücret ve altı	11	26,828,10	2,591	0,056	
	1000-3000 TL	65	21,066,45			
	3000-5000 TL	36	21,036,05			
	5000-10000 TL	3	21,008,00			
	Toplam	115	21,606,66			
İşbirliği Yapma	Asgari ücret ve altı	11	26,825,95	3,343	0,022	1> 2 1>3
	1000-3000 TL	65	22,803,64			
	3000-5000 TL	36	22,973,68			
	5000-10000 TL	3	22,675,51			
	Toplam	115	23,234,08			
Kendi Kendini Aşma	Asgari ücret ve altı	11	22,555,39	1,375	0,254	
	1000-3000 TL	65	19,285,83			
	3000-5000 TL	36	19,785,34			
	5000-10000 TL	3	16,339,02			
	Toplam	115	19,675,75			

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların aylık gelirlerine göre katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini idare etme ve kendi kendini aşma alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA yapılmış ve aylık gelir açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Katılımcıların aylık gelir grupları arasında İşbirliği ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0.022$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Tukey Testi* uygulanmıştır. İşbirliği ölçeği puanları açısından aylık geliri 1000-3000 TL ve 3000-5000 TL olan katılımcıların asgari ücret ve altı aylık geliri olan katılımcılara oranla İş Birliği düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 6. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Evde Birlikte Yaşanılan Kişi Değişkeni İle İlişkisi

		n	Ort.	SS	f	p	Fark
Yenilik Arayışı	Yalnız	6	22,50	7,66	0,840	0,524	
	Sadece eş	6	23,83	4,07			
	Eş ve çocuklar	76	22,68	4,90			
	Anne ve baba	7	21,71	1,80			
	Anne,baba ve kardeşler	12	23,25	3,60			
	Diğer	8	19,50	4,78			
	Toplam	115	22,51	4,77			
Zarardan Kaçınma	Yalnız	6	16,17	5,85	0,568	0,725	
	Sadece eş	6	17,50	3,21			
	Eş ve çocuklar	76	17,09	4,99			
	Anne ve baba	7	16,57	3,95			
	Anne,baba ve kardeşler	12	18,33	5,12			
	Diğer	8	14,75	5,31			
	Toplam	115	17,00	4,90			
Ödül Bağımlılığı	Yalnız	6	14,50	3,02	0,838	0,526	
	Sadece eş	6	14,67	2,42			
	Eş ve çocuklar	76	15,26	2,88			

Tablonun devamı arka sayfadadır.

	Anne ve baba	7	16,71	2,21			
	Anne,baba ve kardeşler	12	15,58	3,40			
	Diğer	8	13,88	3,87			
	Toplam	115	15,22	2,95			
Sebat Etme	Yalnız	6	5,00	1,79	0,831	0,530	
	Sadece eş	6	4,67	1,51			
	Eş ve çocuklar	76	4,14	1,48			
	Anne ve baba	7	4,00	1,15			
	Anne, baba ve kardeşler	12	4,17	1,53			
	Diğer	8	4,88	1,13			
	Toplam	115	4,26	1,46			
Kendi Kendini İdare Etme	Yalnız	6	21,50	7,79	0,348	0,882	
	Sadece eş	6	22,17	5,00			
	Eş ve çocuklar	76	21,39	6,50			
	Anne ve baba	7	21,00	6,81			
	Anne,baba ve kardeşler	12	23,83	7,43			
	Diğer	8	20,38	8,43			
	Toplam	115	21,60	6,66			
İşbirliği Yapma	Yalnız	6	22,83	4,22	0,253	0,938	
	Sadece eş	6	23,67	3,08			
	Eş ve çocuklar	76	23,16	4,03			
	Anne ve baba	7	23,00	2,24			
	Anne,baba ve kardeşler	12	24,33	5,37			
	Diğer	8	22,50	4,96			
	Toplam	115	23,23	4,08			
Kendi Kendini Aşma	Yalnız	6	19,50	8,76	3,338	0,008	5>3
	Sadece eş	6	22,33	6,92			
	Eş ve çocuklar	76	19,32	5,15			
	Anne ve baba	7	22,86	2,79			

Tablonun devamı arka sayfadadır.

Anne, baba ve kardeşler	12	22,67	2,53			
Diğer	8	13,88	8,76			
Toplam	115	19,67	5,75			

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların birlikte yaşanılan kişilere göre katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat etme, Kendi Kendini İdare etme ve İş birliği alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA yapılmış ve aylık gelir açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Katılımcıların birlikte yaşanılan kişi grupları arasında kendi kendini aşma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0.008$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Tukey Testi* uygulanmıştır. Kendi kendini aşma ölçeği puanları açısından anne, baba ve kardeşleri ile yaşayan katılımcıların eşi ve çocukları ile yaşayan katılımcılara oranla kendi kendini aşma düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 7. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Ölçeklerinin Aile Bağları Değişkeni İle İlişkisi

		n	Ort.	SS	f	p	Fark
Yenilik Arayışı	Uzak	8	25,75	3,77	2,013	0,138	
	Orta Düzeyde	17	22,24	4,85			
	Yakın	90	22,28	4,78			
	Toplam	115	22,51	4,77			
Zarardan Kaçınma	Uzak	8	19,00	4,07	0,716	0,491	
	Orta Düzeyde	17	16,94	3,85			
	Yakın	90	16,83	5,14			
	Toplam	115	17,00	4,90			

Tablonun devamı arka sayfadadır.

Ödül Bağımlılığı	Uzak	8	16,632,62	0,982	0,378	
	Orta Düzeyde	17	15,183,24			
	Yakın	90	15,102,92			
	Toplam	115	15,222,95			
Sebat Etme	Uzak	8	4,251,49			
	Orta Düzeyde	17	4,241,48			
	Yakın	90	4,271,47	0,003	0,997	
	Toplam	115	4,261,46			
Kendi Kendini İdare Etme	Uzak	8	28,134,85	4,458	0,014	1>2
	Orta Düzeyde	17	21,716,05			
	Yakın	90	21,006,65			
	Toplam	115	21,606,66			
İşbirliği Yapma	Uzak	8	28,132,30			1>2
	Orta Düzeyde	17	23,062,86			1>3
	Yakın	90	22,834,13	6,844	0,002	
	Toplam	115	23,234,08			
Kendi Kendini Aşma	Uzak	8	22,384,78			
	Orta Düzeyde	17	20,184,42			
	Yakın	90	19,336,01	1,109	0,333	
	Toplam	115	19,675,75			

Tabloda görüldüğü gibi; katılımcıların aile bağlarına göre katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme ve kendi kendini aşma alt ölçeklerinden aldıkları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla ANOVA yapılmış ve aylık gelir açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p>0.05$).

Katılımcıların birlikte yaşanan kişi grupları arasında kendi kendini aşma ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0.008$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan

kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Tukey Testi* uygulanmıştır. Kendi kendini aşma ölçeği puanları açısından anne, baba ve kardeşleri ile yaşayan katılımcıların eşi ve çocukları ile yaşayan katılımcılara oranla kendi kendini aşma düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların aile bağları grupları arasında İş birliği ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0.002$). Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığının hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı karşılaştırma tekniği olarak *Tukey Testi* uygulanmıştır. İşbirliği ölçeği puanları açısından aile bağları uzak olan katılımcıların aile bağları yakın ve orta düzeyde olan katılımcılara oranla İşbirliği düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

4.2.2. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu bölümde katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi alt boyutları tutumlarının demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla Korelasyon analizi uygulanmış ve aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablolarda sadece anlamlılığın görüldüğü alt boyutlar alınmıştır

Tablo 8. Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt Ölçeklerinin Demografik Değişkenler ile İlişkisi

		Güvenli Bağlanma	Güvensiz Bağlanma
Cinsiyet	r	0,032	0,108
	p	0,735	0,248
	n	115	115
Yaş	r	-0,021	0,065
	p	0,823	0,491
	n	115	115

Tablonun devamı arka sayfadadır.

		Güvenli Bağlanma	Güvensiz Bağlanma
Cinsiyet	r	0,032	0,108
	p	0,735	0,248
	n	115	115
Yaş	r	-0,021	0,065
	p	0,823	0,491
	n	115	115
Medeni durum	r	-0,068	-0,043
	p	0,473	0,647
	n	115	115
Eğitim durumu	r	0,117	-0,217
	p	0,212	0,020
	n	115	115
Sosyoekonomik durum	r	0,168	-0,206
	p	0,073	0,027
	n	115	115
Büyüdüğü yer	r	0,179	-0,186
	p	0,055	0,047
	n	115	115
Anne –babanın hayatta olma durumu	r	-0,133	0,163
	p	0,155	0,082
	n	115	115
Anne-babanız boşandı mı?	r	0,084	-0,113
	p	0,374	0,231
	n	115	115
Hiç anne ya da babadan ayrı yaşadınız mı?	r	-0,079	0,002
	p	0,399	0,982
	n	115	115
Devam eden romantik bir ilişkiniz/partneriniz var mı?	r	-0,147	0,160
	P	0,118	0,088
	n	115	115
Evinizde kimlerle yaşamaktasınız?	r	-0,087	0,030
	p	0,353	0,753
	n	115	115
Aile bağlarınız hangi düzeyde?	r	0,060	-0,186
	p	0,522	0,046
	n	115	115

Tabloda görüldüğü gibi, katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi ölçeği alt boyutu olan Güvenli Bağlanma ile katılımcıların demografik değişkenlerden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi ölçeği alt boyutu olan Güvensiz Bağlanma ile katılımcıların demografik değişkenlerinden cinsiyet, yaş, medeni durum, Anne -babanız sağ mı?, Anne-babanız boşandı mı?, Hiç anne ya da babadan ayrı yaşadınız mı?, Devam eden romantik bir ilişkiniz/partneriniz var mı? ve Evinizde kimlerle yaşamaktasınız? Değişkenlerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi ölçeği alt boyutu olan Güvensiz Bağlanma ile katılımcıların demografik değişkenlerinden eğitim durumu puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=-0,217$; $p<0.05$). Bir diğer deyişle katılımcıların eğitim durumu arttıkça; güvensiz bağlanma düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi ölçeği alt boyutu olan Güvensiz Bağlanma ile katılımcıların demografik değişkenlerinden aylık gelir puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=-0,206$; $p<0.05$). Bir diğer deyişle katılımcıların aylık geliri arttıkça; güvensiz bağlanma düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi ölçeği alt boyutu olan Güvensiz Bağlanma ile katılımcıların demografik değişkenlerinden büyüdüğünüz yer puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=-0,186$; $p<0.05$). Bir diğer deyişle katılımcıların büyüdüğü yer geliştikçe; güvensiz bağlanma düzeyinin azaldığı görülmüştür.

Katılımcıların Erişkin Bağlanma Biçimi ölçeği alt boyutu olan Güvensiz Bağlanma ile katılımcıların demografik değişkenlerinden aile bağları puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=-0,186$; $p<0.05$). Bir diğer deyişle katılımcıların aile bağları yakınlaştıkça; güvensiz bağlanma düzeyinin azaldığı görülmüştür.

4.3. İLİŞKİ ANALİZİ

Bu bölümde bireylerin Mizaç ve Karakter Envanteri ile Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği toplam puanları iki sürekli değişken olarak değerlendirilmiş ve değişkenler arasındaki ilişkiyi test edebilmek içinse Pearson Çarpım Moment Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

Tablo 17. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutları İle Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Alt Boyutları Arasındaki İlişki Analizi

		Kaçınan Bağlanma	Güvenli Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Yenilik Arayışı	r	0,106	0,021	-0,043
	p	0,259	0,821	0,650
	n	115	115	115
Zarardan Kaçınma	r	0,101	-0,075	0,101
	p	0,282	0,425	0,283
	n	115	115	115
Ödül Bağımlılığı	r	0,151	-0,066	0,158
	p	0,107	0,482	0,091
	n	115	115	115
Sebat Etme	r	0,059	-0,049	0,033
	p	0,531	0,605	0,723
	n	115	115	115
Kendi Kendini İdare Etme	r	0,173	-0,133	0,220
	p	0,065	0,155	0,018
	n	115	115	115
İşbirliği Yapma	r	0,121	-0,035	0,183
	p	0,199	0,710	0,050
	n	115	115	115
Kendi Kendini Aşma	r	0,145	-0,136	0,161
	p	0,122	0,146	0,086
	n	115	115	115

Tabloda görüldüğü gibi, katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini idare

etme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşma alt ölçekleri ile katılımcıların kaçınan bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini idare etme, İşbirliği yapma ve kendi kendini aşma alt ölçekleri ile katılımcıların güvenli bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme ve kendi kendini aşma alt ölçekleri ile katılımcıların kaygılı bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

Katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan kendi kendini idare etme alt ölçeği ile katılımcıların kaygılı bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=0,220$; $p<0.05$). Bir diğer deyişle katılımcıların kendi kendini idare etme düzeyi arttıkça; kaygılı bağlanma düzeyinin de artmakta olduğu görülmektedir.

Katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan İşbirliği yapma alt ölçeği ile katılımcıların kaygılı bağlanma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir ($r=0,183$; $p<0.05$). Bir diğer deyişle katılımcıların işbirliği yapma düzeyi arttıkça; kaygılı bağlanma düzeyinin de artmakta olduğu görülmektedir.

Araştırmanın genel sonuçları aşağıda tablo halinde sunulmuştur:

Tablo 18. Mizaç ve Karakter Envanteri Alt Boyutlarının Demografik Değişkenlerle Arasındaki İlişki

Kavram	Etkilenme	Etkilenmeme (Anlamlı Farklılık Mevcut Değil)
Yaş	İş Birliği (ters orantı; yaş arttıkça işbirliği azalmakta), Kendi Kendini Aşma (ters orantı; yaş arttıkça kendi kendini aşma düzeyi azalmakta)	Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat etme, Kendi Kendini İdare etme
Cinsiyet	Sebat Etme (erkekler kadınlara göre daha fazla sebat etmektedir)	Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Kendi Kendini İdare etme, İş birliği, Kendi Kendini Aşma
Romantik İlişki	Yenilik arayışı (romantik ilişkisi olmayanların olanlara oranla yenilik arayışları daha yüksek), Kendi Kendini İdare etme (romantik ilişkisi olmayanların olanlara oranla bu kavram daha yüksek)	Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, İş birliği, Kendi Kendini Aşma
Eğitim Durumu	İş Birliği (ilkokul ve lisans mezunları ön lisans mezunlarına göre daha yüksek oranda İş Birliği sergilemekte)	Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat etme, Kendi Kendini İdare etme, Kendi Kendini Aşma
Aylık Gelir	İş Birliği (asgari ücret ve daha altında geliri olanlar, aylık geliri 1000-3000 ve 3000-5000 TL olanlara göre daha düşük oranda işbirliği sergilemekte)	Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat etme, Kendi Kendini İdare etme Kendi Kendini Aşma
Evde Birlikte Yaşanılan Kişi	Kendi Kendini Aşma (anne, baba ve kardeşleri ile yaşayan katılımcıların; eşi ve çocukları ile yaşayan katılımcılardan daha fazla)	Yenilik arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat etme, Kendi Kendini İdare etme İş birliği
Aile Bağları	Kendi Kendini İdare Etme (aile bağları uzak olan katılımcıların aile bağları yakın olan katılımcılardan daha fazla), İş Birliği (aile bağları uzak olan katılımcıların aile bağları yakın ve orta düzeyde olan katılımcılardan daha fazla)	Yenilik arayışı Zarardan Kaçınma Ödül Bağımlılığı Sebat etme Kendi Kendini Aşma

Tablo 19. Erişkin Bağlanma Biçimi ile Demografik Değişkenler Arasındaki İlişki

Kavram	Etkilenme	Etkilenmeme (Anlamli Farklılık Mevcut Değil)
Güvenli Bağlanma	Demografik değişkenler ile arasında istatistiksel olarak anlamli bir ilişki yok	
Güvensiz Bağlanma	Eğitim Durumu (ters orantı; eğitim durumu artmasıyla güvensiz bağlanma azalmakta), Aylık Gelir (ters orantı; aylık gelir artmasıyla güvensiz bağlanma azalmakta), Büyünülen Yer (ters orantı; büyüyen yer geliştikçe güvensiz bağlanma azalmakta), Aile Bağları (ters orantı; aile bağları yakınlaşmasıyla güvensiz bağlanma azalmakta)	Cinsiyet, Yaş, Medeni durum, Anne -babanız sağ/vefat durumu, Anne-babanız boşanma durumu Anne ya da babadan ayrı yaşama Romantik bir ilişkiniz/partnerin olması, Evde yaşanılan kişiler,

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada yetişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisi incelenmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin 78' i (%68,0) kadın, yaş ortalaması 36,53±9,00, 84' ü (% 73,0) evli, 56' sı (% 14,0) lisans, 65' i (% 57,0) 1000-3000 TL, 72' sı (% 63,0) şehir, 79' u (% 69,0) anne sağ, baba sağ, 105' i (%91,0) anne babası boşanmamış, 74' ü (% 64,0) anne babasından ayrı yaşamamış, 65' i (% 57,0) devam eden romantik bir ilişkisi olduğu, 76' sı (% 66,0) eş ve çocukları ile birlikte yaşamakta, 90' ı (% 78,0) aile bağları yakın olmak olarak dağılmıştır. Araştırmada geliştirilen hipotezlerin araştırma sonucunda bazılarının desteklendiği bazılarinsa desteklenmediği gürülmüştür. Bu bölümde çıkan sonuçlar yapılan diğer araştırmalar ile karşılaştırılmıştır.

Kişilik ve mizaç gelişimi de bağlanma gibi bütün yaşam dönemlerine yayılan araştırma, keşfetme ve bağlanma konusunda önemlidir. Kişiliğin kişiler içi süreçler ile ilgisi varken bağlanma daha ziyade kişilerarasında süreçlerle ilgilidir. Bağlanma ile kişilik gelişimi arasında bulunan ilişkilerin incelendiği araştırmalarda genel olarak, güvenli bağlanmanın olduğu bireylerin kimlik keşfi süreci ve sonrasında da başarılı kişiliğe ulaşmada güvensiz bağlananlara göre avantajlı oldukları gürülmüştür. Buna karşılık, gerek kişiliğin bağlanma ilişkilerinin ebeveyne bağlanma bakımından incelendiği çalışmalarda ve gerekse de kişilik statüleriyle bağlanma biçimleri arasındaki ilişkilerin boyutlar bazında ele alındığı çalışmalarda çelişkili sonuçlara rastlanmaktadır (Anbar, 2013).

Bağlanma, yakınlık kurma ve sevgi ilişkilerinin özelliklerinin belirlenmesinde önemli bir süreçtir. Kaçınan bağlanmanın olduğu çocukların başkalarının onları reddedilmeyi beklemeleri, başkalarını itip kendisinden uzaklaştırmaları ve bu ilişki biçiminden beklediklerinin de reddedilmeye neden olması bu duruma örnek olarak verilebilir. Bu anlamda çocuğun, ergenin ya da erişkinin duygusal yakınlık kurma davranışı, erken bağlanma örüntülerinin izlerini taşır. Bağlanma biçimlerinden olan güvenli bağlanma bireylerin benlik saygılarını yükseltmekle birlikte rahatlıkla samimi ve yakın ilişkiler kurabilmektedirler. Bu kişilerin duygusal anlamda açık olmaları ve uzun vadede yakın ilişkiler kurabilmeleri önemlidir. Uygun ve duyarlı bir eşle kurulmuş olan iletişimin eleştirilme, reddedilme ve istismar ile ilgili endişelerinin az olduğu

görülmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2008). Araştırmaya katılan bireylerdeki bağlanma oranlarına bakıldığında %61,7 güvenli bağlanma, %35,7 kaçınan bağlanma ve %2,6 oranında da kaygılı bağlanma biçimi olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle güvenli bağlanma biçiminin oranının diğerlerinden yüksek olması önemli bir ayrıntıdır. Çünkü güvenli bağlanmada psikolojik dayanıklılık, stresle başa çıkmak, duygusal iyi olma ve kişisel uyum, psikolojik iyi olma gibi belli etkilerinin olduğuudur. Güvensiz bağlanmada ise depresyon, yalnızlık ve anksiyetenin üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Hazan ve Shaver, 1990).

Kişilerdeki romantik ilişkilere bakıldığında tetikte olan ve eşlerine kaygılı oldukları görülen kişilerin sevgilerinden emin olamadıkları görülmektedir. Bu korku verici belirsizliğin aşırı şekilde dikkatli olmaları, güvence arayışları, sıklıkla yaşanan öfke itirazları ve kıskançlıklarının açıklanması önemlidir (Hazan ve Shaver, 1987). Eşlerin birbiriyle uygun olması ve cevap verebilirliği konusunda yoğun endişeler taşıdığı görülmektedir (Shaver ve Mikulincer, 2008). Yapılan araştırmada katılımcıların romantik ilişki olmasına göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Yenilik arayışı ölçeği puanları açısından romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla yenilik arayışı düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kendi kendini idare etme ölçeği puanları açısından romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla kendi kendini idare etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Özetle romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla yenilik arayışı ve kendi kendini idare etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Yapılan bir araştırmada zarardan kaçınma bakımından düşük skoru olan kişilerin tehlikeler ile ilgili önceden daha az korku ya da anksiyete hissettikleri, dolayısıyla da risk alıcı ve iyimser özellikler taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır (Akay, 2008). İşbirliği yapmayı bilen kişiler, sosyal hoşgörüsü olan, empati yapabilen ve diğer bireylere yardım etmekten hoşlanan kişiler şeklinde ifade edilmektedir (Oral ve Baş, 2012).Yenilik arayışı, bireyler için yeni olan uyaranlara doğru aktif yönelmeleri sağlar ancak zarardan kaçınma pasif kaçınmalara ve/veya kaçmaya sebep olmaktadır. Zarardan kaçınma, tanınmayan güvenilmez ve belirsizliğin araştırılmasını engellemektedir. Burada zarardan kaçınmanın,

ödül bağımlılığı, yenilik arayışı ve sebat etme üzerindeki etkisinin düzenleyici olduğunu da belirtmek gerekir (Bahçeci, 2007).

Yapılan araştırmada katılımcıların yaşları ile katılımcıların Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, kendi kendini idare etme alt ölçeklerinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Katılımcıların yaşlarıyla işbirliği yapma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Bir diğer deyişle katılımcıların yaşı arttıkça; işbirliği yapma düzeyinin azaldığı görülmektedir. Katılımcıların yaşları ile kendi kendini aşma ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşı arttıkça; kendi kendini aşma düzeyinin azaldığı görülmektedir. Oral ve Baş (2012)' in yaptığı çalışmada ise, mizaç ve karakter özelliklerinin yaş, cinsiyet, öğrenim düzeyi bakımından istatistiksel anlamlılık taşıyacak bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çalışmada “katılımcıların yaşı arttıkça; işbirliği yapma ve kendi kendini aşma düzeyinin azaldığı” bulgusuna benzer olarak yapılan başka bir çalışmada işbirliği yapma ve kaçınanlık özelliklerinde meydana gelen artışların; öfke kontrol seviyesinde yükselme, işbirliği ve kendini aşma özelliklerinde artış, öfkelerini dışa yansıtmayıp kontrollü biçimde temkinli davrandıklarını ve yaş ile arasında anlamlı farklılık olduğu tespit etmiştir (Keskin, Gümüş ve Engin, 2011).

Katılımcıların cinsiyetlerine göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan yenilik arayışı, zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, kendi kendini idare etme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşma alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Yapılan başka bir araştırmada ise, kadınlarda zarardan kaçınma alt ölçeği daha yüksek, erkeklerde bağlanma, kendini kaybetme, kendini aşma ölçeklerinden düşük puan aldıkları görülmüştür. Erkeklerde ödül bağımlılığı, kendini aşma ve kendini aşma toplam puanlarının çalışma grubunda kontrol gruplarına göre anlamlı derecede düşük bulunmuştur (Taycan ve Kuruoğlu, 2013). Erkeklerin bağlanma puanlarının düşük bulunduğu bir araştırmayı Kansız ve Arkar (2011) yapmıştır. Bizim yaptığımız

çalışmada ise katılımcıların cinsiyetlerine göre Sebat etme ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Sebat etme ölçeği puanları açısından erkeklerin kadınlara oranla sebat etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Eşlerin kişilik özelliklerinin evlilik uyumlarını etkilediği görülmektedir. Kişilik özelliklerinin bir bireyi diğerinden ayrılmasını ve kişilerin tutarlı davranışlar sergilemesinin sebebinin biyolojik kökenli eğilimler olduğu görülmektedir (Özer, 2004). Bizim yaptığımız araştırmada romantik ilişki durumu dikkate alınmıştır. Katılımcıların romantik ilişki olmasına göre yenilik arayışı ölçeği puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır. Yenilik arayışı ölçeği puanları açısından romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla yenilik arayışı düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yenilik arayışı mizacının, yenilikle karşılaşıldığı durumlarda yapılan araştırıcı etkinlikleri yansıttığını belirtmek gerekir (Öztürk, Orhan, Dokur ve Özer, 2011). Benzer bir araştırma sonucuna göre de yenilik arayışı alt boyutunda, bekârların evlilere göre daha yüksek skor aldığı tespit edilmiştir (Taşdöven, Emhan ve Dönmez, 2012). Yüksek yenilik arayışı özelliği taşıyan kişilerin, yeniliğe cevap olarak dürtüsel kararlar verme, keşfedici bir etkinlik, kolay sinirlenmek ve ödül durumları olduğu zaman aşırılığa kaçmak gibi davranışlar gözlenmektedir (Köse, Sayar, Aydın ve diğerleri, 2004).

Katılımcıların romantik ilişkilerine göre ödül bağımlılığı alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak romantik ilişki olması açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Buna karşılık başka bir araştırmada medeni durum açısından ödül bağımlılığı mizaç özelliği evlilerde bekârlara kıyasla daha sık olduğunun tespit edilmesi önemlidir (Baş ve Oral, 2012). Katılımcıların romantik ilişkilerine göre Kendi Kendini Aşma alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak romantik ilişki olması açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak Baş ve Oral (2012)' ın yaptığı araştırmada kendini kendini aşma karakter özelliğinin bekarlarda evlilere kıyasla daha sık görüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca Kansız ve Arkar (2011) yaptıkları araştırmada evlilik uyumu ile ödül bağımlılığının mizaç boyutu arasındaki korelasyonun pozitif olduğunu tespit etmişlerdir.

Yapılan araştırmada kendi kendini idare etme ölçeği puanları açısından romantik ilişkisi olmayan katılımcıların romantik ilişkisi olan katılımcılara oranla kendi kendini idare etme düzeylerinin anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kendini yöneten bireylerin sorumlu, özerk, hedef ve amaçları olan, kabul edici, becerikli olmaları, bu bireylerin kendilerine güvenerek ve sorunların czmndeki becerileriyle bir savaşma tutumu sergilemelerinin de karakter özelliğiyle uyumlu olduğunu belirtmek gerekir (Yancar, 2005). Black ve Sheline (1997) yaptıkları araştırmada kendi kendini idare etme boyutundan bulunan yüksek puanların, kişinin benliğinin negatif algılaması ve bununla ilgili olarak düşük olan zgven ile kendilik değerinin, sorumluluk almaktan ve yeni girişimlerde bulunmaktan kaçınma gibi negatif düşünce ve davranışlar ile karakterize olan depresif eğilimlerin ortaya çıkmasını engelleyici bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan Kendi kendini idare etme karakter boyutunun durumsal değişkenlerden etkilenen boyut olduğu görülmektedir.

Fonagy, Target, Gergely (2000), yaptığı benzer bir araştırmada Mizaç ve Karakter Envanteri kullanılmıştır ve genel anlamda güvenli bağlanma biçiminin zarardan kaçınma mizaç boyutuyla negatif, ödül bağımlılığı, yenilik arayışı, kendini aşma ve işbirliği yapma boyutları ile pozitif şekilde ilişkili olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bununla beraber kaygılı-kararsız bağlanma biçimi zarardan kaçınma ve yenilik arayışı boyutları ile pozitif korelasyon içinde iken, kendi kendini idare etme boyutu ile negatif korelasyon ilişkisi göstermiştir.

Sonuç olarak katılımcıların romantik ilişkilerine göre Mizaç ve Karakter Envanteri alt boyutu olan zarardan kaçınma, ödül bağımlılığı, sebat etme, işbirliği yapma ve kendi kendini aşma alt leklerinin puanları arasında istatistiksel olarak romantik ilişki olması açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.

Bireyin davranışlarının cocukluktan gelişen duyuş, algılayış ve davranış alışkanlıklarını etkilediği aşikrdır. Bu nedenle bireyin davranışlarını anlamak için aile ortamlarını yada yaşadığı yeri ve cocukluk dönemlerinin nasıl geçtiğini bilmek gerekir (Cüceloğlu, 2006). Cattell' in kişiliğin kişinin belli bir ortamda neler yapacağını belirleyen etmenlerin tümü olduğunu belirtip; kişilik gelişiminin yaş dönemlerini takip ederek oluştuğunu söylemesi önemlidir. Kişilik/mizaç gelişimi ve yapısında öğrenmenin

etkilenmesi bakımından çevrenin önemli olduğu ve çevre etmenlerinin içerisinde en önemlisinin aile olduğunu da belirtmek gerekir (Taşdemir, 2015). Yapılan bir araştırmada eşler ve çocukların dışında aile üyelerinin bir alt sistem olan ailedeki diğer alt sistemlerin üzerinde çeşitli etkilerinin olduğu vurgulanmıştır (Taycan ve Kuruoğlu, 2013). Kısacası yaşanan kişiler ve vakit geçirilen ortamın kişilik ve mizaç oluşumunda etkilidir. Çalışma ortamının bile mizacı etkilediği görülmektedir. Örneğin Oral ve Baş (2012), bir çalışma ortamında yaptıkları araştırmada çalışılan kurum departmanı da mizaç özellikleri bakımından bazı farklılıklar taşıdığını tespit etmişlerdir. Zarardan kaçınma mizaç özelliğinin merkez ofis çalışanlarında istatistiksel olarak anlamlı derecede daha sık görülen bir mizaç özelliği iken, ödül bağımlılığı ve sebat etme saha çalışanlarında anlamlı derecede daha sık görülmektedir.

Genel bir sonuç çıkarılacak olursa literatür ve analiz sonuçları gözden geçirildiğinde bağlanma biçimlerinin bireylerin bebeklik yaşlarından ileriki yaşlarına kadar birçok alanda yaşamlarını etkilediği görülmektedir. Örneğin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB, 2013) tarafından yapılan araştırmada bebeklerde güvenli bağlanmanın ileriki yaşlarda;

- Karşılaşılan problemlerde çözüm kabiliyeti,
- Farklı durum ve ortamlara hızlı adaptasyon,
- Sosyal yetenek artışı,
- Benlik algılarının üst seviyelere yükseldiği,
- Merak duygusu ile keşif kabiliyetlerinin arttığı,

sonuçları elde edilirken, bebeklerin güvensiz bağlanma geliştirmesi durumunda ileriki yaşlarda;

- Agresif,
- Huzur ve uyum sorunlu,
- Sorumsuzluk özelliğinin artışı,
- Saldırı ve sinir özelliklerinin artışı

olduğunu belirlemiştir. Buradan anlaşılacağı üzere bağlanma kavramları insan, toplum ve ülke psikolojileri bakımından oldukça önemli yere sahiptir. Çocukluğu güvensiz

bağlanma biçimi ile gelişen çocuklar ileri yıllarda kişisel yaşamlarında sorun yaşayabileceği gibi bunu topluma veya ülkelere mal edecek davranışları sergileyebilecektir. Örneğin güvensiz bağlanma biçimi güvenli bağlanma biçiminden daha fazla olan bireyler suç işleme, verilen görevleri veya yaşamsal görevlerini yerine getirememesi gibi bir takım davranışlara başvurabilecektir. Ancak tüm bunların daha somut biçimde belirlenebilmesi adına tüm toplumu içine alacak araştırmaların bu doğrultuda yapılması daha faydalı bir bulgu ortaya koyabilecektir.

Toplum Mühendisliği kavramları ile daha detaylı biçimde irdelenmesi gereken konular arasında yer alabilecek olan bağlanma biçimlerinin etraflıca araştırılması ve bir takım stratejilerin geliştirilmesi oldukça önemlidir. Başarılı stratejileri iki bölüme ayıracak olursak bunlardan biri araştırma ikincisi ise araştırma sonuçlarının eğitime, aksettirilmesi olabilecektir. Araştırma kavramı ilk adım olarak düşünülecek olursa; devlet ve çeşitli vakıfların desteği ile araştırmacıların profesyonel ve tarafsızca araştıracağı bu kavramların toplumun salt çoğunluğuna uygulanması gibi farklı analiz metodlarının tercihi de oldukça önemli ve genel sonuçlar elde edilmesini sağlayabilecektir. Kısacası geniş ölçekli toplum katılımlı olarak yapılacak araştırmaların yapılması ve dikkatle incelenmesi önemlidir.

Bağlanma biçimleri ayrıntılı biçimde incelendiğinde ve yukarıda elde edilen bulgular da dikkate alındığında toplumlar için oldukça önemli olduğu görülmektedir. Stratejilerin ikinci adımı olan araştırma sonuçlarının eğitime aksettirilmesi burada oldukça öneme sahiptir. Toplumların; suç oranına, yaşam ve davranış biçimlerine, psikolojik problemlere doğrudan veya dolaylı biçimde etkileyen bu gibi önemli kavramların tüm topluma daha bilinçli bir şekilde aktarılması adına resmi kurumlara da bir takım sorumluluklar yüklenmektedir. Örneğin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın aileleri bu konuda bilinçlendirme adına düzenleyeceği konferans, kamu spotu, seminer ve her türlü etkinlik ile ailelerin bu kavrama dâhil edilerek bilgilendirilmesi (örneğin güvensiz bağlanma biçimlerinin artması ile bireylerin suç işleyebileceği) uygulanabilecek uygulamalar arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı ile Yüksek Öğretim Kurumu'nun eğitimin belirli kademelerine (anaokulundan üniversiteye, halk eğitim merkezlerine birçok eğitim kurumlarına) bu yönlü eklenebilecek eğitim seçenekleri gelecek nesillerin bilinçlendirilmesinde önemli bir paya sahip olacaktır. Benzer uygulamaların arttırılması oldukça önemli olacaktır. Burada ilgili mercaaların

düzenleyeceği etkinliklere eğitimci olarak katılacak kişilerin bağlanma biçimleri ve benzer konularda etraflıca çalışma yapmış ve somut bulgular elde etmiş kişiler olması oldukça önemli olup uygulamanın % 50' si niteliğindedir.

ÖNERİLER

Araştırmanın belirtilen bulgularına dayalı olarak, bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler aşağıda sıralanmıştır:

1. Araştırmada aile bağları yakınlaştıkça; güvensiz bağlanma düzeyinin azaldığı görülmüştür. Öyle ki güvenli bağlanma, ailenin çocuklarıyla kurdukları güven dolu ilişkiden kaynaklanır. Dolayısıyla da doğumun ardından anne ve baba tarafından desteklenmeleri önemlidir. Anne ve babanın ihtiyaçlarını karşıladığı tutarlı davranışlar ile karşılaşan, koşulsuz bir kabul ve sevgi içerisinde yetişen çocukların güvenli bağlanma modeli geliştirmeleri muhtemeldir. Çocukların geliştirebilecekleri güvensiz bağlanmaya karşılık, anne ve babaların yeni geliştirdikleri davranış modelleriyle bu durum değiştirilebilir. Anne ve babalara çocuklarına karşı koşulsuz bir sevgi ve kabul göstermeleri önerilir.

2. Bağlanma kuramı kapsamında anne ve babalara yönelik eğitici eğitim programları düzenlenmelidir. Bu programlar özellikle davranışlara ve uygulamaya yönelik olmalıdır. Bağlanmanın henüz bebeklik döneminde başladığı ve hayat boyunca devam edip tüm ikili ilişkileri düşünüldüğünde ebeveynlerin ve hatta anne ve baba adaylarının bağlanma konusunda gereken eğitimleri almaları önemlidir. Böylece güvenli bağlanan nesillerin yetiştirilmesine katkı sağlanacak, mutlu bireyler ve sağlıklı ilişkiler için ilk adımlar da atılmış olacaktır.

3. Eğitim durumu arttıkça; güvensiz bağlanma düzeyinin azalması araştırmanın sonuçları arasındadır. Bu nedenle eğitime erken yaşlardan itibaren başlamalı ve alınan eğitimin niteliği artırılmalıdır.

4. Kişilik, bir kişinin benimsediği davranış ve tutumlarla ortaya koymuş olduğu genel yapıya denir. O kişiye özgü olan özelliklerin tümüdür. Mizaç; karakter gelişimindeki temel alt yapı ve eğilimi göstermektedir. Çocuğun mizacı, gelecekte yapacağı tercihlerle yaşamında baskın olacak olan karakter özelliklerini işaret etmektedir.

O halde bireylerin, kendi potansiyellerini ve gelişimleri için kendi mizaçlarını bilerek, ona göre bir kişilik gelişiminin peşinde olmak önerilmektedir.

5. Çocuk anne ve babanın genetik anlamda bir devamı olduğunda, onları kendine yakın hissetmektedir. Bu sebeple çocukların, anne ve babalarının kişilik özelliklerini modellemeyi öncelikle tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğun örnek alıp benimsediği davranış ve tutumlar, bir süre sonra alışkanlıklarını da oluşturmaya başlar ki; bu alışkanlıklarda karakter özelliklerini yani davranış profillerinin şekillenmesini sağlar. Bu da yetişkinliğe kadar devam eden bir süreçtir. Bu nedenle ailelerin müdahalesi ve örnek olması önemlidir. Karakterin biçimlenmesinde anne babanın örnekliliği yanında ve bilinçli bilinçsiz teşvik ettiği, onayladığı davranışların da önemli olduğu bilinmelidir.

6. Araştırmada elde edilen sonuçlar, kısıtlılıklar ve öneriler dikkate alınarak değerlendirilip, literatüre katkı bağlamında tekrar ek çalışmalarla desteklenebilir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M., S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Ak, M., Nahit, K., Özşahin, A. (2008). İntihar girişimi ile mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkinin majör depresif bozukluk örnekleminde incelenmesi. Klinik Psikiyatri. 11: 33-41

Akay, Ö. (2008). Bipolar Bozuklukta Kişiliğin hastalığın Seyrine Etkisi. Zonguldak Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı (Yayınlanmış Tıpta Uzmanlık Tezi), Zonguldak.

Akiskal HS, Hirschfeld R, Yerevanian B (1983) The relationship of personality to affective disorders. A critical review. Arch Gen Psychiatry, 40:801-810.

Altuntaş, İ.,Eysenck Kişilik Boyutları, <https://ismailhakkialtuntas.com/eysenck-kisilik-boyutlari/> erişim tarihi: 07.12.2012

Arkar H (2005) Cloninger' in psikobiyolojik kişilik kuramı. Türk Psikoloji Bülteni 36: 82-94.

Arkar H (2008) Depresif duygudurum ile kişilik arasındaki ilişki: Beck depresyon envanteri ile mizaç ve karakter envanteri' nin karşılaştırılması. New Symposium 48: 116-121.

Anbar, H. (2013). Bağlanma Biçimleri Ve Bağlanma Biçimlerinin Çeşitli Değişkenlerle Arasındaki İlişki, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü.

Bahçeci, B. (2007). Majör Depresif Epizod Tanısı Olan Hastalarda Mizaç ve Karakter Profilinin İncelenmesi, Uzmanlık Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi, Kahramanmaraş.

Bartholomew, K. ve Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. Journal of Personality and Social Psychology. 61, 226-244

Bartholomew, K., (1990). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model. Journal of Personality and Social Psychology. Vol. 61, No. 2, 226-24

Belsky, J., and J. Cassidy (1994) Attachment: Theory and Evidence. In *Development Through Life: A Hand-book for Clinicians*, M. Rutter and D. Hay, eds. Pp. 373-402. Oxford: Blackwell.

Black K. J. ve Sheline Y. L. (1997). Personality disorder scores improve elective pharmacotherapy of depression. *Journal of Affective Disorders*, 43, 11-18.

Bowlby, J. (1973) "Attachment and Loss: Vol. 2. Separation, Anxiety and Anger". London: The Hogarth Press and the Institute.

Campos, J.J., Barrett, K.C., Lamb, M.E., Goldsmith, H.H., & Stenberg, C. (1983). Socioemotional development. In M.M. Haith & J.J. Campos (Eds.), *Handbook of child psychology (Vol. 2): Infancy and developmental psychobiology*. New York: Wiley.

Cassidy J. ve P. R. Shaver (1999), *Handbook of Attachment: Theory Research and Clinical Applications*.

Cloninger, C.R. (1994). A Systematic Method For Clinical Description and Classification Of Personality Variants. *Arch Gen Psychiatry*. 44: 573-588

Cloninger, C.R., Svrakic, D.M., Przybeck T.R. (2000). A Psychobiological Model Of Temperament and Character *Archives Of General Psychiatry* 50: 975-990.

Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. İstanbul: Remzi.

Collins, N. L. Cooper, M. L., Shaver F. R. (2004). Attachment Styles, Emotion Regulation, and Adjustment in Adolescence. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380- 1397.

Collins, N. L., (1996) "Working Models of Attachment: Implications for Explanation, Emotion and Behavior", *Journal of Personality and Social Psychology*, 71 (4), 810-832.

Collins, N., ve Read, S. (1994). Cognitive representations of attachment: The content and function of working models. In K. Bartholomew & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships (Vol. 5, pp. 53-90)*. London: Jessica Kingsley.

Cooper, M. L., Shaver F. R. ve Collins, N. L. (1998). Attachment Styles, Emotion Regulation, and Adjustment in Adolescence. *Journal Of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1380- 1397.

Crain, W. (1992). *Theories of Development: Concepts and Applications*, USA: Prentice – Hall, Inc.

Çiftçi, D., (2010). Kişinin Ebeveyn İlişki Algısı İle Yetişkinlik Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Dereboy Ç, Güzel HŞ, Dereboy İF, Okyay P, Eskin M. (2014). Personality disorders in a community sample in Turkey: Prevalence, associated risk factors, temperament and character dimensions. *International Journal of Social Psychiatry*, 60 (2):139–147.

Dönmez, A., (2000). “Bağlanma: Yakın İlişkilerle İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve”, *Türk Psikoloji Bülteni*. 16, 17, ss. 29-50.

Elli, Ü., (2010). Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri, Mizaç ve Karakter Özellikleri ile Depresyon İlişkisi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Erişti, A., (2010). Bağlanma Biçimleri, Kişilik Özellikleri Ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Fonagy P, Target M, Gergely G., (2000) Attachment and borderline personality disorder: a theory and some evidence. *Psychiatr Clin North Am*, 23, 103–22

Feeney, J.A. (1999). Attachment style, communication patterns and satisfaction across the life cycle of marriage, *Personal Relationships* 1: 333–348.

Fraley, R.C., ve Shaver, P.R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4,132- 154.

Fraley,R.C., ve Brumbaugh, C.C. (2004). The Experiences in Close Relationships— Relationship Structures Questionnaire: A Method for Assessing Attachment Orientations Across Relationships. *Psychological Assessment*, 23(3), 615-625.

Hazan, C. ve Shaver, P. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270-280.

Hazan, C., Shaver, P. (1993). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process. *Journal of personality and Social Psychology*. 52 (3): 511 – 524.

Hazan, C., Shaver, P. R. (2000). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 1, 1-22.

Hazan,C. & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.

Kansız M, Arkar H. (2011) Mizaç ve Karakter Özelliklerinin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 12: 24-9.

Karen, R. (1990). *Becoming attached: First relationships and how they shape our capacity to love*. New York: Oxford University Press.

Keser, C.Ç. (2006). *Annenin Bağlanma Düzeyi ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi

Keskin, G., Gümüş, A.B. ve Engin, E. (2011), Bir Grup Sağlık Çalışanında Öfke ve Mizaç Özellikleri: İlişkisel Bir İnceleme. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*. Sayı: 24.

Klohnen,E.C ve Oliver P. J. (1998). Working Models of Attachment A TheoryBased Prototype Approach. *Attachment Theory and Close Relationships*. J. A. Simpson ve W. S. Rholes (Editörler) New York: The Guilford Press.

Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik* (17. Basım). Akdeniz Yayıncılık, İstanbul

Köse, S. (2003). A. Psychobiological Model of Temperament and Character: MKE Yeni Symposium. 41(2): 86-97

Köse, S., Sayar, K., Kaleoğlu, Ü., Aydın, N., Ak, İ., Kırpınar İ., Reeves R.A., Przybeck, T.R., Cloninger C.R. (2004). Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI): Geçerlik, Güvenirliği ve Faktör Yapısı, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 14, 107- 131.

Lai Ka ve McBride-Chang, (2001). Suicidal ideation, parenting style, and family climate among Hong Kong adolescents, *International Journal of Psychology*, Volume 36, Issue 2, pages 81–87.

Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2011). Bağlanma ve İlişkili değişkenler, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3 (3), 553-. 570.

Meb (2013), Oturum 2: Temel Güven ve Bağlanma, Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Erken Eğitimi Seç Projesi.

Onur, N. (2006). Lise Öğrencilerinin Bağlanma Biçimleri ile Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi İstanbul.

Oral, E. ve Baş, N. (2012). Mobbing Davranışı Ve Kişilik Özellikleriyle İlişkisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 11 Sayı: 21 Bahar / 1, 11-24.

Öksüz, T. (2011). Bipolar Bozukluğu Olan Bireylerde Kişilik Özellikleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları İlişkisinin İncelenmesi ve Bipolar Bozukluğu olmayan Bireyler ile Karşılaştırılması. Yayınlanmamış doktora tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özdemir, F. (2005). Yineleyici duygu durum bozuklukları ile mizaç, karakter ve kişilik ilişkisi. Yayınlanmamış uzmanlık tezi, Ege Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı.

Öztürk M.O. (2002). Ruh sağlığı ve bozukluklar, Nobel Tıp Kitapevleri, 566-570, Ankara.

Öztürk O., (2001). Kişilik Gelişimi. Bölüm 7. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Sekizinci baskı, Nobel Tıp Kitapevleri, Ankara. 2001.

Öztürk, P., Orhan, F., Dokur, N. ve Özer, A. (2011). Akne Vulgarisli Hastalarda Mizaç-Karakter Özelliklerinin İncelenmesi, *Nöropsikiyatri Arşivi* 2012; 49: 255-259.

Partridge, T. (2003), *Temperament: Developmental and Ecological Dimensions*. In J.R. Miller, R.M. Lerner, & L.B. Schiamberg (Eds.), *Human Ecology: An Encyclopedia of Children, Families, Communities, and Environments*, Santa Barbara, CA: ABC-Clio.

Sadock, B.J., Sadock, V.A. (2007). *Comprehensive textbook of psychiatry*, (8.baskı), Türkçe çeviri, Ankara: Öncü Basımevi.

Sayın, A., Aslan, S., (2005). Duygudurum bozuklukları ile huy, karakter ve kişilik ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 4:276-283

Sevi, E. S., (2009). *Psikobiyolojik Kişilik Modeli ve Beş Faktör Kişilik Kuramı: Mizaç ve Karakter Envanteri(MKE) ile Beş Faktör Kişilik Envanterinin(FKE) Karşılaştırılması* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir

Shaver, P., ve Mikulincer, M. (2008). *An Overview of Adult Attachment Theory*. In J. Obegi&E. Berant (Eds.), *Attachment Theory and Research in Clinical Work With Adults*. New York: GuilfordPress

Shea, M. T., Yen S. (2005). Stability as a distinction between Axis I and Axis II Disorders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73:99-105.

Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1-22.

Sümer, N. Ve Güngör, D. (1999). Yetişkin Bağlanma Biçimlerinin Türk Örneklemini Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi Ve Kültürler Arası Bir Karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14 (43), 71-106.

Svrakic, D. M., Przybeck, T. R., Cloninger, C.R. (1992). Mood states and personality traits. *Journal of Affective Disorders*, 24, 217-226.

Taniş, Z., (2014). Yetişkinlerde Bağlanma Biçimleri Ve Öfke Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

Taşdemir, S. (2015). Migren Tanısı Olan Hastalarda Kişilik Yapı Ve Özelliklerinin İncelenmesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Taşdöven, H., Emhan, A.ve Dönmez, M., (2012). Liderlik Tarzı ve Mizaç-Karakter İlişkisi: Polis Teşkilatında Bir Uygulama, Yönetim Ve Ekonomi, Cilt:19 Sayı:2 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Manisa, 165-177.

Turanlı, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin saptanması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Taycan, S. ve Kuruoğlu, A. (2013). Evlilik Uyumu ile Bağlanma Biçimleri ve Mizaç ve Karakter Özellikleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Türk Psikiyatri Dergisi 2013;24, 1-10.

Türköz, Y. (2007). Okulöncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tüzün O, Sayar K. (2007). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. Düşünen Adam Dergisi, 19:24-39.

Uluç, S. ve Öktem, F. (2009). Okul öncesi çocuklarda güvenli yer senaryolarının değerlendirilmesi. Türk Psikoloji Dergisi, 24(63), 69-83.

Üretmen, S. (2003) Yetişkin Bağlanma Biçimleri, Mekana Bağlanma Eğilimi ve keşfetme Yönelimi Arasındaki İlişkiler, Hacettepe üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Weber, D. A. (2003). "A Comparison of Individual Psychology and Attachment Theory. Journal of Individual Psychology", 59, (3), 246-262.

Weiss, R. S. (1982). Attachment in adult life. In C. M. Parkes & J. Stevenson-Hinde (Eds.), The place of attachment in human behavior (pp. 111-184). New York: Wiley.

Yancar, C. (2005). Madde Bağımlılarında İkinci Eksen Komorbidite Ve Kişilik Özelliklerinin Bağımlılık Düzeyi Ve Yaşam Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları E.A. Hastanesi 11. Psikiyatri Birimi (Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi), İstanbul.

Yıldırım, A., (2009). Bağlanma Biçimleri İle Bağışlama Arasındaki İlişkide Sorumluluk Yüklemelerinin Aracı Rolü, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.

EK:1 BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU ÖRNEĞİ (BGOF)

ÇALIŞMANIN ADI: Erişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisinin nasıl olabileceği işlenecektir.

*Aşağıda bilgileri yer almakta olan bir araştırma çalışmasına katılmanız istenmektedir. Çalışmaya katılıp katılmama kararı tamamen size aittir. Katılmak isteyip istemediğinize karar vermeden önce araştırmanın neden yapıldığını, bilgilerinizin nasıl kullanılacağını, çalışmanın neleri içerdiğini, olası yararları ve risklerini ya da rahatsızlık verebilecek yönlerini anlamanız önemlidir. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız. Eğer çalışmaya katılma kararı verirseniz, **Çalışmaya Katılma Onayı Formu**'nu imzalayınız. Çalışmadan herhangi bir zamanda ayrılmakta özgürsünüz. Çalışmaya katıldığınız için size herhangi bir ödeme yapılmayacak ya da sizden herhangi bir maddi katkı/malzeme katkısı istenmeyecektir.*

ÇALIŞMANIN KONUSU VE AMACI :

Çalışmanın konusu: Erişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisi.

Çalışmanın amacı: Erişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda bağlanma biçimleri, bağlanma biçimlerinin etkili olabileceği düşünülen mizaç ve karakter özelliklerinin ve sosyodemografik özelliklerin yanı sıra, arkadaşlık ilişkileri, duygusal ilişkiler, anne ve baba davranış biçimleri, kişinin kendi davranış biçimi, bağlanma sorunu yaşayıp yaşamaması değerlendirilecektir ve bağlanma durumunda mizaç ve karakter alt boyutlarının gösterebileceği olası ilişkiler ile ilgili bilgi sağlanacaktır.

ÇALIŞMA İŞLEMLERİ: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Etik Kurulu'ndan onay alındıktan sonra araştırmanın uygulamalarına başlanacaktır. Uygulama çalışmada yer alacak tüm bireylerle görüşülüp yöntemin anlatılmasıyla başlayacaktır. Çalışmaya katılan tüm bireylere bilgilendirilmiş onam formu verilecektir. Çalışmada her bir birey için birer adet ölçek formlarından doldurmaları istenecektir. Bireylere kapalı zarf içinde 1 adet bilgilendirilmiş onam formu, 1 adet sosyodemografik özellikler anket formu, 1 adet Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği, 1 adet Mizaç ve Karakter Envanteri (Türkçe TCI) verilecektir.

CALIŖMAYA KATILMAMIN OLASI YARARLARI NELERDİR?

Literatürde bağlanma biçimleri inceleyen çalışmalar oldukça fazla bulunmasına karşın bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter ilişkisini aynı örnekleme inceleyen çalışmalar kısıtlıdır, çalışmanın bu anlamda literatüre katkı yapması düşünülmektedir. Erişkinlerde bağlanma biçimlerinin mizaç ve karakter üzerindeki etkilerinin göz önüne alınmasının klinik uygulamalarda terapiste ve danışana terapi sürecine dair öngörülerde bulunmada ve risk faktörlerini belirlemede fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Geniş örneklemler alınarak yapılan araştırmalar, diğer aracı değişkenlerin de belirlenebileceği ileri analiz tekniklerinin uygulanmasına müsaade edeceğinden, söz konusu değişkenlerin arasındaki etkileşimleri gösteren bulgulara ulaşılmasına yardımcı olabilir.

Benzer konuda yapılmış olan araştırmalar içerisinde erişkinlerde bağlanma ile mizaç ve karakter ilişkisini saptamaya çalışması, taramanın genel popülasyondaki erişkin yaş aralığını kapsamından dolayı önemli bir yer teşkil edeceği düşünülmektedir.

KİŞİSEL BİLGİLERİM NASIL KULLANILACAK?

Dolduracağınız formda kimliğinizi belirleyecek hiçbir soru (ad, soyad, kimlik numarası vs) bulunmamaktadır. Verdiğiniz tüm bilgiler saklı tutulacaktır. Herkesin doldurduğu formlar birleştirilip, toplu olarak değerlendirileceği için size özel sonuçlar elde etmek ve paylaşmak söz konusu değildir.

SORU VE PROBLEMLER İÇİN BAŞVURULACAK KİŞİLER :

1. Psikolog Zübeyde Köse
zubeydekose1987@hotmail.com

Çalışmaya Katılma Onayı

Yukarıdaki bilgileri ilgili araştırmacı ile ayrıntılı olarak tartıştım ve kendisi bütün sorularımı cevapladı. Bu bilgilendirilmiş olur belgesini okudum ve anladım. Bu araştırmaya katılmayı kabul ediyorum ve bu onay belgesini kendi hür irademle imzalıyorum. Bu onay, ilgili hiçbir kanun ve yönetmeliği geçersiz kılmaz. Araştırmacı, saklamam için bu belgenin bir kopyasını çalışma sırasında dikkat edeceğim noktaları da içerecek şekilde bana teslim etmiştir.

<i>Gönüllü Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Vasi (var ise) Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Telefon:</i>		

<i>Araştırmacı² Adı Soyadı:</i>		<i>Tarih ve İmza:</i>
<i>Adres ve Telefon:</i>		

1: Gönüllünün bilgilendirilme işlemine başından sonuna dek tanıklık eden kişi

2:Gönüllüyü araştırma hakkında bilgilendiren kişi

ARAŞTIRMA BÜTÇESİ

Araştırma bütçesi yoktur.

Sorumlu Araştırmacı: Yrd.Doç.Dr. Eylem ÖZTEN

İmza:

EK 2: SOSYODEMOGRAFİK VERİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma Üsküdar Üniversitesi, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans programı kapsamında yürütülen bir tez çalışmasıdır. Bu çalışma, erişkinlerde bağlanma biçimleri ile mizaç ve karakter arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmaktadır. Elde edilen bilgiler bilimsel araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak ve verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. Ankette isminizi belirtmenize gerek yoktur. Bizim için önemli olan sizin bireysel olarak ne düşündüğünüz ve ne yaşadığınızdır. Bu nedenle lütfen tüm sorulara tek başınıza cevap veriniz ve cevaplama sırasında soruları bir başkasıyla (ör: eşiniz, arkadaşınız) tartışmayınız. **Lütfen size en uygun seçeneğin yanına (X) işareti koyun ve hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.** Yardımcı olduğunuz ve içtenlikle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Soru ve Problemler İçin Başvurulacak Kişi:

Psikolog Zübeyde KÖSE
zubeydekose1987@hotmail.com

1) Cinsiyetiniz: ( ) Kadın ( ) Erkek

2) Yaşınız: ....

3) Medeni durumunuz: ( ) evli ( ) bekar ( ) boşanmış

4) Eğitim Durumunuz :

( ) okur yazar ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Yüksekokul

( ) Üniversite ( ) Yüksek lisans/ Doktora

5) Mesleğiniz : ( ) Çalışmıyorum ( ) Çalışıyorsanız mesleğinizi yazınız: .....

6) Sosyoekonomik Durum *
(aylık geliriniz)

( ) Asgari ücret ve altı ( ) 1000-3000 ( ) 3000-5000 ( ) 5000-1000 ( ) 10.000 ve üzeri

7) Büyüdüğünüz yer ? : ( ) Metropol ( ) Şehir ( ) Kırsal kesim/ Köy

8) Anne-Babanın hayatta olma durumu ? Anne : ( ) Sağ ( ) Ölü

Baba: ( ) Sağ ( ) Ölü

9) Anne-Babanız boşandı mı? : ( ) Evet ( ) Hayır

10) Hiç anne ya da babadan ayrı yaşadınız mı? (yurt, kreşte büyüme, akraba yanında ya da anne-babadan biri cezaevinde olması vs gibi) : ( ) Evet ( ) Hayır

11) Anne ya da babanın psikiyatrik bir sorunu var mıydı? :

Anne: ( ) Evet ( ) Hayır

Baba: ( ) Evet ( ) Hayır

12) Siz daha önce psikiyatrik muayene gördünüz mü?

( ) Evet ( ) Hayır

13) Devam eden romantik bir ilişkiniz/partneriniz var mı ?

( ) Evet ( ) Hayır

14) Evinizde kimlerle yaşamaktasınız?

( ) Yalnız

( ) Sadece eşinişle

( ) Eş ve çocuklar

( ) Anne ve baba

( ) Anne, baba ve kardeşler

( ) diğler

15) Aile bağlarınızı hangi düzeyde ?

( ) Yakın

( ) Orta düzeyde

( ) Uzak

EK 3: EBBÖ

- 1 (K) Kendimi rahat bırakıp başka insanlara bağlanmak zor gelir. D Y
- 2 (K) İhtiyacın olduğunda başkaları asla orada olmaz. D Y
- 3 (G) Başka birine rahatça bağlanırım. D Y
- 4 (G) İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağını bilirim. D Y
- 5 (K) İhtiyacım olduğunda başkalarının yanımda olacağına her zaman güvenilebileceğimden emin değilim. D Y
- 6 (K) Başka bir insana tümüyle güvenmek zor gelir. D Y
- 7 (G) Sıklıkla terk edilme kaygıları yaşamam. D Y
- 8 (Ki) Sıklıkla birlikte olduğum kişinin beni gerçekten sevmediği endişesine kapılırım. D Y
- 9 (Ki) Başkalarının benimle benim istediğim kadar yakınlık kurmadıklarını düşünürüm. D Y
- 10 (Ki) Sıklıkla birlikte olduğum kişinin benimle kalmak istemeyeceği endişesi yaşarım. D Y
- 11 (Ki) Başka bir insanla tümüyle bütünleşmek isterim. D Y
- 12 (Ki) Başka bir insanla tümüyle bir olma arzumu insanları benden uzaklaştırır. D Y
- 13 (G) Başkalarıyla yakın ilişkiler kurmayı kolay bulurum. D Y
- 14 (G) Başka birinin benimle çok yakın olma isteğinden rahatsız olmam. D Y
- 15 (K) Başka birinin benimle çok yaklaşması beni endişelendirir. D Y
- 16 (G) Başka birini kendime yakınlaştırmak konusunda rahatımdır. D Y
- 17 (K) Sıklıkla birlikte olduğum kişi benimle benim kendimi rahat hissedebileceğimden daha çok yakınlaşmak ister. D Y
- 18 (Ki) Sıklıkla birlikte olduğum kişi ile onun kendini rahat hissettiğinden daha yakın olmak isterim. D Y

EK 4: Mizaç ve Karakter Envanteri

(Türkçe TCI)

Bu anket formunda kişilerin kendi tutumlarını, görüşlerini, ilgilerini ya da kişisel duygularını tanımlarken kullanabilecekleri ifadeleri bulacaksınız.

Her ifade DOĞRU ya da YANLIŞ olarak yanıtlanabilir. İfadeleri okuyunuz ve hangi seçeneğin sizi en iyi tanımladığına karar veriniz. Sadece şu anda nasıl hissettiğiniz değil, ÇOĞU KEZ ya da genellikle nasıl davrandığınız ve hissettiğinizi tanımlamaya çalışınız.

Bu anket formunu kendi başınıza doldurunuz. Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

ANKET FORMU NASIL DOLDURULUR

Yanıtlamak için her sorudan sonra yalnızca "D" ya da "Y" seçeneğini işaretlemeniz yeterlidir. Bir örnek:

ÖRNEK	DOĞRU	YANLIŞ
Bu anket formunu nasıl dolduracağımı biliyorum.	D	Y

(Bu anket formunu nasıl dolduracağınızı biliyorsanız, ifadenin DOĞRU olduğunu göstermek için "D"yi yuvarlak içine alınız.)

*****

Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz, ancak yanıtlarken çok zaman harcamayınız.

Lütfen bütünüyle yanıtta emin olmasanız bile, her ifadeyi yanıtlayınız.

Doğru ya da yanlış yanıtlar olmadığını unutmayınız ve sadece kendi kişisel görüş ve duygularınızı belirtiniz.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Çoğu kimse zaman kaybı olduğunu düşünse bile, sırf eğlence ya da heyecan olsun diye çoğu kez yeni şeyler denerim.	D	Y
2. Çoğu kimseyi kaygılandırıcı durumlarda bile, genellikle her şeyin iyiye gideceğine inanırım.	D	Y
3. Çoğu kez güzel bir konuşma ya da şirden derinden etkilenirim.	D	Y
4. Çoğu kez koşulların kurbanı olduğumu düşünürüm.	D	Y
5. Benden çok farklı olsalar bile, genellikle başkalarını olduğu gibi kabul ederim.	D	Y
6. Mucizelerin olabileceğine inanırım.	D	Y
7. Beni inciten kimselerden intikam almak hoşuma gider.	D	Y
8. Bir şeye yoğunlaştığımda, çoğu kez zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.	D	Y
9. Çoğu kez yaşamımın, pek az bir amacı ya da anlamı olduğunu düşünürüm.	D	Y
10. Herkesin karşısına çıkabilecek sorunlara çözüm bulmakta, yardımcı olmak isterim.	D	Y
11. Belki de yaptığımdan daha fazlasını başarabilirim, ancak bir şeye ulaşmak için kendimi gereğinden fazla zorlamada bir yarar görmüyorum.	D	Y
12. Başkaları endişelenecek bir şey olmadığını düşünse bile, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
13. İşleri yaparken geçmişte nasıl yapıldığını düşünmeksizin, çoğu kez o anda nasıl hissettiğimi temel alarak yaparım.	D	Y
14. İşleri başkalarının arzularına bırakmaktansa, genellikle kendi tarzıma göre yaparım.	D	Y
15. Çoğu kez çevremdeki kimselerle öylesine bağlantılı olduğumu düşünürüm ki, sanki aramızda bir ayrılık yokmuş gibi gelir.	D	Y
16. Benden farklı düşünceleri olan kimselerden, genellikle hoşlanmam.	D	Y
17. Çoğu durumda doğal tepkilerim, geliştirmiş olduğum iyi alışkanlıklara dayanır.	D	Y
18. Bir çok eski arkadaşımın güvenini kaybedecek olsam bile, zengin ve ünlü olmak için, yasal olan hemen her şeyi yapardım.	D	Y
19. Çoğu kimseden daha çok tedbirli ve denetimliyimdir.	D	Y
20. Bir şeylerin yanlış gidebileceğinden endişelendiğim için, çoğu kez yapmakta olduğum işi bırakmak zorunda kalırım.	D	Y
21. Yaşantı ve duygularımı kendime saklamak yerine, arkadaşlarımla açıkça tartışmaktan hoşlanırım.	D	Y
22. Çoğu kimseden daha az enerjiye sahibim ve daha çabuk yorulurum.	D	Y
23. Yapmakta olduğum işe kendimi fazla kaptırıp başka her şeyi unuttuğumdan, çoğu kez "dalgın" olarak adlandırılırım.	D	Y
24. Ne yapmak istediğimi seçmede kendimi nadiren serbest hissederim.	D	Y
25. Bir başkasının duygularını, çoğu kez kendiminkiler kadar dikkate alırım.	D	Y
26. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman biraz riskli şeyler (sarp tepeler ve keskin virajlar üzerinde araba kullanmak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
27. Tanımadığım kimselere güven duymadığım için, çoğu kez yabancılarla tanışmaktan kaçınırım.	D	Y
28. Başkalarını edebileceğim kadar çok memnun etmekten hoşlanırım.	D	Y
29. Bir iş yaparken "yeni ve geliştirilmiş" yollardan çok, eski "denenmiş ve doğru" yolları tercih ederim.	D	Y

30. Zaman yokluğu nedeniyle, genellikle işleri önemlilik sırasına göre yapamam.	D	Y
31. Çoğu kez hayvanları ve bitkileri yok olmaktan korumaya yarayacak işler yaparım.	D	Y
32. Çoğu kez başka herkesten daha zeki olmayı dilerim.	D	Y
33. Düşmanlarımdan acı çektiğimi görmek bana hoşnutluk verir.	D	Y
34. Her ne zaman olursa olsun, çok düzenli olmak ve kişiler için kurallar koymaktan hoşlanırım.	D	Y
35. Dikkatim çoğu kez başka bir şeye kaydığı için, uzunca bir süre aynı ilgilerimi sürdürmem güçtür.	D	Y
36. Tekrarlanmış uygulamalar bana, çoğu anlık dürtüler ya da telkinlerden daha güçlü olan, iyi alışkanlıklar kazandırdı.	D	Y
37. Genellikle o kadar kararlıyım ki, başkaları vazgeçtikten sonra bile çalışmaya devam ederim.	D	Y
38. Yaşamda, bilimsel olarak açıklanamayan bir çok şeye hayran olurum.	D	Y
39. Bırakabilmeyi dilediğim bir çok kötü alışkanlığım var.	D	Y
40. Sorunlarıma çoğu kez bir başkasının çözüm sağlamasını beklerim.	D	Y
41. Çoğu kez nakit param bitinceye ya da aşırı kredi kullanıp borçlanıncaya değin para harcarım.	D	Y
42. Gelecekte bir hayli şanslı olacağımı düşünürüm.	D	Y
43. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha geç kurtulurum.	D	Y
44. Yalnız olmak beni her zaman rahatsız etmez.	D	Y
45. Gevşemekten, çoğu kez beklenmedik içgörü ya da anlayış panitulan yaşarım.	D	Y
46. Başkalarının benden ya da işleri yapma tarzımdan hoşlanıp hoşlanmadıklarına pek aldırman.	D	Y
47. Herkesi memnun etmek mümkün olmadığı için, genellikle kendim için ne istiyorsam sadece onu edinmeye çalışırım.	D	Y
48. Görüşlerimi kabul etmeyen kimselere karşı sabırlı değilimdir.	D	Y
49. Çoğu kimseyi pek de iyi anladığım söylenemez.	D	Y
50. Ticarete başarılı olmak için sahtekar olmak zorunda değilsiniz.	D	Y
51. Bazen kendimi doğayla öylesine bağlantılı hissedirim ki, her şey tek bir canlı organizmanın parçasıymış gibi görünür.	D	Y
52. Konuşmalarda konuşmacı olmaktan çok, iyi bir dinleyiciyimdir.	D	Y
53. Çoğu kimseden daha çabuk öfkelenirim.	D	Y
54. Bir grup yabancıyla tanışmak zorunda olduğumda, çoğu kimseden daha sıkılganım.	D	Y
55. Çoğu kimseden daha duygusalımdır.	D	Y
56. Bazen neler olacağını sezmemeye olanak veren, bir "altıncı his"e sahipmişim gibi gelir.	D	Y
57. Birisi beni bir şekilde incitti mi, genellikle acısını çıkartmaya çalışırım.	D	Y
58. Tutumları, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
59. Her gün amaçlarıma doğru bir adım daha atmaya çalışırım.	D	Y
60. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
61. Karar vermeden önce işler konusunda uzunca süre düşünmeyi tercih ederim.	D	Y

62. Çoğu kimseden daha çok çalışırım.	D	Y
63. Çok kolay yorulduğumdan, çoğu kez kısa uykulara ya da ek dinlenme dönemlerine gereksinim duyarım.	D	Y
64. Başkalarının hizmetinde olmaktan hoşlanırım.	D	Y
65. Üstesinden gelmem gereken geçici sorunlara aldırmaşızın, daima her şeyin yolunda gideceğini düşünürüm.	D	Y
66. Çok miktarda para biriktirmiş olsam bile, kendim için para harcamaktan hoşlanmakta güçlük çekerim.	D	Y
67. Çoğu kimsenin bedensel olarak tehlike hissettiği durumlarda, genellikle sakin ve güvenli kalırım.	D	Y
68. Sorunlarımı kendime saklamaktan hoşlanırım.	D	Y
69. Kişisel sorunlarımı, çok az ya da kısa bir süre tanıdığım kişilerle tartışmakta sakınca görmem.	D	Y
70. Seyahat etmek ya da yeni yerler araştırmaktansa, evde oturmaktan hoşlanırım.	D	Y
71. Kendilerine yardımı dokunamayan zayıf kimselere yardım etmenin zekice olduğunu düşünmüyorum.	D	Y
72. Bana haksız davranmış olsalar bile, başkalarına haksızca davranırsam, zihinsel huzurum kalmaz.	D	Y
73. İnsanlar genellikle bana nasıl hissettiklerini anlatırlar.	D	Y
74. Çoğu kez sonsuza değin genç kalabilmeyi dilerim.	D	Y
75. Yakın bir arkadaşı kaybedince, genellikle çoğu kimseden daha çok üzüntü duyarım.	D	Y
76. Bazen sanki zaman ve mekanda sonu ve sınırı olmayan bir nesnenin parçasıymışım hissine kapılırım.	D	Y
77. Bazen başkalarına karşı sözcüklerle açıklayamadığım bir bağlantı hissederim.	D	Y
78. Bana geçmişte haksızlık yapmış olsalar bile, başka kimselerin duygularını dikkate almaya çalışırım.	D	Y
79. Katı kurallar ve düzenlemeler olmaksızın, insanların her istediklerini yapabilmeleri hoşuma gider.	D	Y
80. Bir grup yabancıyla buluşunca, bana dostça davranmadıkları söylenmiş olsa bile, rahat ve açık sözlü olmayı sürdürürdüm.	D	Y
81. Gelecekte bir şeylerin kötüye gideceği konusunda, genellikle çoğu kimseden daha endişeliyimdir.	D	Y
82. Bir karara varmadan önce genellikle her olguyu etrafıca düşünürüm.	D	Y
83. Başkalarına karşı sempatik ve anlayışlı olmanın, pratik ve katı düşünceli olmaktan daha önemli olduğunu düşünürüm.	D	Y
84. Çoğu kez etrafımdaki tüm nesnelere karşı güçlü bir bütünlük duygusu hissederim.	D	Y
85. Çoğu zaman "Süperman" gibi özel güçlerimin olmasını dilerim.	D	Y
86. Başkaları beni çok fazla denetliyor.	D	Y
87. Öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşmaktan hoşlanırım.	D	Y
88. Dinsel yaşantılar, yaşamımın gerçek amacını anlamamda bana yardımcı olmuştur.	D	Y
89. Çoğu kez başkalarından çok şey öğrenirim.	D	Y
90. Tekrarlanmış uygulamalar, başarılı olmamda bana yardımcı olan, pek çok şeyde iyi olmama olanak vermiştir.	D	Y

91. Söylediğimin abartılı ve gerçek olmadığını bilmeme rağmen, genellikle başkalarının bana inanmalarını sağlayabilirim.	D	Y
92. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten kurtulmak için daha fazla dinlenme, destek ya da güvenceye gereksinim duyarım.	D	Y
93. Yaşamak için ilkeler olduğunu ve hiç kimsenin sonunda acı çekmeksizin bunları çöneyemeyeceğini bilirim.	D	Y
94. Başka herkesten daha çok zengin olmak istemem.	D	Y
95. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmek için, kendi yaşamımı severek riske ederdim.	D	Y
96. Bir şey hakkında uzunca süre düşündükten sonra bile, mantıksal nedenlerimden çok duygularıma güvenmeyi öğrendim.	D	Y
97. Bazen yaşamımın, herhangi bir insandan daha büyük bir manevi güç tarafından yönetildiğini düşünürüm.	D	Y
98. Bana adice davranan birisine, genellikle adice davranmaktan hoşlanırım.	D	Y
99. Son derece pratik ve duygularına göre hareket etmeyen birisi olarak tanırım.	D	Y
100. Benim için, birisiyle konuşurken düşüncelerimi düzenlemek kolaydır.	D	Y
101. Beklenmedik haberlere çoğu kez öylesine güçlü tepki veririm ki, pişmanlık duyduğum şeyler söyler ya da yaparım.	D	Y
102. Duygusal yakarışlardan (kötürüm kalmış çocuklara yardım istendiğindeki gibi) oldukça çok etkilenirim.	D	Y
103. Yapabileceğimin en iyisini yapmak istediğim için, genellikle kendimi çoğu kimseden daha çok zorlarım.	D	Y
104. Öyle çok kusurluyum ki, bu yüzden kendimi pek de sevmem.	D	Y
105. Sorunlarıma uzun vadeli çözümler aramak için çok az zamanım var.	D	Y
106. Sırf ne yapılacağını bilmediğim için, çoğu kez sorunların gereğine bakamam.	D	Y
107. Çoğu kez zamanın akışını durdurabilmeyi dilerim.	D	Y
108. Yalnızca ilk izlenimlerime dayanarak karar vermekten nefret ederim.	D	Y
109. Biriktirmektense, para harcamayı yeğlerim.	D	Y
110. Bir öyküyü daha gülünç hale getirmek ya da birisine şaka yapmak için, doğruları eğip bükmeyi genellikle iyi beceririm.	D	Y
111. Sorunlar olsa bile, bir arkadaşlığın hemen her zaman sürüp gitmesine çalışırım.	D	Y
112. Utandırılır ya da aşağılanırsam, çok çabuk atlatırım.	D	Y
113. Çok gergin, yorgun ya da endişeli olacağım için, işleri genelde yürütme tarzımdaki değişmelere uyum sağlamam son derece güçtür.	D	Y
114. İşleri eski yapış tarzımda değişiklik yapmayı istemeden önce, genellikle çok iyi gerçekçi nedenler talep ederim.	D	Y
115. İyi alışkanlıklar edinebilmem için, beni eğiten kişilerden çok fazla yardıma gereksinim duyarım.	D	Y
116. Duygu-dışı algılamamın (telepati ya da önceden bilme gibi), gerçekten de mümkün olduğuna inanırım.	D	Y
117. Candan ve yakın arkadaşlarımdan çoğu zaman benimle birlikte olmasını isterim.	D	Y
118. Uzun zaman pek başarılı olmasam bile, çoğu kez aynı şeyi defalarca yeniden denemeyi sürdürürüm.	D	Y
119. Hemen herkes korku dolu olsa bile, ben hemen her zaman rahat ve tasasız kalırım.	D	Y

120. Hüzünlü şarkı ve filmleri epeyce sıkıcı bulurum.	D	Y
121. Koşullar çoğu kez beni irademe karşı bir şeyler yapmaya zorlar.	D	Y
122. Benim için, benden farklı olan insanlara katlanmak güçtür.	D	Y
123. Mucize denilen çoğu şeyin, sadece şans eseri olduğunu düşünürüm.	D	Y
124. Birisi beni incitirse, intikam almaktansa kibar davranmayı yeğlerim.	D	Y
125. Çoğu kez yaptığım işin o kadar etkisinde kalırım ki, zaman ve mekandan kopmuş gibi o an içinde kaybolurum.	D	Y
126. Yaşamımın gerçek bir amacı ve önemi olduğunu sanmıyorum.	D	Y
127. Başkalarıyla olabildiğince iş birliği yapmaya çalışırım.	D	Y
128. Başarılarımdan dolayı içim rahatır ve daha iyisini yapmak için pek istekli değilimdir.	D	Y
129. Başkaları pek tehlike olmadığını düşünse de, tanıdık olmayan ortamlarda çoğu kez gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
130. Tüm ayrıntıları bütünüyle düşünmeksizin, çoğu kez iç güdülerimi, önsezi ve sezgilerimi izlerim.	D	Y
131. Başkaları, benden istediklerini yapmayacağı için, çoğu kez benim aşırı bağımsız olduğumu düşünürler.	D	Y
132. Çoğu kez etrafımdaki tüm kişilerle güçlü manevi ve duygusal bağlantım olduğunu hissederim.	D	Y
133. Benden farklı değer yargıları olan insanları sevmek, genellikle benim için kolaydır.	D	Y
134. Başkaları benden daha çoğunu beklese bile, olabildiğince az iş yapmaya çalışırım.	D	Y
135. İyi alışkanlıklar benim için "ikinci mizaç" olmuştur ve hemen her zaman otomatik ve kendiliğinden davranışlardır.	D	Y
136. Başkalarının bir şey hakkında benden daha çok bilmesi gerçeğinden, çoğu zaman rahatsızlık duymam.	D	Y
137. Genellikle kendimi başkalarının yerinde hayal etmeye çalışır, böylece onları gerçekten anlayabilirim.	D	Y
138. Tarafsızlık ve dürüstlük gibi ilkeler yaşamımın bazı yönlerinde pek az rol oynarlar.	D	Y
139. Para biriktirmede çoğu kimseden daha iyiyimdir.	D	Y
140. Kendimi nadiren öfkelenmiş ve engellenmiş hisseder, işler yolunda gitmediğinde hemen başka etkinliklere dalarım.	D	Y
141. Çoğu kimse önemli olmadığını düşünse bile, çoğu kez işlerin değişmez ve düzenli biçimde yapılmasında ısrar ederim.	D	Y
142. Hemen her sosyal durumda, kendimi oldukça güvenli ve emin hissederim.	D	Y
143. Özel düşüncelerimden nadiren söz ettiğimden, arkadaşlarım duygularımı anlamakta güçlük çekerler.	D	Y
144. Çoğu kimse bana yeni ve daha iyi bir yol olduğunu söylese bile, işleri yapış tarzımı değiştirmekten nefret ederim.	D	Y
145. Bilimsel olarak açıklanamayan şeylere inanmanın, akıllıca olmadığını düşünürüm.	D	Y
146. Düşmanlarımdan acı çektiğini hayal etmekten hoşlanırım.	D	Y
147. Çoğu kimseden daha fazla enerjim var ve daha geç yorulurum.	D	Y
148. Yaptığım her işte ayrıntılara dikkat etmekten hoşlanırım.	D	Y
149. Endişeye kapıldığımdan, arkadaşlarım her şeyin yolunda gideceğini söyleseler bile, yapmakta olduğum işi bırakırım.	D	Y

150. Çoğu kez başka herkesten daha güçlü olmayı dilerim.	D	Y
151. Genellikle ne yapacağımı seçmede serbestimdir.	D	Y
152. Çoğu kez kendimi yapmakta olduğum işe o kadar kapırım ki, bir an nerede olduğumu unuturum.	D	Y
153. Bir ekibin üyeleri, paylarını nadiren dürüstçe alırlar.	D	Y
154. Bir kaç saat sessiz ve hareketsiz kalmaktansa, çoğu zaman riskli şeyler (planörle uçmak ya da paraşütle atlamak gibi) yapmayı tercih ederim.	D	Y
155. Çoğu zaman dürtüsel olarak o kadar çok para harcarım ki, tatil yapmak gibi özel planlar için bile para biriktirmek bana güç gelir.	D	Y
156. Başkalarını memnun etmek için kendi bildiğimden şaşmam.	D	Y
157. Yabancılarla birlikteyken hiç sıkılgan değilimdir.	D	Y
158. Çoğu kez arkadaşlarımla arzularına boyun eğerim.	D	Y
159. Zamanımın çoğunu, gerekli gibi görünen, ancak benim için gerçekte önemsiz olan şeylere harcarım.	D	Y
160. Ticari kararlarda, neyin doğru neyin yanlış olduğuna ilişkin dinsel ya da ahlaki ilkelerin çok etkili olması gerektiğini düşünmem.	D	Y
161. Çoğu kez başkalarının yaşantılarını daha iyi anlamak için, kendi yargılarımı bir kenara koymaya çalışırım.	D	Y
162. Alışkanlıklarımın çoğu, bana değerli amaçlara ulaşmada zorluk çıkarır.	D	Y
163. Dünyayı daha iyi bir yer yapmak için; savaş, yoksulluk ya da haksızlıkları önlemeye çalışmak gibi gerçekten de kişisel fedakarlıklar yaptım.	D	Y
164. Gelecekte olabilecek kötü şeyler hakkında hiç endişelenmem.	D	Y
165. Kendi denetimimi yitirecek kadar, hemen hiç heyecanlanmam.	D	Y
166. Düşündüğümden daha uzun sürerse, çoğu kez o işi bırakırım.	D	Y
167. Başkalarının benimle konuşmalarını beklemektense, konuşmaları kendim başlatmayı tercih ederim.	D	Y
168. Bana yanlış yapan birisini, çoğu zaman, çabucak bağışlarım.	D	Y
169. Davranışlarımı, büyük ölçüde denetimim dışındaki etkiler belirler.	D	Y
170. Yanlış bir önsezi ya da hatalı bir ilk izlenim nedeniyle, çoğu kez kararlarımı değiştirmek zorunda kalırım.	D	Y
171. İşlerin yapılması için, bir başkasının ön ayak olmasını beklemeyi tercih ederim.	D	Y
172. Genellikle başkalarının görüşlerine saygı duyarım.	D	Y
173. Yaşamdaki rolümün berraklaşmasına yol açan, kendimi çok coşkulu ve mutlu hissettiğim yaşantılarım olmuştur.	D	Y
174. Kendim için bir şeyler satın almak eğlendiricidir.	D	Y
175. Kendimin duygu dışı algılar yaşantıladığıma inanırım.	D	Y
176. Beynimin düzgün çalışmadığına inanırım.	D	Y
177. Davranışlarımı yaşamım için koyduğum belli amaçlar, güçlü şekilde yol gösterir.	D	Y
178. Genellikle başkalarının başarısına ön ayak olmak aptalcadır.	D	Y
179. Çoğu kez sonsuza değin yaşamak isterim.	D	Y
180. Genellikle soğukkanlı ve başkalarından ayrı kalmaktan hoşlanırım.	D	Y

181. Hüzünlü bir film seyrederken, ağlama ihtimalim çoğu kimseden daha fazladır.	D	Y
182. Hafif rahatsızlık ya da gerginlikten çoğu kimseye göre daha çabuk kurtulurum.	D	Y
183. Cezalandırılmayacağımı sandığımda, çoğu kez kuralları ve düzenlemeleri ihlal ederim.	D	Y
184. Çoğu ayartıcı durumda, kendime güvenebilmem için iyi alışkanlıklar geliştirmemi sağlayacak, çok sayıda uygulama yapmam gerekir.	D	Y
185. Keşke başkaları bu kadar çok konuşmasalar.	D	Y
186. Önemsiz ya da kötüymüş gibi görünseler bile, herkes itibar ve saygı ile muamele görmelidir.	D	Y
187. Yapılması gerekli olan işleri sürdürebilmek için, çabuk kararlar vermekten hoşlanırım.	D	Y
188. Yapmaya çalıştığım her şeyde, genellikle şansım açıktır.	D	Y
189. Çoğu kimsenin tehlikeli nitelendirebileceği şeyleri (ıslak ya da buzlu bir yolda hızlı araba kullanmak gibi), genellikle kolayca yapabileceğime dair kendime güvenirim.	D	Y
190. Başarılı olma şansı olmadıkça, bir şey üzerinde çalışmayı sürdürmede bir yarar görmüyorum.	D	Y
191. İşleri yaparken yeni yollar araştırmaktan hoşlanırım.	D	Y
192. Eğlence ya da heyecan için para harcamaktansa, biriktirmekten zevk alırım.	D	Y
193. Bireysel haklar, herhangi bir grubun gereksinimlerinden daha önemlidir.	D	Y
194. Kendimi, ilahi ve olağanüstü bir manevi güçle temas içinde hissettiğim yaşantılarım oldu.	D	Y
195. İçinde, ansızın varolan herşeyle berrak ve derinden bir aynılık duygusu edindiğim, epeyce coşkulu anlarım oldu.	D	Y
196. İyi alışkanlıklar, işleri istediğim şekilde yapmamı kolaylaştırır.	D	Y
197. Çoğu kimse benden daha çok çare bulucu görünür.	D	Y
198. Sorunlarım için, çoğu kez başkalarını ve koşulları sorumlu tutarım.	D	Y
199. Bana kötü davranmış olsalar bile, başkalarına yardım etmekten hoşnutluk duyarım.	D	Y
200. Çoğu kez, tüm yaşamın kendisine bağlı olduğu manevi bir gücün parçasıymışım hissine kapılırım.	D	Y
201. Arkadaşlarla birlikteyken bile, çok fazla "açılmamayı" tercih ederim.	D	Y
202. Kendimi zorlamaksızın, genellikle tüm gün boyunca bir şeylerle "meşgul" kalabilirim.	D	Y
203. Başkaları çabuk bir karar vermeme isteseler bile, karar vermeden önce hemen her zaman tüm olgular hakkında ayrıntılı düşünürüm.	D	Y
204. Bir şeyi yanlış yaptığımı anladığımda, sıkıntıdan öyle kolayca kurtulamam.	D	Y
205. Çoğu kimseden daha mükemmeliyetçiyimdir.	D	Y
206. Bir şeyin doğru mu yanlış mı olduğu, sadece bir görüş meselesidir.	D	Y
207. Şimdiki doğal tepkilerimin, genellikle ilkelerim ve uzun vadeli amaçlarımla tutarlı olduğunu düşünürüm.	D	Y
208. Tüm yaşamın, bütünüyle açıklanamayacak bir manevi düzen ya da güce bağlı olduğuna inanırım.	D	Y
209. Bana kızgın oldukları söylenmiş olsa bile, yabancılarla tanıştığımda güvenli ve rahat olacağımı düşünürüm.	D	Y
210. İnsanlar yardım, sempati ve sıcak bir anlayış bulmak için bana yaklaşmanın kolay olduğunu söylerler.	D	Y

211. Yeni düşünceler ve etkinliklerden heyecan duymada, çoğu kimseye göre daha geriyimdir.	D	Y
212. Bir başkasının duygularını incitmek için söylenecek olsa bile, yalan söylemekte sıkıntı yaşamım.	D	Y
213. Hoşlanmadığım bazı insanlar var.	D	Y
214. Başka herkesten daha fazla hayran olunmak istemem.	D	Y
215. Sıradan bir şeye bakarken, çoğu kez olağan üstü bir şey olur ve sanki onu ilk kez görüyormuşum duygusuna kapılırım.	D	Y
216. Tanıdığım çoğu kimse, başka kimin incineceğine aldırmaşızın, yalnızca kendisini düşünür.	D	Y
217. Yeni ve alışılmadık bir şey yapmak zorunda olduğumda, genellikle gergin ve endişeli hissederim.	D	Y
218. Çoğu kez kendimi tükenmişlik sınırına dek zorlar ya da gerçekte yapabileceğimden daha fazlasını yapmaya çalışırım.	D	Y
219. Kimileri para konusunda aşırı cimri ya da eli sıkı olduğumu düşünür.	D	Y
220. Mistik yaşantı söylentileri, muhtemelen sadece birer hüsnü kuruntudan ibarettir.	D	Y
221. Sonucunda acı çekeceğimi bilsem bile, irade gücüm çok güçlü ayartmaları üstesinden gelmeyecek kadar zayıfım.	D	Y
222. Herhangi birisinin acı çektiğini görmekten nefret ederim.	D	Y
223. Yaşamımda ne yapmak istediğimi biliyorum.	D	Y
224. Yaptığım işin doğru mu yanlış mı olduğunu düşünüp taşınmak için, düzenli olarak zaman ayırırım.	D	Y
225. Çok dikkatli olmazsam, benim için işler çoğu kez ters gider.	D	Y
226. Kendimi keyifsiz hissettiğimde, yalnız kalmak yerine arkadaşlarla birlikte olduğumda, genellikle daha iyi hissederim.	D	Y
227. Aynı şeyi yaşantılamayan birisiyle duyguları paylaşmanın, mümkün olmadığını düşünürüm.	D	Y
228. Çevremde olup bitenlerden bütünüyle haberdar olmadığım için, başkalarına çoğu kez sanki başka bir dünyadaymışım gibi gelir.	D	Y
229. Keşke başka herkesten daha iyi görünüşlü olsam.	D	Y
230. Bu anket formunda çok yalan söyledim.	D	Y
231. Arkadaş canlısı oldukları söylenmiş olsa bile, genellikle yabancılarla tanışmak zorunda kalacağım sosyal ortamlardan uzak dururum.	D	Y
232. Baharda çiçeklerin açmasını, eski bir arkadaşı yeniden görmek kadar severim.	D	Y
233. Zor durumları, genellikle bir meydan okuma ya da fırsat olarak değerlendiririm.	D	Y
234. Benimle ilgili kimseler, işleri benim tarzıma göre yapmayı öğrenmek zorundadırlar.	D	Y
235. Sahtekar olmak, yalnızca yakalandığınızda sorun yaratır.	D	Y
236. Hafif rahatsızlık ve gerginlikten sonra bile, genellikle çoğu kimseden daha fazla güvenli ve enerjik hissederim.	D	Y
237. Herhangi bir kağıdı imzalamam istendiğinde, herşeyi okumaktan hoşlanırım.	D	Y
238. Yeni bir şeyler olmadığında, genellikle heyecan ya da coşku verici bir şey aramaya başlarım.	D	Y
239. Bazen keyifsiz olurum.	D	Y
240. Ara sıra insanların arkasından konuşurum.	D	Y